editorial

Final de capitol

Nimic mai firesc pentru o democraţie, indiferent de performanţele ei, decît o moţiune de cenzură. Guvernele sînt făcute să pice, este drept însă, nu oricum şi nu oricînd. Există un cumul de condiţii care trebuie îndeplinite pentru ca actul respectiv să ajungă la finalitate. Este însă mai mult decît dreptul, este obligaţia opoziţiei să aibă în anumite momente o astfel de iniţiativă. Foloasele sînt mult mai mari decît ponoasele. Fie numai furtuna declanşată inexorabil în Parlament, încrucişările de argumente şi contra-argumente, unele discursuri memorabile (este drept, mai rar), plusul de transparenţă coborît asupra unor "manevre" guvernamentale. Aceasta ca să nu mai vorbim de clarificarea unor raporturi de forţe, de potenţiale, de echipe.

Iată de ce recentul document emis de opoziţia noastră, excepţie făcînd unele formulări nefericite, nu constituie în nici un caz o iniţiativă blamabilă. Dacă nu exista, trebuia inventat, s-ar putea spune. Inclusiv pentru momentele inedite pe care le-a generat. Pentru că am aflat, cu acest prilej, dacă este să dăm crezare reprezentanţilor unor partide pro-guvernamentale, că respectiva moţiune urmăreşte restaurarea monarhiei şi a exploatării omului de către om. Am mai aflat, ascultînd pe unii reprezentanţi ai opoziţiei, că în România ne conduc comuniştii şi ne pîndeşte restauraţia.

Spre deosebire însă de un recent show al lui Andrei Kozîrev, care a stupefiat printr-un discurs contrafăcut zeci de şefi de stat şi de guvern, avînd însă eleganţa să declare după, zîmbind, că totul nu a fost decît o glumă diplomatică, aleşii noştri nu au retractat cele spuse. Aparent, ei **chiar cred** cele afirmate.

Ar fi trist şi pentru ei şi pentru noi. În lupta politică nu se aruncă, indiferent care este miza, orice argument, scopul nu scuză întotdeauna mijloacele.

Asupra noastră încă planează, cît timp va mai plana, prezumţia de sinceritate. Unii distinşi senatori şi deputaţi par a nu fi conştienţi însă de aceasta, sau se comportă ca atare. În rest, rezultatul dezbaterilor nu a surprins pe nimeni. Guvernul a traversat cu bine criza, opoziţia a pierdut partida. Adevărul se află, ca întotdeauna, la mijloc.

Mircea BĂRBULESCU

LUMEA

Nr.4(1523). 23-29 martie 1993
I.S.S.N. 1220-4366

Lumea în top. Ileana Iordache 2

Editorial.
Final de capitol. Mircea Bărbulescu 5

Săptămîna în ţară
Cenzura străzii.
Cenzura Parlamentului. Mirela Iamandi 6

Dosar
Quo vadis, Bosnia? Ioana Bărbulescu 8

Opinii
Alianţe elastice. Henri Zalis 14

Lumea în evenimente
Chişinău. "Cine sîntem noi?" Andrei Stătescu 15
Moscova. Puterea fragmentată. Alexandru Antonescu 16
Paris. Doi pe-un balansoar. Dinu Bucşan. 32
Bonn. "Pactul de solidaritate" cu opoziţia. Vasile Crişu 35
Africa de Sud. Compromis istoric. Marian Oprea, Odette Hanganu 36

Documente
Moscova: Tezaurul României 17
Richard Nixon: Memorii 22

1000 + 1 37-39

Serial
Naufragiul lui Gorbaciov. Orologiul se oprise la amiază. Traducere şi adaptare Vasile Şandru 44

Reportaj pe glob
Coreea de Sud. Iarna la Panmunjom. Cristian Moanţă 40

Special
Misiune secretă. Cum l-a adoptat America pe Stalin. Traducere şi adaptare Vasile Crişu 42

Lumea în dialog. Maria Vaschi 45

Coperta : Marian Oprea, Victor Ciobanu

Cenzura parlamentului

La sfîrşitul săptămînii trecute, mai exact, marţi 19 martie, a fost votată moţiunea de cenzură. Rezultatul: a fost respinsă cu 192 voturi pentru şi 260 împotrivă. Ce efecte va avea acest act politic, dacă va fi aşa cum s-a estimat - adică va consolida puterea - nu ştim. Cert este că Guvernul Văcăroiu are acum legitimitate (cel puţin, formală) de a-şi pune în aplicare programul. Care? Acela din noiembrie sau cel de acum, nu o ştie decît el...

● Ziua a început cu citirea, încă o dată, a textului moţiunii. Nimeni n-a renunţat, nimeni nu s-a retras. ● Dl prim-ministru a fost cel care a vorbit primul, mirîndu-se de vehemenţa cu care opoziţia s-a grăbit să atace "programul" Guvernului. ● Ca şi în celelalte "zile fierbinţi" reprezentanţii partidelor parlamentare şi-au expus, poziţia. N-a fost prea clar de ce era nevoie de această nouă paradă (nu în sens peiorativ!) a opiniilor. Ca, de altfel, nici de răspunsul, din a doua jumătate a zilei, al dlui Văcăroiu. ● "Lipseşte tocmai programul (adică soluţii concrete, nu scopuri şi principii), a remarcat dl Nicolae Manolescu (PAC), care a dovedit de această dată o fermitate şi o "punere la punct" nu prea des întîlnită la reprezentanţii acestui partid. "Domnul Iliescu a încălcat Constituţia, criticînd ieri moţiunea" - a continuat dl Manolescu, arătînd apoi că se remarcă o intenţie de restaurare a **comuniştilor**, nu a comunismului, care, din fericire, nu mai este posibilă". Presărîndu-şi discursul cu formule inspirate (deşi, de cîteva ori inoportune), dl Manolescu a dedus, cu umor, faptul că preocuparea din ultima vreme a dlui Văcăroiu a fost... "literatura". Şi a continuat apoi: "Dirijismul după dirijism duce la o economie sub perfuzie", retrăgîndu-se în aplauzele sălii. ● De altfel, atmosfera încinsă din aulă (şi la propriu, nu numai la figurat) a făcut ca, de fiecare dată, reacţiile auditoriului să fie supratensionate. Firesc, dacă ne gîndim la importanţa momentului: prima dată din istoria post- revoluţionară cînd se introduce moţiunea de cenzură. ● Dl Tudor Mohora (PSM) n-a uitat să amintească de "catastrofalele guvernări Roman-Stolojan", prevenindu-i pe membrii sindicatelor să nu se lase antrenaţi în mişcări de stradă. ● Dl Corneliu Vadim Tudor (PRM) a declanşat şi de această dată un adevărat scandal. Totul sub "bagheta" dlui Gherman care a părut realmente copleşit de eveniment. ● Dl C.V. Tudor a adus în deschidere "Omagiul" poeţilor României socialiste din 1974, din care a citit cîteva nume aflate azi în opoziţie. Cei vizaţi n-au întîrziat să protesteze, ba chiar dl Ştefan Radoff (PAC), luînd cuvîntul ulterior, a cerut ca dl Tudor să precizeze de unde are acest volum. (Au urmat aplauze puternice). Tot atunci, dl Radoff a anunţat darea în judecată a calomniatorului. Al cîtelea proces al lui Vadim vom avea? - se întrebau ziariştii. ● Dar respectivul lider al PRM nu s-a oprit aici. A continuat, spunînd că Petre Roman, care a "ticăloşit ţara" ar fi trebuit să-şi fi dat singur moţiunea de cenzură pe vre-

mea cînd era prim-ministru. Doriţi să luaţi "toată puterea", a spus dl Tudor, adresîndu-se opoziţiei în vacarmul general. "Vă joacă UDMR pe degete cum vrea, aceşti politicieni care refuză să jure credinţă ţării care îi hrăneşte şi îi **rabdă**". Din sală se aude: "Aşa e!" ● Trecînd la atacul regelui Mihai, dl Corneliu Vadim Tudor a devenit din nou eroul unei scenete... "catastrofale": opoziţia s-a ridicat părăsind sala. Dl Oliviu Gherman a suspendat şedinţa. ● Revenit după pauză senatorul PRM şi-a reluat discursul exact din pun-

ctul în care îl lăsase scandalizînd, încă o dată, opoziţia. Nimeni de la microfonul preşedinţilor nu-i cerea să revină la subiect. Abia tîrziu, după nenumărate strigăte, a fost rugat, din spate, să depăşească momentul. Dl C.V. Tudor, înfierbîntat, îşi juca însă rolul pînă la capăt numindu-l pe regele Mihai "acest personaj jalnic". ● În cele din urmă s-a oprit cu fraza: "La muncă, stimaţi miniştri, trăiască Republica!" ● Prompt ca întotdeauna dl Dinu Patriciu (PL) a cerut dlui Văcăroiu să-şi asume sau să renege această reprezentare (referindu-se la faptul ca PRM susţine Guvernul). "Doar nebunii doresc puterea de dragul puterii. Am asistat la un asemenea spectacol!" - a demonstrat dl Patriciu că găseşte replică pe măsură dacă e nevoie. ● Ucraineanul Ştefan Tcaciuc a spus că va susţine Guvernul dat fiind că moţiunea i se pare "mai degrabă romantică decît realistă". ● Nu aceeaşi poziţie a adoptat un alt reprezentant al altei minorităţi decît cea maghiară, cea a romilor, dl Gheorghe Răducanu. ● Nu a lipsit nici dl Adrian Păunescu, vorbind, deopotrivă, de la microfon şi din sală cu diverse prilejuri. Dumnealui s-a mirat de atîta lipsă de inspiraţie la oameni atît de valoroşi - referindu-se, desigur, la opoziţie. Folosind şi alte arabescuri, vorbind de "iugoslavizarea României", reprezentantul PSM a anunţat ceea ce toată lumea o ştia prea bine: partidul său va vota împotriva moţiunii(!). ● Din partea FSN, dl Adrian Severin a atacat cu virulenţă programul, intervenţia "tendenţioasă şi veninoasă" din ziua precedentă a preşedintelui Republicii, precum şi afirmaţia ministrului justiţiei în care acesta spunea: "Loviţi în calul care trage". "Lovim în calul care trage, dar acesta trage înapoi", a completat dl Severin apreciind apoi că la acel microfon s-au expus "idei fasciste". Acest lucru "ne arată de ce ne simţim stingheriţi faţă de cei care vă susţin, dle prim- ministru", a încheiat dumnealui. ● Dl Traian Băsescu, tot din partea FSN, a răspuns acuzaţiilor, devenite deja celebre, privind vînzarea navelor. El i-a notificat pe aceia care au semnat alături de domnia sa: Nicolae Văcăroiu, Paul Teodoru (sic!) ● S-a trecut însă la vot. Întîi senatorii, apoi deputaţii s-au perindat prin faţa urnelor dînd drumul bilelor cu greutate... politică. ● Rezultatul, aşteptat, s-a concretizat în: 192 de voturi în favoarea moţiunii şi 260 împotrivă. Era nevoie de 243 pentru ca moţiunea să treacă.

Cenzura străzii

Există, într-o societate democratică, şi un nou tip de cenzură: aceea a străzii.

Mişcările ei, mitinguri, demonstraţii, proteste, se resimt pînă la vîrful piramidei - de altfel acesta fiind şi scopul lor. Apare aici, însă, o nuanţă aparte, tot din spectrul coloristic al democraţiei: în ce măsură aceste frămîntări de la baza piramidei influenţează vîrful, adică puterea? Dacă lucrurile rămîn neschimbate, unii vor spune că trăim într-o dictatură, alţii că avem o conducere fermă. Dacă tulburările produc prea multe vibraţii, determinînd chiar descentrarea piramidei puterii, unii vor spune, aprobator, că în sfîrşit masele conduc, iar alţii că avem o societate labilă. În acest joc al cauzei şi efectului se desfăşoară procesul democratic - mai precis, una din laturile sale.

Ştim ce s-a întîmplat în '90, anul "Străzii" - cînd noua putere (încă nedefinită politic) ezita puternic între "da" şi "nu". Ştim cum a fost în septembrie '91, cînd România şi-a călcat în picioare propria-i imagine. De-atunci, seismele stradale au încetat. Nu însă de tot. Sindicatele au început să joace... politic, să-şi rafineze strategiile, după cum o impunea restul pîrghiilor democratice. Dacă nu au renunţat la tactica "vrem 100 ca să obţinem 50" au studiat mult mai bine oportunitatea acţiunii lor.

Şi acest lucru trebuie subliniat acum cînd ultimele săptămîni au fost grevate de puternice mişcări sindicale - în corelaţie, probabil, cu momentul moţiunii de cenzură din Parlament. Blocul Naţional Sindical, Uniunea Sindicatelor Miniere din Regia Autonomă a lignitului şi urmează, se pare, CNSLR, Alfa şi Frăţia - toţi liderii acestor uniuni sindicale au gîndit cu siguranţă la fel, alegînd un asemenea moment al declanşării conflictelor de muncă, inclusiv a grevelor. Nu discutăm acum şansele ca Guvernul să pice în urma acestui "exerciţiu democratic", ci postura în care este pus executivul în raport cu sindicatele. Acestea vor cere foarte mult, profitînd de actuala lui vulnerabilitate. Din alt unghi, activarea manevrelor sindicale poate fi privită şi ca un sprijin pentru Guvern, care va justifica măsurile luate (în special largheţea bugetară, deja reproşată, urmată foarte probabil de strîngerea curelei) prin presiunea străzii. Nu ştim în ce măsură această a doua variantă este valabilă - dată fiind recenta respingere a Legii bugetului de către Comisia pentru buget şi finanţe din Senat.

Oricum, putem spune că Guvernul s-a aflat, săptămîna trecută, sub o dublă cenzură: a Parlamentului şi a străzii.

Mirela IAMANDI

QUO VADIS, BOSNIA ?

UN POD PREA ÎNDEPĂRTAT

La un an de la izbucnirea violenţelor în Bosnia-Herţegovina, cancelariile occidentale de află în aceeaşi imposibilitate de a găsi o so-

ISTORIE APOCRIFĂ

Războiul rece care a urmat aproape imediat focului nimicitor al celei de-a II-a conflagraţii mondiale a menţinut, în mod artificial, la o temperatură foarte joasă procesul latent al unei convieţuiri bazate la suprafaţă pe lozinca "Proletari din toate ţările uniţi-vă!" - şi derivatele acesteia - iar în profunzime pe principiul "Dacă nu ne iubim, măcar să ne suportăm". Acest mod de viaţă putea fi întîlnit în cîteva ţări aparţinînd aşa-zisului "lagăr socialist". Situaţia din Iugoslavia postbelică arăta cu totul altfel: rămasă atît în afara unui plan Marshall, cît şi a tutelei sovietice, ţara va merge pe propriul ei drum - de fapt drumul mareşalului Tito - , lucru ce o va situa şi în afara

Dosar

Familii căutîndu-şi morţii

Zilnic, la coadă pentru apă

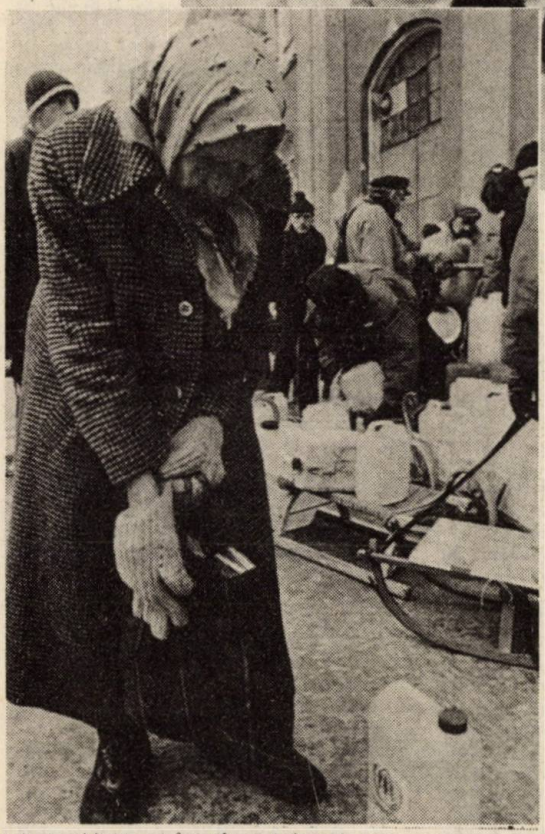

proletar, cu excepţia momentului opţiunilor fasciste ale croaţilor îndreptate în special asupra sîrbilor.

Moartea lui Iosip Broz Tito în 1980 părea că ar putea aduce şi decesul acestei convieţuiri. Cu toate acestea, nu acel eveniment a fost detonatorul dezintegrării ci, paradoxal, topirea "cortinei de fier". Adept al unei idei semnate Churchill (lasă-i să se bată între ei pînă la epuizare), diavolul îmbrăcînd diverse forme, cîştigă partizanatul unor interese geopolitice care duce la primele sfîşieri: mai întîi Slovenia, apoi Croaţia. Procesul odată declanşat, desfăşurîndu-se după principiul dominoului, riscă să aibă un efect necontrolabil, de bumerang. În mod practic, rezultatul a avut ceva din ridicolul şi tragicul unei scene de teatru dintr-o piesă absurdă. Pe de-o parte au loc întîlniri, se discută, se promite, se ameninţă. Pe de altă parte, ca un non-rezultat al unei non-acţiuni, pe cîmpul de luptă singura întîlnire este cea cu moartea, nimeni nu discută cu nimeni decît prin limbajul armelor, ajutoarele ajung sau nu, se instituie embargouri fără efect.

Unda de şoc a prăbuşirilor a ajuns în Bosnia-Herţegovina acum un an, oprind istoria într-un impas periculos, fără precedent. Acum problema nu se mai punea în termenii unei simple secesiuni, iar tăvălugul distrugerii nu mai putea fi oprit prin vorbe goale. Neînţelegerii celor trei tabere (musulmană, sîrbă, croată) i se oglindea, în mod fatal, indecizia celor care şi-au asumat sarcina reinstaurării păcii în această regiune (Marea Britanie, Franţa, Germania, SUA). Astfel, cînd SUA au propus înăsprirea mandatului ONU privind interzicerea zborurilor deasupra Bosniei, aliaţii ei europeni au ezitat. Mai mult, deşi Marea Britanie şi Franţa dislocaseră trupe sub comanda ONU în această zonă încă din anul trecut, nici una din ele nu s-a arătat prea dornică de o intervenţie militară (mai ales în termenii desfăşurării de trupe terestre) şi nici nu şi-a manifestat disponibilitatea de a se alătura misiunilor americane de paraşutare a ajutoarelor umanitare. Reticenţa poate fi explicată şi de istorie. Să nu uităm că Franţa şi Marea Britanie au fost aliaţii tradiţionali ai Serbiei în cele două războaie mondiale, în timp ce Croaţia s-a aflat ideologic şi politic în orbita Germaniei.

Totuşi, evoluţiile de ultimă oră din regiune au dus la intensificarea eforturilor diplomatice de găsire a unei soluţii salvatoare. Astfel, cu ocazia vizitei întreprinse de preşedintele bosniac Alia Izetbegovici la New York, Administraţia americană se pare că i-ar fi propus un "nou plan Marshall" pentru refacerea Bosniei. Lungul drum al dorinţei către împlinire de află, cu toate acestea, în umbra unui mare semn de

taberei Vest, şi în afara taberei Est. Indiferent la presiunea stalinistă, ducînd o politică externă de nealiniere şi, în acelaşi timp, o politică internă de dezvoltare lipsită de rigidităţile "socialismului ştiinţific", mareşalul Tito reuşeşte crearea unei Iugoslavii cu o puternică personalitate. Rezultatul imediat a fost schimbarea de poziţie a celor două puncte cardinale inamice, lucru ce s-a materializat prin apariţia unei atitudini de simpatie şi interes din partea occidentalilor şi o poziţie mai puţin intransigentă din partea Estului.

Din punct de vedere al structurii etnice, Iugoslavia reprezenta un mozaic multinaţional (6 republici şi 2 provincii autonome) în care coabitarea paşnică îşi avea rădăcini mai adînci decît orice alt precept al internaţionalismului

luţie viabilă, care să pună capăt confruntărilor şi atrocităţilor. Nefericirea acestei ex-republici iugoslave este prezentă în toate jurnalele de actualităţi, în paginile diverselor publicaţii, mulţi experţi în probleme istorice, diplomatice sau militare căutînd explicaţii unui fenomen ce pare de neînţeles la sfîrşit de secol XX.

Din păcate, oricîte scenarii sau planuri ar fi întocmite sau puse în aplicare, viitorul acestui stat născut din violenţă şi suspiciune va fi marcat, pentru mult timp, de o profundă neîncredere. Totuşi, deşi "cînd armele vorbesc, artele tac", nu putem, încercînd să înţelegem drama acestei ţări, să uităm cuvintele lui Ivo Andrici, scriitor sîrb de origine bosniacă, laureat al Premiului Nobel: "Şi aşa, pretutindeni în lume, gîndul meu întîlneşte poduri credincioase şi tăcute, asemenea năzuinţei veşnice şi neistovite a omului de a uni, de a împăca şi de a lega statornic tot ce se arată ochilor şi spiritului, pentru a nu mai fi dezbinări, vrăjmăşii şi înstrăinări... În sfîrşit, toate prin cîte se rosteşte viaţa noastră - g î n d u r i l e, străduinţele, privirile, zîmbetele, cuvintele, suspiciunile - toate aspiră spre malul celălalt spre care se îndreaptă ca spre un ţel, dobîndindu-şi abia acolo adevăratul lor sens. Totul tinde să

biruie, să depăşească ceva: haosul, moartea sau absurdul. Căci totul este o trecere, un pod ale cărui capete se pierd în infinit şi faţă de care toate podurile de pe pămînt nu sînt decît nişte jucării copilăreşti, nişte simboluri palide. Iar speranţele noastre sînt înainte, pe partea cealaltă".

întrebare deoarece doi dintre cei trei lideri ai părţilor implicate în război solicită modificarea hărţilor propuse. În speranţa ajungerii la un compromis, scenarii de intervenţie - în număr de trei - au fost alcătuite de strategii Alianţei Nord-Atlantice. Potrivit unor estimări, o operaţiune în Bosnia ar necesita folosirea a 40.000-50.000 de oameni, în principal americani, francezi, britanici, canadieni şi eventual ruşi şi pakistanezi. În prima variantă se presupune că iniţial părţile aflate în conflict respectă acordul de pace, apoi apar opoziţii armate localizate ce se manifestă pe teren, iar în final planul se prăbuşeşte în întreaga ţară. Pentru cel de-al doilea scenariu, strategii au prevăzut să "răspundă la forţă cu forţă", distrugînd, de exemplu, sursa tirurilor de artilerie. Cea de-a treia ipoteză, "scenariul-catastrofă", depăşeşte mandatul ce ar putea fi încredinţat militarilor. În acest caz este necesară convocarea Consiliului de Securitate al ONU pentru a decide eventual încredinţarea unei misiuni diferite forţelor NATO, preconizîndu-se totodată o retragere a contingentelor "căştilor albastre".

În cazul fericit de ajungere la o înţelegere între părţile rivale, NATO va furniza cea mai mare parte a forţei însărcinate cu menţinerea păcii, la care ar participa şi contingente din ţările Europei Centrale şi de Est.

O veche zicală spune cu prudenţă că "Socoteala de acasă nu se potriveşte cu cea din tîrg". Rămîne de văzut ce va ieşi mai întîi la iveală: prudenţa înţelepciunii sau înţelepciunea prudenţei.

Numele de Bosnia derivă de la numele rîului Bosna (afluent al Savei), iar Herţegovina (partea sudică) provine de la titlul nobiliar Herţeg (din germanul "Herzog" = duce), luat de un conducător local în sec. al XV-lea.

Suprafaţa:
51.129 km pătraţi (a treia ca mărime după Serbia şi Croaţia)
Capitala: Saraievo
Oraşe principale: Mostar, Bania Luka, Zenita
Populaţia (înainte de izbucnirea conflictului):
4,4 milioane locuitori din care:
- 40% musulmani
- 32% sîrbi
- 18,4% croaţi
- 10,6% alte naţionalităţi (printre care şi cei ce se declarau "iugoslavi", de obicei provenind din familii mixte)

Relief:
Suprafaţa arabilă reprezintă doar o treime din teritoriu, celelalte două treimi fiind munţi şi dealuri.

Scurt istoric:
Anticii locuitori ai regiunii purtau numele de iliri, triburile slave aşezîndu-se pe aceste pămînturi de-abia în sec. VII după Christos. În 1386 turcii invadează Bosnia, dar aceasta devine paşalîc de-abia în 1463. În acelaşi an, Matei, regele Ungariei, cucereşte nordul ţării şi creează 2 provincii - Srebrenica şi Jaiţe -, care vor intra din nou în posesia turcilor în 1512, respectiv 1528. Herţegovina devine parte a Imperiului otoman în 1482. Pentru a-şi păstra proprietăţile şi puterea, o parte din populaţie a trecut la religia islamică, însă a continuat să vorbească limba sîrbă şi nu a adoptat niciodată poligamia. Angajîndu-se în serviciul turcilor, mulţi bosniaci s-au remarcat pentru serviciile aduse imperiului şi au obţinut funcţii importante, cum ar fi cazul marelui vizir Mohammed Sokollu-Sokolovici.

În 1697, prinţul Eugen de Savoia cucereşte oraşul Saraievo, iar Herţgovina şi estul Bosniei sînt cedate Austriei. Ele se reîntorc în posesiune otomană în 1739, graniţele rămînînd neschimbate pînă în 1878. Secolul XIX este marcat de mai multe revolte ale musulmanilor bosniaci (1821, 1831), dar şi ale sîrbilor (1862). În ciuda diferenţelor existente, creştinii şi musulmanii se unesc în lupta lor contra birocraţiei şi corupţiei Înaltei Porţi. Urmare a Convenţiei secrete de la Budapesta (1877), Rusia recunoaşte dreptul Imperiului austro-ungar de a ocupa Bosnia şi Herţegovina şi astfel în 1878 acesta îşi instaurează dominaţia asupra acestei regiuni. Benjamin Kállany, diplomatul care a condus politica privitoare la Bosnia, a încercat timp de peste două decenii să trezească conştiinţa naţională "bosniacă", creînd disensiuni între sîrbi şi croaţi. La moartea lui, problemele Bosniei au căzut în sarcina baronului Stefan Burian care a fost nevoit să facă unele concesii sîrbilor ca urmare a emancipării acestora. În 1905 este recunoscută naţionalitatea sîrbă. Asasinarea arhiducelui Ferdinand în iunie 1914, la Saraievo, de studentul bosniac sîrb, Gavrilo Princip, duce la izbucnirea primul război mondial. În 1918, ca urmare a dezmembrării Imperiului Austro-Ungar, se constituie Regatul Sîrbilor, Croaţilor şi Slovenilor care va cuprinde şi Bosnia-Herţegovina. În 1929 se adoptă numele Iugoslavia.

În numai un an de zile au pierit circa 130.000 de vieţi omeneşti

Conform planului Vance-Owen de împărţire în 10 regiuni autonome, sîrbilor le-ar reveni doar 42,3 la sută din teritoriul Bosniei-Herţegovina (în prezent ei deţinînd aproximativ 70 la sută), deşi înainte de izbucnirea războiului, conform registrelor de cadastru ei posedau circa 64 la sută din teritoriu. Cu prilejul primei runde a tratativelor de pace de la New York, liderul sîrbilor, Radovan Karadjici, a scos în evidenţă, în repetate rînduri, tocmai problema dreptului de proprietate asupra pămîntului. Cu toate acestea s-a manifestat foarte puţină receptivitate faţă de averea populaţiei, deşi se ştie că într-o societate democratică proprietatea privată trece drept un lucru sacru. Totuşi sîrbii au ieşit relativ bine din acest partaj ţinînd seama de faptul că 52,8 la sută din conaţionalii lor ar urma să trăiască în provincii sîrbeşti.

Lă rîndul lor, 56,1 la sută dintre musulmani vor locui, ocupînd regiuni cu populaţie preponderent musulmană, ocupînd 28,8 la sută din teritoriul bosniac. Croaţilor, care reprezintă doar 17 la sută din populaţia ţării, le-ar reveni 25,4 la sută din teritoriu, 63,4 la sută dintre ei urmînd să locuiască în provincii croate.

Din valoarea totală a bunurilor din Bosnia-Herţegovina, în sectorul economic şi extraeconomic, provinciilor musulmane le-ar reveni aproape 13 miliarde dolari, celor croate puţin peste 7 miliarde, iar celor sîrbeşti circa 6 miliarde. Din valoarea instalată a energiei electrice musulmanii vor deţine 3,5 miliarde dolari, croaţii - 1,8 miliarde dolari, iar sîrbii - 1,6.

Cifre similare se constată şi în domeniul mineritului, precum şi în celelalte ramuri economice. Adunînd toate acestea, reiese că partea sîrbă rămîne dezmoştenită de o parte din pămîntul ce-i aparţine în mod legal şi, în acelaşi timp, pierde irecuperabil munca investită de generaţii în economia bosniacă.

Artizanii planului de pace privind viitorul Bosniei: Cyrus Vance şi David Owen

Cronologia sfîşierii Bosniei şi Herţegovinei

29 februarie 1992: În urma organizării unui referendum, populaţia se pronunţă pentru independenţa republicii. Sîrbii bosniaci boicotează consultarea electorală şi se grăbesc să îşi autoproclame un stat separat - "Republica sîrbă a Bosniei şi Herţegovinei". Confruntările izbucnesc cînd cîţiva musulmani trag asupra steagurilor bisericeşti ortodoxe şi asupra celor sîrbeşti ale unei procesiuni de nuntă. Cîteva persoane sînt rănite, iar în Saraievo apar primele baricade şi patrule civile înarmate.

martie 1992: Violenţele se extind în timp ce se negociază un acord de împărţire în cantoane a Bosniei. Încep să se formeze primele miliţii sîrbeşti.

aprilie 1992: În speranţa de a pune capăt vărsărilor de sînge, comunitatea internaţională recunoaşte Republica Bosnia şi Herţegovina, dar luptele violente continuă. (Pe 27 aprilie este proclamată Republica Federală Iugoslavia, formată din Serbia şi Muntenegru).

mai 1992: Bosnia şi Herţegovina este admisă, ca membru cu drepturi depline, în Organizaţia Naţiunilor Unite, după ce cu puţin timp în urmă fusese primită în CSCE. La sfîrşitul lunii, Consiliul de Securitate adoptă rezoluţia 757 care impune un embargou total asupra Serbiei şi Muntenegrului, ca răspuns la implicarea lor în conflictul civil din Bosnia (de menţionat că în septembrie 1991 se instituise embargoul privind importul de arme pe întreg teritoriul fostei Iugoslavii). Armata federală începe să se retragă din teritoriul bosniac.

iulie 1992: Sosesc primele zboruri cu ajutoare umanitare pe aeroportul din Saraievo, care fusese închis cu mai mult de trei

Posar

luni în urmă. Cea de-a 47-a Conferinţă a Organizaţiei ţărilor islamice condamnă Serbia în termeni foarte duri şi cere intervenţia militară externă în Bosnia şi Herţegovina.

august 1992: Convocată în sesiune de urgenţă, Comisia ONU pentru Drepturile Omului acuză partea sîrbă pentru politica de "purificare etnică" dusă în Bosnia şi numeşte un raportor special, Tadeusz Mazowiecki, pentru a investiga crimele împotriva umanităţii săvîrşite în această ţară. Comunitatea Europeană şi ONU organizează, la Londra, Conferinţa de pace privind fosta Iugoslavie la care participă pe lîngă principalii protagonişti şi 40 de delegaţii, reprezentînd state sau organizaţii internaţionale. Lordul David Owen, din partea CEE, şi Cyrus Vance, ca reprezentant al ONU, sînt desemnaţi ca mediatori în soluţionarea crizei bosniace.

octombrie 1992: Raporturile dintre musulmani şi croaţi, pînă atunci aliaţi contra duşmanului comun - sîrbii - , încep să se deterioreze, ajungîndu-se la confruntări armate. Cei doi copreşedinţi ai Conferinţei internaţionale privind fosta Iugoslavie, prezintă părţilor rivale proiectul de constituţie privind viitoarea organizare a Bosniei-Herţegovina.

noiembrie 1992: Luptele continuă paralel cu tratativele de pace. Consiliul de Securitate autorizează blocada navală împotriva Serbiei şi Muntenegrului.

decembrie 1992 - ianuarie 1993: Conform rezoluţiei ONU se interzic zborurile în Bosnia-Herţegovina, în timp ce la Geneva este luat în discuţie planul privind împărţirea ţării în 10 provincii.

martie 1993: În cadrul negocierilor de pace de la New York se ajunge la semnarea primelor 2 puncte ale planului Vance-Owen de către cele 3 părţi beligerante. Rămîne în discuţie problema hărţii avansate de cei doi mediatori internaţionali.

O voce în eter

Devedzije Himzo nu pare a fi conştient de importanţa sferei de influenţă pe care o creează. Cu vreo cîteva săptămîni în urmă, cînd nu se punea problema confruntării directe cu tabăra sîrbească, el îşi petrecea zile întregi în "vizuina" sa - un mic apartament din Saraievo, de unde radioamatorul lua legătura cu rude îndepărtate aflate la mulţi kilometri distanţă. Acum, Devedzije Himzo reprezintă vocea unei naţiuni.

În ultimele zile, a lucrat pentru ziariştii străini, nerăbdători să vadă rezultatul primei găselniţe a politicii externe a noii Administraţii americane: paraşutarea ajutoarelor în Bosnia orientală.

Himzo are 39 de ani dar, în ciuda vîrstei, figura sa denotă o natură copilărească. Soldat în armata bosniacă şi, în acelaşi timp, radioamator, el şi-a amenajat în apartamentul său de la etajul patru - unde nu urcă apa şi lipseşte agentul termic - un post de emisie-recepţie alimentat de la baterii auto.

Atunci cînd nu luptă cu arma în mînă, el se retrage în apartamentul său tixit de refugiaţi pentru a-şi pune în funcţiune echipamentul radio. În timpul primelor paraşutări de ajutoare, el a constituit singura legătură a celor asediaţi cu cei "dinafară". Cînd şi-a întrebat tovarăşii de suferinţă din Ţerska dacă au ajuns pachetele cu alimente şi medicamente la ei, răspunsul a fost: "nişta" - nimic.

Legătura cu Himzo a permis nu numai corectarea tirului paraşutărilor dar, mai mult, relatările lui au ajuns pe primele pagini ale ziarelor, influenţînd, probabil, chiar politica Statelor Unite în privinţa Balcanilor.

Purtătorul de cuvînt al Înaltului Comisariat al ONU pentru refugiaţi, Tony Land, apreciind pozitiv activitatea acestui radioamator bosniac, declara: "Singura posibilitate de a afla ce se întîmplă în această regiune este legătura cu acest radioamator. Relatările sale sînt preluate de către jurnaliştii străini care, la rîndul lor, ni le transmit nouă iar noi le difuzăm în toată lumea. Este o sursă îndepărtată - dar e tot ce avem".

Naţiunile Unite au încercat să plaseze în această regiune observatori care să confirme cele transmise de tînărul bosniac dar, asediatori sîrbi nu au arătat vreun sprijin în această direcţie.

Între timp, Himzo reprezenta singura voce în eter... Pentru a- şi ţine ordine în apartament, el permite unui mic număr de persoane să intre şi să predea mesajele transmise ulterior pe unde scurte. O femeie a avut de transmis 20 de mesaje, dar, presată de timp, s-a limitat la datele de bază: decese, oameni încă în viaţă, condiţii de supravieţuire.

În alte cazuri, mesajele sînt mai detaliate: bătrînica Hava Podzici a reuşit - după 10 luni de întrerupere - să ia legătura cu douăsprezece rude din Zepa. Timp de o jumătate de oră, Himzo s-a chinuit să regleze aparatul şi, în sfîrşit, fiica dnei Podzici a răspuns. În momentul în care conexiunea a fost făcută, cele două femei, datorită emoţiei ajunse la paroxism, au izbucnit în plîns, neputînd să articuleze nici un cuvînt. Încercînd să depăşească şocul celor două, Himzo a îndepărtat-o uşor pe bătrînă de la microfon, aşezînd-o cu blîndeţe pe canapea. În sfîrşit, Hava Podzici a auzit vocea fiicei sale: "Sîntem cu toţii aici - dar ginerele meu a fost ucis". Pentru bătrînă asta era o veste rea. Pentru Himzo - nimic altceva decît unul din multele mesaje tragice. A calmat-o pe bătrînă, apoi şi-a continuat emisia.

Din cînd în cînd, Himzo recepţionează mesajele unui sîrb: "Mincinos împuţit, animal musulman" - la care reacţia lui Himzo nu poate fi decît să pună microfonul deoparte şi să rîdă.

"Motivele pentru ceea ce fac sînt de ordin umanitar - spune Himzo Devedzije - şi apoi doresc să-mi ajut familia", (rezidentă în Zepa - n.n.). Cîteodată e greu, simt că îmi plesneşte capul. La mine se află permanent 10 oameni, dar m-am obişnuit. Sînt bucuros să fiu de ajutor cuiva".

(după UPI)

Statistica terorii
(din mai 1992 pînă în prezent)

Morţi	130.000
Violuri	20.000
Deţinuţi	70.000
Refugiaţi în interiorul graniţelor	740.000
Refugiaţi în afară	1.000.000

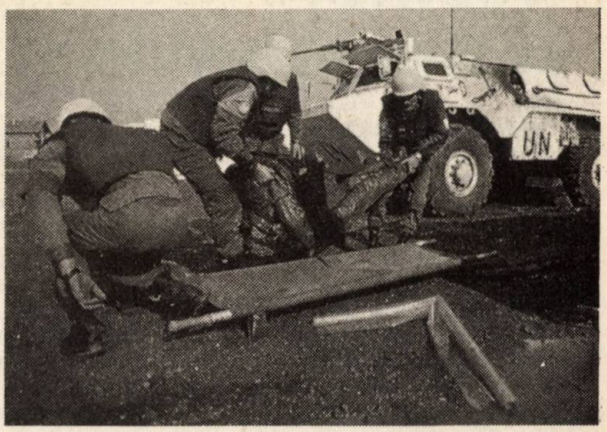

Morga oraşului Saraievo face cu greu faţă, în timp ce atacurile contra populaţiei civile se intensifică

Grupaj realizat de Ioana BĂRBULESCU

Misiune americană

Paraşutarea de containere conţinînd alimente şi medicamente pune în faţa militarilor americani o problemă dificilă dar rezolvabilă. Pericolul atacării avioanelor de către forţele sîrbe face această misiune riscantă. Noile sisteme HVAD, folosite în această acţiune, permit aterizarea cu destulă precizie a pachetelor în zona vizată.

Lansarea făcîndu-se şi de la mare înălţime, sistemul HVAD permite deschiderea paraşutelor în faze diferite. Acestea sînt prevăzute cu un sistem de frînare şi, fiind conduse prin emiţătoare de la sol, aterizează la punct fix. Conţinutul pachetelor a fost asigurat nu numai de S.U.A., ci şi de Japonia şi Marea Britanie.

Rusia şi Germania se pregătesc să se alăture misiunii americane.

Peste 476 tone alimente şi medicamente au fost paraşutate în enclavele Zepa, Srebreniţa, Konievici, Polie şi Ţersca.

Pagină realizată de
Marian OPREA şi Odette HANGANU

ALIANȚE ELASTICE

Henri ZALIS

Pe terenul nisipurilor mişcătoare oferit de politica externă a tuturor epocilor, marcate de îndreptări şi reaşezări, ne interesează predilect ce se întîmplă în orizontul diplomaţiei româneşti exact într-un moment bogat în definiri şi necontenite schimbări din mers.

Dacă aş risca o privire mobilă, cumva circulară, s-ar desprinde cîteva impresii de natură să precizeze sfera elementului definitoriu pentru dificultăţi învinse dar şi faţă de altele încă persistente, difuz pluridimensionate.

În linii mari s-a înţeles corect că avem mari interese comune cu tot ce convine nevoilor noastre presante de a fi ajutaţi să ieşim la liman din starea de subdezvoltare financiară, tehnologică, din criza morală, din oscilaţiile politice prin care am trecut; în fine, din blocajul instituţional datorat epocii de nepăsare şi izolare a ultimului deceniu.

Sub acest raport precis diplomaţia noastră nu a putut acţiona nestingherit. Dimpotrivă, contextul nefiindu-ne favorabil am aderat la raţiuni externe şi am abordat fenomenele în conexiunea lor după o metodă complexă care desface componentele şi le recunoaşte cîmpul de acţiune.

Astfel este clar că am reuşit fertile deschideri spre sud (am în vedere Turcia şi Grecia) şi spre vest (Franţa). Sîntem pe cale de a aştepta evoluţii mai bune în răsărit, relaţiile cu Federaţia Rusă rămînînd însă neclarificate pe harta mişcătoare a multor litigii, atît în ce priveşte Republica Moldova dar şi comerţul în contra-partidă. Cu Ucraina raporturile sînt delicate şi lente din motivele cunoscute (Bucovina, Herţa, ambiguitatea faţă de forţele intervenţioniste din aşa-zisa republică transnistreană).

În fine, ajungem la capitolul extrem de complicat şi de contradictoriu al legăturilor cu Ungaria, Polonia, şi Austria, cu Bulgaria şi Iugoslavia restrînsă, ţări ce desenează inelul în al cărui mijloc ne situăm.

Aici se impun două distincţii. Sînt ţări care nu doresc pur şi simplu să ne ia în seamă, au alte treburi, noi nu existăm în chip real pentru ceea ce ele încearcă să definească într-o ordine de priorităţi. E cazul, flagrant, cu Polonia. Deşi Franţa ar fi dorit o alianţă cu noi şi cu Polonia faţă de crescînda influenţă germană în Europa, Polonia s-a sustras intenţiei Quai d'Orsay-ului şi a întins mîna exact în direcţia opusă.

Ungaria joacă, la adăpostul "Trilateralei" şi al avansului pe calea reformei, pe cartea Occidentului. Însă nu aş zice că aşază Rusia la marginea preocupărilor ei de securitate. Dimpotrivă, îi ia ca aliaţi pe Boris Elţîn în chestiunea tratamentului faţă de minorităţi şi pe ruşi ca să obţină în contul datoriei către aceştia armament modern şi piese de schimb pentru cel deja existent. În plus, Ungaria dezvoltă, alături de Germania şi Austria, o politică neşovăielnică faţă de Serbia, cu ample consecinţe geostrategice. Pe de altă parte, misiunea hărăzită vecinilor nu-i exclude pe austrieci şi nici pe cehi ori slovaci dar se petrec mutaţii şi chiar răsturnări în raport cu tradiţia. Cu cehii am întreţinut cîndva legături de comuniune strînsă. Nu mai este cazul în prezent. Idem cu Slovacia care îşi trăieşte în prezent, iluminată, clipa dobîndirii independenţei, deşi întrevăd nu puţine rezistenţe şi suferinţe în timp. Paralel, cu Austria, parte constitutivă din istoria noastră trecută, încercăm un stil în dublu registru, al comerţului şi dialogului politic. Nu ştim dacă se obţin rezultatele scontate. Cel puţin pînă în prezent. În toată puterea cuvîntului nici raporturile cu Bulgaria şi Albania nu par deplin normalizate.

Nimeni, astăzi, nu schiţează fie şi un singur pas, dacă nu are încredinţarea că îi foloseşte la ceva. Dacă am descoperit acest adevăr rămîne să-i găsim şi explicaţiile pe teren. Astfel, cum bănuieşte toată lumea, batem tot mai insistent la uşa Comunităţii Economice Europene, semnăm tratatele cu Asociaţia europeană a liberului schimb, vrem să atenţionăm NATO că e predestinat să asigure opţiuni statornice pe viitor şi în zona Balcanilor. Prin întregul stil al angrenajului diplomatic sperăm în alte relaţii, mai destinse, cu Statele Unite decît cele existente, caracterizate de latente neclarităţi şi surprize negative pentru noi. O concentrare demnă a tuturor resurselor de persuasiune pare pe cale de articulare, inclusiv la nivelul iniţiativei pentru o dreaptă cîştigare a clauzei naţiunii celei mai favorizate.

E, probabil, ceasul pentru un plebiscit al simţirii comune, la adăpostul căreia să ne ferim de adversităţi, să accedem la consens cu nevoile şi sentimentele ţării. Visăm la o diplomaţie care în chip total să construiască şi să exprime idealurile poporului român, călăuzită de înţelegere şi elasticitate.

Ne putem aştepta, aşadar, ca, prin aderarea la coordonate diverse, şi alte continente să iasă în evidenţă. Ca să accedem la miezul Europei nu ar fi deloc exclus să ne extindem relaţiile cu statele Americii Latine. Şi să nu ocolim Africa de Sud sau Egiptul, sau Asia cu India, China ori Japonia. Ce-i drept, nu totul depinde de noi. Însă dacă o cauză depinde de diplomaţia noastră numele acesteia se numeşte **deschidere**. Nu este un cuvînt-miracol, este unul produs de mişcări spirituale mai vechi, readus în circulaţie de evenimentele din noul univers postcomunist. El înseamnă, în esenţă, că oricine tinde să fie performant are datoria să îşi confirme prin fapte şi decizii facultatea de a se înscrie în modernitate,în raţionalismul umanist, în respectul fiinţei umane printr-un sistem de referinţă care îşi caută modelele în istoria democraţiei, nedespărţit de o metodică imaginativă de calitate.

CHIŞINĂU

"Cine sîntem noi?"

Apropiata aniversare jubiliară a unirii Basarabiei cu România - moment prin care, aşa cum amintesc cu justificată mîndrie basarabenii, s-a început făurirea României Mari - este întîmpinată, din păcate, nu doar cu bucurie ci şi cu îngrijorare. La secesiunea de facto a unei părţi din teritoriul republicii, la provocările insolente ale generalului Lebed (stimulat, poate, şi de succesele protectorilor săi de la Kremlin) s-a adăugat un fapt şi mai întristător. Dezbaterile asupra Constituţiei, desfăşurate în parlamentul de la Chişinău, au scos la iveală tentative de a anula nu numai amintirea actului de la 27 martie 1918, dar şi, dacă ar fi posibil, înseşi temeiurile naţionale şi istorice ale Marii Uniri. Este vorba, firește, de repunerea în circulaţie a noţiunilor de "popor moldovenesc" şi "limbă moldovenească". Se încearcă acum ca aceste ficţiuni create de pseudo-ştiinţa sovietică să fie consacrate prin includerea lor în textul legii fundamentale a republicii de peste Prut.

O întreagă şedinţă a parlamentului a fost ocupată de discuţiile în jurul întrebării "Cine sîntem noi?" Fără îndoială, nu numai pentru militanţii cauzei naţionale, ci şi pentru orice om de bună-credinţă care a avut acces la o minimă informare, răspunsul este clar. Limba română este aceeaşi pretutindeni, chiar dacă dincolo de Prut - ca şi în alte ţinuturi ale ţării - ea prezintă anumite particularităţi; puţine, totuşi, date fiind multele decenii de evoluţie separată şi desnaţionalizare forţată. Ca atare, Republica Moldova nu poate fi definită decît ca **un al doilea stat românesc**. Constatarea unei realităţi nu este de natură să aducă nici o atingere independenţei acestui stat (oricum primejduită mult mai serios din alte direcţii) care va dăinui cît timp locuitorii săi o vor dori.

Desigur că promotorii "limbii moldoveneşti" nu sînt animaţi de grija pentru exactitatea ştiinţifică, ci de motivaţii mult mai prozaice. Scopul lor este de a amîna, dacă s-ar putea la nesfîrşit, orice posibilă repetare a actului din 1918. Se urmăreşte, prin urmare, ca ideea unităţii de neam să fie radical eliminată din cugetele în care, poate, abia îşi făcuse loc. Unirea bisericească, de curînd săvîrşită, este respinsă de aceleaşi cercuri, al căror exponent a devenit, în acest caz, cu voie sau fără de voie, preşedintele Snegur. Pe aceeaşi linie, organizarea statului moldovenesc ar trebui să fie cît mai diferită de cea a Ţării, înmulţindu- se astfel obstacolele în calea integrării. Iată de ce se doreşte menţinerea desuetelor raioane - deşi principiul reformei administrative, cu înfiinţarea judeţelor, părea să fi fost adjudecat - în timp ce separatiştii nistreni şi găgăuzi dau din nou glas propunerilor de federalizare a micii republici.

Nucleul noilor apărători ai moldovenismului este constituit din agrarieni, cel mai numeros grup parlamentar de la Chişinău. Este vorba în principal de conducători şi demnitari ai colhozurilor. Cu siguranţă, nu asumarea identităţii etnice româneşti îi sperie, ci eventualitatea unei Uniri care ar introduce şi pe domeniile lor reforma agrară - chiar aşa imperfectă cum este - din România. Mai ales într-o regiune cu potenţial agrar important cum este Basarabia, colhozurile sînt entităţi incomparabil mai puternice decît defunctele noastre CAP. Conducătorii lor sînt adesea atotputernici în satul de reşedinţă, căruia îi controlează întreaga economie. Destrămarea partidului comunist n-a făcut decît să-i scape de o structură paralelă. Situaţia nu s-a schimbat prea mult nici după adoptarea noului cod funciar - la care tot reprezentanţii lor din parlament au avut o contribuţie însemnată - încă neaplicat pe deplin.

Iar potrivit unui recent amendament la legea privatizării, colhozurile vor deveni, gratuit, coproprietare ale întreprinderilor alimentare cărora le furnizează materie primă. Ceea ce va întări din nou poziţiile birocraţiei colhoznice.

Spre deosebire de cetăţenii obişnuiţi, aceşti lideri rurali au toate motivele să se teamă de o Unire care le-ar spulbera, mai devreme sau mai tîrziu, privilegiile. Din păcate, ei pot adesea influenţa, în mare măsură, atitudinea celor ce le sînt, prin forţa lucrurilor, supuşi. Mitingurile de aprobare "unanimă" ce au urmat sugestiei preşedintelui Snegur pentru referendum, amintind de practicile altor vremuri, au ilustrat această realitate. Şi nu trebuie uitat că tocmai în mediul rural procentul populaţiei româneşti este cel mai mare. Acum, textul Constituţiei - inclusiv variantele "moldoveneşti" - a fost supus dezbaterii publice; de fapt, este un alt fel de referendum, şi nu există garanţia că rezultatele sale nu vor fi, conform tradiţiei, "orientate".

Totuşi, cauza nu este pierdută. Aşa cum amintea recent poetul Grigore Vieru, "acelaşi om simplu care, otrăvit de propaganda ţaristă şi sovietică, strigă că nu vrea Unirea, plînge în sală cînd îi ascultă pe Sofia Vicoveanca sau Tudor Gheorghe". Nimeni nu mai poate contesta, atunci, unitatea de neam. Intelectualii patrioţi de la Chişinău speră că vor putea contracara manevrele agrarienilor şi ale altora care pun meschinele interese personale mai presus de idealul naţional. Participanţii la Congresul Intelectualilor, care este pe cale de a se structura ca partid în întreaga republică, şi-au propus, după exemplul marilor înaintaşi dinainte de 1918, să "meargă în popor" pentru a face cunoscut adevărul. Va fi greu, desigur, dar, şi cu sprijinul, oficial sau nu, al românilor de la apus de Prut (sprijin niciodată suficient, totuşi) jubileul de la 27 martie 1918 poate însemna momentul redeşteptării speranţei.

Andrei STĂTESCU

Un sfînt al românilor de pretutindeni - Ştefan cel Mare

MOSCOVA

Puterea fragmentată

După cîteva zile de dezbateri agitate, preşedintele Elţîn a părăsit sesiunea Congresului Deputaţilor Poporului învins, dar nu zdrobit. Deputaţii au anulat referendumul care, spera preşedintele, urma să hotărască definitiv cine conduce ţara şi au condamnat sever reformele economice de pînă acum, care, au spus ei, "s-au îndreptat împotriva majorităţii poporului". În opinia generală, Congresul a cîştigat. Dar nu este clar în ce măsură îşi va putea exploata acest succes, deoarece este greu de spus cîtă putere reală are, astăzi, "puterea" din Rusia.

Ambele tabere se acuză reciproc de încălcarea spiritului şi literei Constituţiei. Este vorba însă de vechea Constituţie brejnevistă, care, chiar după sute de amendamente - unele amendate şi ele ulterior - rămîne străină vremurilor noi şi va trebui, oricum, înlocuită. De fapt, instaurarea unei democraţii moderne este o operaţie extrem de dificilă într-o ţară a cărei tradiţie autocratică datează din vremuri străvechi, cu mult anterioare revoluţiei bolşevice. Legitimînd conducerea unipersonală prin sufragiul universal, Boris Elţîn a încercat să concentreze în mîinile sale puterea necesară pentru a asigura înaintarea reformei. Congresul i s-a opus în numele democraţiei parlamentare, concept care, în Rusia, rămîne încă în mare măsură o formă fără fond, în timp ce, în Occident, are cu totul altă valoare; de unde şi uşoara notă de îndoială cu care unii lideri occidentali îşi nuanţează sprijinul acordat dlui Elţîn. Consacrat prin Constituţie, regimul prezidenţial ar putea pune, într-o zi, Rusia sub controlul unui primejdios demagog. Dar şi parlamentarismul clamat de Congres - susţin, nu fără argumente, aliaţii dlui Elţîn - constituie doar o mască pentru dominaţia unei singure persoane: ambiţiosul strateg al manevrelor politice, "speakerul" sovietului suprem Ruslan Hasbulatov.

Mai curînd decît de separaţia puterilor s-ar putea vorbi, în acest moment, de o fragmentare a puterii unice de altădată. Profitînd de slăbirea "centrului" politic şi de disputa dintre parlament şi preşedinţie - care au încercat, fiecare, să le atragă de partea lor - autorităţile teritoriilor autonome şi ale regiunilor şi-au asumat un grad tot mai mare de suveranitate, deşi lupta dintre executiv şi legislativ se reflectă şi la nivelul lor. Armata, la rîndul său, eliberată de rigorile controlului de partid, menifestă îngrijorătoare veleităţi de acţiune pe cont propriu; nici în cadrul ei ierarhic nu mai are importanţa din trecut aşa cum o dovedesc (nu pentru prima dată) recentele evenimente din Abhazia, unde nu se ştie cine a dat ordinele şi care au fost ele. În sfîrşit, controlul economiei revine, cel puţin teoretic, guvernului (supravegheat, însă, de parlament), fapt confirmat şi de recentul Congres, care în mod paradoxal, i-a satisfăcut o veche solicitare - includerea preşedintelui Băncii Centrale în cabinet. Dar miniştrii nu dispun de prea multă libertate de acţiune, dat fiind că atît conservatorii din sovietului suprem, cît şi dl Elţîn şi-au declarat intenţia de a înlocui cîţiva dintre ei.

Situaţia este deci departe de a se fi clarificat, şi dacă dl Hasbulatov şi deputaţii săi au cîştigat o bătălie, războiul continuă. Preşedintele va încerca să reia ofensiva, dar nu în aula "micului parlament" - sovietul suprem - prielnică adversarilor săi, ci pe un alt teren unde-şi va putea valorifica avantajele pe care le-a obţinut, şi el, în urma ultimei confruntări.

În primul rînd, senzaţia că democraţia este în pericol a reuşit să-i mobilizeze pe suporterii preşedintelui, atît din rîndul populaţiei, cît şi al forţelor politice. În ciuda ninsorii, manifestaţiile în favoarea sa au atras cel puţin la fel de multă lume ca şi cele organizate de naţional-comunişti. Din întreaga Rusie au început să sosească scrisori şi telegrame de sprijin - probabil mai autentice decît cele adresate, pe vremuri, liderilor comunişti. Totuşi, amploarea fenomenului este relativă. La Moscova, dl Elţîn este mai popular decît dl. Hasbulatov, aşa cum a fost întotdeauna, dar apatia este şi mai răspîndită. Nu se ştie dacă preşedintele va convoca într-adevăr plebiscitul neoficial prin care doreşte să înlocuiască referendumul respins de parlament, riscînd o participare redusă şi un rezultat neconcludent. Oarecum mai îngrijorător este că printre semnatarii unui apel la instaurarea conducerii prezidenţiale - alături de scriitori, mineri, contolorii traficului aerian, mecanicii de locomotivă şi micii întreprinzători - un loc important îl ocupă cazacii, cărora noi decrete prezidenţiale le-au acordat o serie de drepturi. Or, se ştie că, în ultimul timp, nu idealurile democratice i-au animat pe cazaci, în Transnistria sau în alte locuri, ci idei de cu totul alt gen. Încă o dovadă că şi dl Elţîn ştie, la nevoie, să joace orice carte, inclusiv cea naţionalistă.

Un al doilea atu al preşedintelui este, fireşte, sprijinul occidental. Cu binecunoscutul său simţ al punerii în scenă, el şi-a făcut reapariţia după Congres primindu-l la Kremlin pe dl Mitterrand - un mod de a reaminti poporului că rămîne conducătorul recunoscut pe plan internaţional al Rusiei. Desigur, pentru Occident dl Elţîn este infinit preferabil dlui Hasbulatov, care, într-un discurs violent la Congres, a ironizat precaritatea asistenţei occidentale, insinuînd că s-ar fi urmărit nu ajutarea URSS şi a Rusiei, ci destrămarea lor. Dar posibilitatea unei recurgeri la forţă, chiar şi din partea dlui Elţîn, nelinişteşte Vestul: "fără tancuri pe străzi" i s-a recomandat, pe diferitele canale, preşedintelui. În rest, chiar şi dizolvarea Congresului ar putea fi acceptată. S-a vorbit şi de convocarea unei reuniuni speciale a "grupului celor şapte", la care Japonia, cu gîndul şi la insulele Kurile, ezită să-şi dea acordul; importante, spun niponi, nu sînt gesturile spectaculare, ci măsurile concrete şi rapide, cărora cetăţenii ruşi de rînd să le poată simţi efectul. Iar pînă acum Occidentul, confruntat cu propriile sale probleme economice, a rămas în urmă la acest capitol. Dl Elţîn a lansat un apel şi către colegii din CSI, dar aceştia, deşi şi-au exprimat solidaritatea, îşi păstrează reticenţele impuse de experienţă.

Preşedintele nu şi-a spus, deci, ultimul cuvînt iar următoarea mutare îi aparţine. Consilierii i-au sugerat "să-şi impună voinţa politică prin măsuri ferme" dar nu este exclusă nici varianta, mai puţin eficientă, a unui recurs în faţa Curţii Constituţionale. Orice ar alege, preşedintele va evita, probabil, folosirea forţei, lăsîndu-le adversarilor săi riscul unei atît de compromiţătoare iniţiative. Nu este exclus nici ca dl Elţîn să încerce lărgirea bazei sale politice, eventual printr-o înţelegere cu Uniunea Civică, ai cărei lideri au păstrat, în general, rezerva în timpul ultimei crize. Declarîndu-se de acord cu orientarea guvernului, centriştii nu agreează nici extinderea puterii prezidenţiale, dar nici ascensiunea extremismului retrograd. O nouă (sau reînnoită) coaliţie s-ar putea naşte pe această bază.

Alexandru ANTONESCU

Ruşii care stau la coadă aşteaptă nu numai mărfuri, ci şi o clarificare a situaţiei politice

MOSCOVA

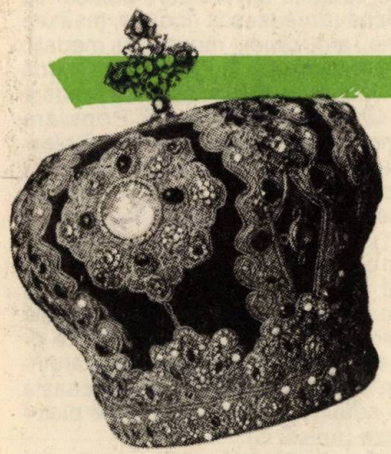

TEZAURUL ROMÂNIEI

La 5 noiembrie 1916, în condiţiile în care trupele Puterilor Centrale ocupaseră deja o mare parte din teritoriul ţării şi se îndreptau spre Bucureşti, guvernul român a hotărît mutarea sediului Băncii Naţionale a României (B.N.R.), împreună cu stocul său metalic, la Iaşi. Întrucît însă nici Iaşiul nu putea prezenta suficiente garanţii, avînd în vedere evoluţia defavorabilă a frontului, curînd după această dată oficialităţile române au luat în dezbatere ideea asigurării stocului metalic al B.N.R. şi a altor valori aparţinînd unor instituţii guvernamentale sau particulare într-o altă ţară. Dintre variantele analizate, guvernul a optat pînă la urmă, cu asentimentul Băncii Naţionale a României, pentru depozitarea tezaurului românesc în Rusia. După negocieri purtate în acest sens cu guvernul rus şi după ce la 11 decembrie 1916 s-au primit asigurări din partea acestuia privind garantarea integrităţii tezaurului "atît în timpul transportului, cît şi al depozitării la Moscova", a doua zi, 12 decembrie, guvernul român a hotărît punerea "în siguranţă, în Rusia" a tezaurului şi a aprobat transportarea lui.

În acest scop, la 14/27 decembrie 1918 a fost semnat la Iaşi un protocol între Ministrul de finanţe al României, Victor Antonescu, şi însărcinatul cu afaceri a.i. al Rusiei în România, generalul A. Mossolov, prin care se confirma încărcarea şi expedierea spre Moscova a 17 vagoane cu 1738 lăzi, conţinînd monezi şi lingouri de aur, în valoare totală de 314.580.456,86 lei aur ce reprezentau tezaurul Băncii Naţionale a României. În afara tezaurului B.N.R. au mai fost încărcate alte 2 lăzi cu bijuterii aparţinînd Reginei Maria (în valoare de 7 milioane lei aur). Valoarea totală a transportului a fost de 321.580.456,86 lei aur.

La 27 iulie/9 august 1917, de la Iaşi a plecat un nou transport de valori spre Moscova: un tren special de 24 vagoane, din care 3 vagoane încărcate cu 188 lăzi, în valoare totală de 1.594.836.721,09 lei aur (din care, aur efectiv, 574.524,57 lei, iar restul titluri, efecte, depozite, alte valori) şi 21 de vagoane încărcate cu depozite ale Casei de Depuneri şi Consemnaţiuni, ale ministerelor, băncilor şi ale unor persoane fizice, în total 1.621 lăzi, conţinînd acţiuni, acte de proprietate, bijuterii, colecţii de artă, tablouri de valoare, alte obiecte preţioase, avuţii estimate la peste 7,5 miliarde lei aur.

La 5/18 august 1917, împuterniciţii guvernelor român şi rus au semnat la Moscova un protocol prin care se constata constituirea noului depozit la Kremlin şi se garanta conservarea şi înapoierea întregului tezaur către guvernul român. Depunerile aflate în cele 3.549 casete, conţinînd aur, titluri şi bunuri de preţ, erau în valoare totală, conform inventarelor, de 9.416.417.177,93 lei aur.

În contextul victoriei revoluţiei din octombrie 1917 din Rusia şi al nesiguranţei apărute în legătură cu soarta tezaurului, guvernul român a încercat, prin tratative duse la Paris, Londra şi Petrograd, să realizeze mutarea tezaurului în Statele Unite ale Americii, cu sprijinul şi sub garanţia puterilor Antantei. Acest fapt nu s-a putut realiza întrucît nici un guvern aliat nu şi-a luat răspunderea pentru securitatea transportului cu trenul prin Siberia şi, apoi, cu vaporul, pe Oceanul Pacific, în condiţiile războiului civil din Rusia şi ale operaţiilor submarine germane în Pacific.

La 13/26 ianuarie 1918, la trei zile după intrarea trupelor române în Basarabia, o radiogramă a guvernului revoluţionar rus, care anunţa ruperea relaţiilor diplomatice cu România, preciza în legătură cu soarta tezaurului următoarele: "Fondul român de aur care se găseşte la Moscova este declarat intangibil pentru oligarhia română. Guvernul Sovietelor îşi asumă răspunderea de a conserva acest fond şi de a-l remite în mîinile poporului român".

După această dată, protecţia intereselor româneşti la Moscova a fost preluată de Consulatul General al Franţei, căruia i-au fost predate cheile de la încăperea în care se aflau depozitate tezaurul românesc, documentele de depozitare, precum şi arhiva Consulatului României. În această calitate, consulul general al Franţei, însoţit de consulul Marii Britanii, a intervenit la 1/14 februarie 1918 pe lîngă comisarul poporului pentru afacerile externe al Rusiei Sovietice (Fritsche) pentru asigurarea protecţiei tezaurului românesc.

Cu toate acestea, la 27 februarie 1918, comisarul poporului pentru afacerile externe a cerut consulului general al Franţei să i se predea cheile tezaurului. După ce s-a consultat cu consulii generali ai Angliei şi S.U.A., consulul general francez a refuzat să predea cheile şi a redactat un protocol constatator al faptelor. În aceste condiţii şi în prezenţa celor trei consuli generali, domnul Fritsche şi-a limitat pretenţiile, solicitînd doar predarea temporară şi, respectiv, deschiderea uşilor şi vizitarea tezaurului în prezenţa agentului consular francez.

La 14 martie 1918, partea sovietică a dat asigurări în scris consulului general al Franţei că "valorile guvernului român, depuse conform protocoalelor cunoscute,

vor rămîne intacte". În aceste condiţii, cheile au fost înmînate reprezentanţilor sovietici, care au ridicat din depozit opt lăzi, pretinzînd că acestea aparţineau Sovietelor, după care cheile au fost restituite Consulatului General al Franţei. Cele opt lăzi conţineau bilete de 2 lei ale Băncii Naţionale a României, în sumă de 1.350.000 lei.

În august 1918, după ce consulul general al Franţei a fost arestat de autorităţile sovietice, cheile tezaurului român au fost remise Consulatului General al Danemarcei, care a preluat protecţia intereselor franceze. În februarie 1919, consulul danez va preda cheile Ministerului de Externe al Franţei, iar de aici, în 1926, ele vor intra în posesia statului român.

În 1919 demersurile reprezentanţilor României la Conferinţa Păcii de la Paris pentru recuperarea tezaurului au rămas fără nici un rezultat. De semnalat faptul că, la 26 mai 1919, o radiogramă semnată de G. Cicerin, comisarul poporului pentru afacerile externe ale Rusiei, şi de C.Rakovski, comisar pentru afacerile externe al Ucrainei, preciza că "guvernul muncitorilor şi soldaţilor din Rusia şi Ucraina îşi declină orice responsabilitate privind soarta viitoare a tuturor valorilor transportate în timpul ţarismului în Rusia, aparţinînd guvernului României, Băncii Naţionale a României, celorlalte bănci româneşti şi tuturor proprietarilor şi capitaliştilor".

Un an mai tîrziu, în convorbirile neoficiale româno-sovietice de la Copenhaga, ca şi în contactele româno-sovietice de la Londra, reprezentanţii sovietici au declarat în mod repetat că tezaurul românesc depozitat la Moscova este "intact".

Nu aceeaşi mai era situaţia în 1922. La negocierile sovieto-române de la Varşovia, şeful delegaţiei sovietice, L. Karakhan, declara că autorităţile sovietice, sub presiunea înaintării lui Denikin, ar fi expediat la Nijni Novogrod, Perm şi în alte locuri lăzi cu valorile evacuate din România, fără să se poată şti dacă toate s-au reîntors în capitală după încetarea luptelor.

În aprilie 1922, în timpul Conferinţei Economice Internaţionale de la Genova, guvernul român a prezentat un memoriu prin care cerea restituirea "integrală şi imediată" a tezaurului depozitat la Moscova (vezi Anexa A). În documentul final al Conferinţei s-a stipulat: "Guvernul sovietic rus va restitui guvernului român valorile depozitate la Moscova de numitul guvern român". Desigur, această recomandare a rămas fără nici un rezultat.

În anii care au urmat, guvernul român a făcut şi alte tentative pentru recuperarea tezaurului şi a celorlalte valori aflate în U.R.S.S., dar fără succes. Abia în 1935, guvernul sovietic a înapoiat arhivele şi unele documente istorice importante (în total 17 vagoane), fără a se putea evalua cît reprezentau ele din ceea ce s-a transportat la Moscova în 1916. "Ni s-au restituit în general documente de arhivă, cum sînt, de pildă, hrisoave, documente vechi, planuri de moşii, acte de proprietate, embaticuri, titluri de rentă, registre, dosare şi hîrtii de-ale particularilor", consemna un document românesc din 28 iunie 1945 (Anexa B). În 1956 guvernul sovietic a predat României o altă parte din valorile depuse, formată din tablouri, obiecte de artă veche românească (icoane, ţesături, broderie, argintărie), monezi şi medalii, inclusiv tezaurul de la Pietroasa "Cloşca cu pui". Conform "Protocolului de predare către Guvernul Republicii Populare Române a valorilor istorice de artă plastică, decorativă şi aplicată românească", era vorba de 39.320 lucrări de artă românească, dintre care: 1.350 picturi, gravuri şi desene, 156 icoane, 418 ţesături, 495 obiecte de uz bisericesc şi laic, 33.068 monezi, 2.465 medalii, 1.370 obiecte de artă aplicată. Greutatea totală a aurului pe care îl conţineau aceste obiecte era de peste 33 kilograme, a argintului de peste 690 kilograme. La aceasta se mai adăuga un mare număr de pietre preţioase (Anexa C).

După această dată problema situaţiei tezaurului român evacuat la Moscova în 1916 a mai revenit în convorbirile româno-sovietice de cel puţin două ori: în 1965 şi în 1991.

În 1965, reprezentanţi sovietici la cel mai înalt nivel, răspunzînd solicitărilor române, privitoare la tezaur, au căutat să aducă în discuţie pretinse datorii ale statului român faţă de Rusia şi au propus ca problema să fie considerată închisă. Partea română nu a acceptat aceste propuneri.

În 1991, în timpul vizitei pe care preşedintele României, domnul Ion Iliescu, a făcut-o în U.R.S.S., în convorbirile cu omologul său sovietic, Mihail Gorbaciov, a fost ridicată din nou problema tezaurului. Acesta din urmă a promis să cerceteze situaţia.

Epitaful egumenului Silvan - 1441 (Mănăstirea Neamţului)

ANEXA A

Memoriu privitor la tezaurul român depus la Moscova, prezentat de delegaţia română la Conferinţa de la Genova, din aprilie 1922

Depozitul constituit de România în Rusia - cunoscut sub numele de "tezaurul român de la Moscova" - este compus din: 1) totalitatea stocului metalic de aur al Băncii Naţionale a României (bancă privată cu privilegii de stat); 2) bijuterii aparţinînd M.S. Regina României; 3) depuneri de la Casa de Depuneri şi Consemnaţiuni a României aparţinînd particularilor şi constînd în valori, titluri, bijuterii, documente, acte de familie, testamente, tablouri de maeştri; 4) valori şi arhive aparţinînd instituţiilor financiare şi bancare private (arhiva Creditului Funciar Rural, conţinînd actele de proprietate ale unui important număr de bunuri funciare); 5) documente, cărţi rare, arhive şi tablouri aparţinînd Academiei Române şi Pinacotecii etc.

Această depunere a fost efectuată ca urmare a evenimentelor determinate de război, în următoarele condiţii:

În luna septembrie 1916, sub ameninţarea invaziei teritoriului de către inamic, în momentul în care, sub presiunea formidabilă a acestuia, forţele române erau obligate să se replieze luptînd, guvernul român a fost obligat, la rîndul său, să capete acordul statelor majore aliate, în afară de măsurile militare dictate de situaţie, şi pentru alte măsuri de conservare, între care în primul rînd s-a decis transferul la Iaşi al sediului, ca şi al activelor Băncii Naţionale a României (Jurnalul Consiliului de Miniştri nr. 2080 din decembrie 1916).

Înaintarea forţelor inamice pe frontul oriental de sud-est luase o asemenea amploare încît stabilitatea frontului devenise nesigură.

Guvernul României a fost obligat - din acest motiv - să ia noi măsuri de securitate generală. Condiţiile erau de aşa natură că duceau chiar la ideea eventualităţii părăsirii teritoriului naţional.

România a fost astfel sfătuită de a pune în siguranţă stocul metalic al Băncii Naţionale a României. O înţelegere a intervenit, pe această temă, între guvernul român şi guvernul rus la data de 14/27 decembrie 1916 care fixa condiţiile (Scrisoarea semnată de ministrul Rusiei la Iaşi, generalul Mossoloff). Transportul stocului metalic de la Banca Naţională a României s-a efectuat în condiţiile prevăzute şi depunerile constînd în 1.740 lăzi au fost verificate corespunzător în condiţiile prevăzute de către reprezentanţii autorizaţi special de cele două guverne, la Kremlin (Sala Armelor), la 21 decembrie. Protocoluri şi procese verbale întocmite şi semnate de aceşti reprezentanţi la 16 februarie 1917, dată la care s-au încheiat operaţiunile de verificare, au stabilit valoarea care se ridica la 413.580.456 franci, 84 centime aur efectiv, plus două cutii conţinînd bijuteriile M.S. Regina României, evaluate la acea vreme la 7.000.000 franci, garantîndu-se atît păstrarea, cît şi transportul înapoi în România.

Revoluţia odată izbucnită în 1917, guvernul provizoriu rus a aplicat, la rîndul său, sigilii pe încăperile blindate unde se afla tezaurul român. Securitatea cît şi intangibilitatea acestuia au continuat să fie asigurate de noul regim.

În iulie 1917, aceleaşi necesităţi imperioase ale războiului au obligat guvernul român de a evacua în Rusia valorile rămase în Moldova, aparţinînd statului, Băncii Naţionale a României şi altor instituţii şi bănci. Ca urmare a unei noi înţelegeri încheiate cu guvernul rus, confirmat de ministrul Rusiei la Iaşi la data de 27 iulie 1917, s-a procedat la un nou transport care consta în 188 de lăzi conţinînd valoarea de 1.594.336.721 franci, 09 centime, din care 574.525 franci, 57 centime aur efectiv, totul aparţinînd Băncii Naţionale a României. Valoarea activelor evacuate de alte instituţii financiare, conţinute în 1621 lăzi, depăşea suma de 7 miliarde şi jumătate franci.

Cu acest transport au fost de asemenea evacuate, în afară, valorile în numerar, bijuterii, tablouri şi alte diferite depuneri făcute de particulari, arhivele băncilor, acte de proprietate, acte de familie, testamente etc.

Reprezentanţii autorizaţi ai celor două guverne au semnat la data de 5 august 1917, protocoluri constatatoare ale depunerilor acestor valori la Kremlin şi respectiv Soudnaya-Kassna, guvernul rus garantînd, de asemenea, păstrarea şi înapoierea lor în România.

Lupta politică s-a accentuat apoi între diferitele fracţiuni revoluţionare, situaţia devenind foarte gravă la Moscova. Sub bombardamentul neîntrerupt şi suportînd mişcările anarhice, în ciuda ofenselor nenumărate aduse personalului român de către şefii revoluţionari, acesta a mai rămas totuşi o vreme pe loc.

Dar, după cîştigarea puterii de către partidul bolşevic, reprezentanţii Sovietelor de la Moscova au început să-şi manifeste intenţia de a pune mîna pe tezaur cît şi pe celelalte depuneri ale statului român. Imprimeria instalată în acel oraş de către Banca Naţională a României a fost sechestrată şi biletele de bancă deja imprimate, sau în curs de imprimare, au fost ridicate. Guvernul român, prin Consulatul General al României, a informat guvernele aliate de primejdia ce ameninţa depunerile şi le-a solicitat sprijinul.

Ca urmare a abandonării frontului de sud - est de către trupele ruseşti, guvernele aliate au intervenit pe lîngă guvernul român pentru a lua măsurile de ordine împotriva bandelor de trupe ruseşti, care jefuiau Moldova, iar guvernul român, dorităr de a garanta depunerile de la Moscova, a condiţionat intervenţia sa de garanţia colectivă a aliaţilor asupra tezaurului evacuat, garanţie care i-a fost imediat dată (telegrama din 21 februarie a ministrului român de la Paris).

În aceste condiţii, la Petrograd, guvernul sovietelor s-a declarat în stare de război cu România. Fapt fără precedent în dreptul internaţional, dl. Diamandy, ministrul României, cît şi întregul personal al legaţiei au fost închişi la fortăreaţa Petro-Pavlosk. Execuţia lor fusese hotărîtă, dar, după intervenţia energică a ambasadorilor aliaţi, guvernul Sovietelor s-a mulţumit doar să-i expulzeze.

În aceste condiţii, Ambasada franceză la Petrograd a fost însărcinată cu protecţia intereselor române. Consulul general al României la Moscova a depus deci la Consulatul General al Franţei - odată cu arhivele sale - de acord cu directorul Băncii Naţionale a României şi cu directorul Casei de Depuneri, care se găseau la Moscova, cheia tezaurului românesc, cît şi documentele originale care constatau depunerile la Kremlin (proces - verbal din 7/20 februarie 1918).

Ca urmare a intervenţiilor, despre care s-a menţionat mai sus, făcute de către guvernul român pe lîngă guvernele aliate, pentru a asigura protecţia tezaurului ambasadorul Franţei a dat consulului său general de la Moscova misiunea de a face demersuri pe lîngă comisarii poporului.

Acest demers, căruia i s-a alăturat consulul general al Angliei, a fost făcut la 14 februarie 1918 sub forma unei note verbale prezentate domnului Fritsche, comisar al afacerilor externe.

La 27 februarie, domnul Fritsche a cerut consulului general al Franţei să i se înmîneze cheile tezaurului. La observaţia consulului general al Franţei că nu putea să înmîneze cheile decît unui reprezentant oficial al României, domnul Fritsche a răspuns că valorile aparţinînd guvernului român erau, prin decizia comisarilor poporului de la Petrograd, pur şi simplu confiscate, din motive de stare de război, şi ca atare solicită înmînarea cheilor, chiar prin folosirea forţei.

Consulul general al Franţei, silit de împrejurări, după solicitarea asistenţei consulului general britanic şi a celui american, a procedat la redactarea unui protocol constatator al faptelor. În prezenţa acestor consuli generali şi după luarea la cunoştinţă a acestui protocol, comisarul afacerilor externe şi-a limitat cererea de remitere a cheilor în următoarele condiţii:

1) predare temporară

2) deschiderea uşilor şi vizita în prezenţa agentului consular francez.

Văzînd această nouă propunere, consulul general al Franţei a cerut o garanţie scrisă de intangibilitatea valorilor române. Domnul Fritsche a acceptat şi la data de 1/14 martie 1918, cu nr. 7595, a dat în scris asigurarea că "valorile guvernului român, depuse conform protocolurilor cunoscute, vor rămîne intacte". Ca urmare a acestei declaraţii, cheile au fost înmînate, depozitul vizitat şi 8 lăzi, pretinse aparţinînd Sovietelor, dar care în realitate conţineau bilete de 2 lei ale Băncii Române, în sumă de 1.350.000 lei, au fost luate, după care cheile au fost restituite Consulatului general al Franţei.

În luna august 1918, după arestarea consulului general al Franţei, cheile tezaurului român, pe care continua să le deţină, au trecut la Consulatul General al Danemarcei, însărcinat cu protecţia intereselor franceze.

De remarcat că, în acea perioadă, Banca Naţională a României a intervenit pe lîngă comisarul afacerilor externe prin intermediul Consulatului General al Nor-

vegiei însărcinat cu protecţia intereselor române, pentru obţinerea arhivei sale, cît şi a biletelor de bancă, imprimate şi a hîrtiei care se aflau sechestrate la tipografia sa din Moscova, comisarul afacerilor externe răspunzînd Consulatului Norvegiei că în această problemă ce priveşte România el nu poate hotărî nimic fără avizul prealabil al "tovarăşului Rakowski" preşedintele "Savnakorm" (nr. 335 din 9 septembrie 1918). Acest aviz nu a fost comunicat niciodată.

Începînd cu această dată, un mister adînc apasă asupra soartei tezaurului român de la Moscova...

Este de crezut că acest tezaur nu se mai află în starea sa anterioară, că a fost mutat şi dispersat.

Cînd guvernul sovietic a propus guvernului român angajarea de negocieri în ceea ce priveşte navigaţia pe Nistru, a fost pusă problema tezaurului român, dar invers chiar de către delegaţii ruşi, care au cerut reprezentanţilor români să renunţe la restituirea lui.

Mai tîrziu, cînd delegaţii români s-au întîlnit cu cei ruşi la Varşovia, aceeaşi problemă a fost pusă de aceştia din urmă. Conform instrucţiunilor guvernului, reprezentanţii români au solicitat mai întîi restituirea integrală a tezaurului, înainte de începerea oricăror discuţii.

Pe scurt, reies în mod evident faptele expuse mai sus.

Guvernul român, forţat de necesităţile de război şi cu garanţia guvernelor aliate avînd încredere în angajamentele guvernului rus, a transportat în Rusia iniţial stocul metalic de la Banca Naţională a României, adică 314.580.456 franci, 84 centime, aur efectiv, plus două lăzi conţinînd bijuterii estimate la 7 milioane de franci proprietatea M.S.Regina României, iar ulterior peste 7 miliarde şi jumătate franci valori aparţinînd fie statului, fie Băncii Naţionale ori altor instituţii financiare publice sau private.

Acest depozit constituie în ansamblul său active private, aparţinînd particularilor. Este garantat, prin angajamentele luate de Rusia (în ce priveşte păstrarea, securitatea, restituirea şi întoarcerea sa în România):

1. Nota ministrului Rusiei la Iaşi nr. 148 din 11 decembrie 1916.
2. Protocol semnat la data de 14 / 27 decembrie 1916 de către ministrul rus la Iaşi special autorizat în acest sens de guvernul rus nr. 1267, din 14 decembrie 1916.
3. Protocol semnat la Moscova de către reprezentanţii autorizaţi ai guvernelor rus şi român la 16 februarie 1917.
4. Nota ministrului rus la Iaşi nr. 1671 din 24 iulie 1917.
5. Notă a ministrului rus la Iaşi nr. 1672 din iulie 1917.
6. Protocol semnat la 27 iulie 1917 de către ministrul rus la Iaşi.
7. Procese verbale semnate la Moscova de către reorezentanţii guvernelor rus şi român din 5/18 august 1917.

Aceste obligaţii nu pot fi contestate.

Drept urmare, guvernul român - în deplinătatea drepturilor sale, şi întemeindu-se pe alineatul 3 din rezoluţia adoptată de către Consiliul Suprem al Puterilor Aliate, la Conferinţa de la Cannes din 6 ianuarie 1922 - solicită Conferinţei de la Genova să ia în considerare cererea sa justă privind hotărîrea restituirii integrale şi imediate a depozitului trimis de România în Rusia, în condiţiile mai sus expuse.

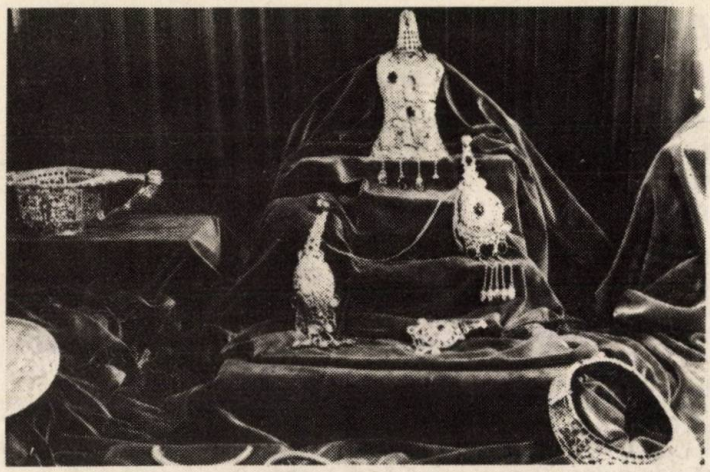

Cloşca cu puii de aur

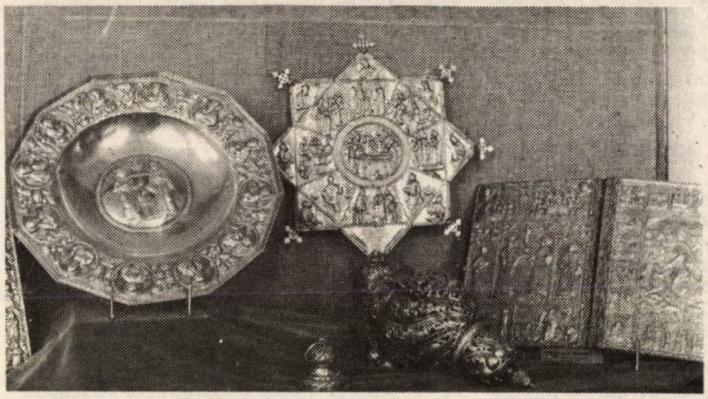

Obiecte de argint aurit datînd din sec. al XVII-lea

ANEXA B

Referat privind sosirea la Bucureşti a arhivei restituite de guvernul URSS în anul 1935

Cele 17 vagoane cu lăzile şi baloturile conţinînd arhivele şi documentele ce fuseseră evacuate în timpul războiului în Rusia şi care ne-au fost restituite de guvernul URSS au sosit în seara zilei de 16 iunie anul curent în gara Obor, la ora 19,30, de unde apoi au fost garate în curtea Vamei Obor. Aici, după ce s-au controlat lacătele şi plumburile de la uşile vagoanelor puse de domnii consuli Nicolau şi Popovici la Constanţa s-a orînduit garda necesară pentru paza lor.

Lăzile au fost încredinţate reprezentanţilor autorităţilor şi instituţiilor, încheindu-se cu cuvenitul proces verbal pentru fiecare predare zilnică. În aceste procese verbale s-au menţionat numărul lăzilor, conţinutul, greutatea lor precum şi numărul de ordine ce fusese aplicat pe fiecare ladă la plecarea lor din Moscova.

Lăzile cu titlurile de stat aparţinînd băncilor falimentare sau concordatare au fost încredinţate Ministerului de Finanţe în urma hotărîrii acestui minister transmisă verbal prin domnul inspector special financiar I. Ciolac, membru în comisiunea de recepţionare.

A atras atenţiunea reprezentanţilor autorităţilor şi instituţiilor destinatare că urmează să facă inventarierea conţinutului lăzilor cu obligaţiunea de a remite Ministerului de Externe un exemplar de pe inventar şi de a remite adevăraţilor titulari, direct sau prin mijlocirea Ministerului nostru documentele ce eventual s-ar găsi în lăzi şi le-ar aparţine. De asemenea am rugat pe acest reprezentant ca să tocmească un tablou comparativ de ceea ce s-a trimis şi ceea ce s-a găsit în momentul de faţă.

Lăzile al căror conţinut nu s-a putut identifica au fost încredinţate Ministerului de Interne (Direcţiunea Generală a Siguranţei) şi Finanţe, după cum s-au găsit simple acte particulare sau titluri de rentă, acţiuni etc., care şi-au luat obligaţiunea de a inventaria şi a sesiza pe titularii obiectelor şi documentelor ca să se prezinte pentru a le fi remise. Ambele ministere şi-au luat angajamentele de a trimite Ministerului de Externe o copie de pe inventarul lucrărilor găsite şi cui au fost remise.

Desfacerea lăzilor şi trierea lăzilor a durat de la 19 iunie pînă la 27 iunie, lucrîndu-se de la ora 8 dimineaţa la pînă la ora 17,30 seara.

Evanghelie ferecată - 1405 - Manuscris slavon pe pergament caligrafiat de Nicodim (Mănăstirea Tismana)

Toate lăzile însumează cifra de 1.436. Diferența între această cifră și cifra inițială de 1.443 provine din faptul că s-au desființat în cursul trierii unele lăzi și din acela că unele purtau numere duble.

Toate lăzile au fost violate și răvășite în timpul depozitării lor în Rusia. Ni s-au restituit în genere documente de arhivă cum sînt de pildă hrisoave, documente vechi, planuri de moșii, acte de proprietate, embaticuri, titluri de rentă, registre, dosare și hîrtii de-ale particularilor.

Într-un cufăraș s-au găsit bilete de-ale Băncii Naționale care fuseseră în circulație (în valoare de 198.000 lei), precum și cîteva hîrtii monedă străină, care au fost vărsate Ministerului de Finanțe - Serviciul casieriei centrale.

S-au remis la cîteva persoane cunoscute nouă, contra chitanță, acte ce se găseau în plicuri desfăcute și asupra cărora nu era nici un dubiu în ceea ce privește proprietatea lor.

În cursul desfacerii lăzilor s-a constatat că numeroase persoane particulare avuseseră depuse, împreună cu alte acte și valori și bijuterii, care toate acestea din urmă nu s-au mai găsit.

București, 28 iunie 1935

G. Paraschivescu

ANEXA C

Protocol de predare către Guvernul Republicii Populare Române a valorilor istorice de artă plastică, decorativă și aplicată românească

Tovarășul academician Mihail Ralea, din însărcinarea guvernului Republicii Populare Române, pe de o parte, și tovarășul Mihailov Nicolae Alexandrov, ministrul culturii al Uniunii Republicilor Sovietice Socialiste, din însărcinarea guvernului Uniunii Republicilor Sovietice Socialiste, pe de altă parte, în prezența membrilor delegației Republicii Populare Române: ambasadorul Republicii Populare Române în Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste - Mihail Dalea, prim locțiitor al Ministerului Culturii al Republicii Populare Române - Constantin Prisnea, Academician Gheorghe Oprescu - directorul Institutului de Arte al Academiei Republicii Populare Române, Academicianul Tudor Arghezi, Academicianul Andrei Oțetea și directorul Galeriei Naționale, Marin Bunescu, precum și a generalului locotenent Vedenin A. I., Comandantul Cremlinului din Moscova, a tovarășilor Kaftanov S.U., Orvid G.A. și Pahomo V.I., locțiitori ai Ministerului Culturii al Uniunii Republicilor Sovietice Socialiste semnează prezentul protocol cu privire la următoarele:

I

Guvernul Uniunii Republicilor Sovietice Socialiste în scopul întăririi continue a prieteniei dintre popoarele sovietic și român a adoptat hotărîrea de a transmite guvernului Republicii Populare Române valorile istorice române de artă plastică, decorativă și aplicativă. Aceste obiecte de mare importanță istorică și artistică au fost transmise de guvernul român spre păstrare în Rusia în anii primului război mondial. În anii Marelui Război pentru Apărarea Patriei toate arhivele sovietice și valorile statului, inclusiv cele românești, au fost evacuate în zonele neprimejdioase ale țării. În prezent oamenii de știință și specialiștii sovietici au terminat munca de studiere și sistematizare a fondurilor evacuate atunci. Au fost identificate, examinate și sistematizate toate valorile de artă românească de importanță istorică, păstrate în Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste.

În Uniunea Sovietică se află 39.320 lucrări de artă românească printre care: 1.350 picturi, gravuri și desene, 156 icoane, 418 țesături, 495 obiecte de uz bisericesc și laic, 33.068 monede, 2.465 medalii, 1.370 obiecte de artă aplicată. Greutatea totală a aurului pe care îl conțin aceste obiecte este de peste 33 kilograme, a argintului de peste 690 kilograme. La acestea se mai adaugă un număr mare de pietre prețioase.

II

Predarea se va înfăptui pe baza Registrului de inventariere din anul 1950 al Muzeului de Stat de Arme, făcîndu-se și liste ale obiectelor pe diferite genuri de artă. În liste vor fi indicate următoarele date: autorul, denumirea obiectului, materialul, date chimice, dimensiunile. Listele vor fi semnate de reprezentanții părții care predă și ale părții care primește.

Listele se fac în două exemplare, fiecare în limba rusă și română. Un exemplar al listelor se va păstra în Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste iar celălalt în Republica Populară Română.

III

Alcătuirea documentației de predare și primire va fi făcută de specialiștii sovietici împuterniciți de Ministerul Culturii al Uniunii Republicilor Sovietice Socialiste și de Comandamentul Cremlinului din Moscova, pe de o parte, și de grupul de specialiști români împuterniciți în acest scop de autoritățiile Republicii Populare Române pe de altă parte, în Muzeul de Stat al Armelor al Cremlinului din Moscova.

IV

După terminarea predării și primirii obiectelor se va semna un act conținînd enumerarea tuturor exponatelor predate de Uniunea Sovietică și primite de Republica Populară Română, prin persoanele împuternicite în acest scop de guvernele ambelor părți și se va publica un comunicat comun asupra terminării lucrărilor.

Moscova, 6.VIII.1956

Din însărcinarea Guvernului
Republicii Populare Române
ss/ Academician M. Ralea

Din însărcinarea Guvernului
Uniunii Republicilor
Sovietice Socialiste
Ministrul Culturii
ss/N.A. Mihailov

Grupaj realizat de Mihai D. NICOLAE

RICHARD NIXON

Memorii

PRIMUL SUMMIT

MOSCOVA 1972

O LOVITURĂ DIPLOMATICĂ

NIXON - MEMORII

Sîmbătă, 20 mai 1972 avionul "Air Force One" a părăsit Washingtonul cu destinaţia Salzburg, în drum spre Moscova pentru a participa la primul summit[1]. La puţin timp după decolare, Kissinger a intrat în cabină şi a declarat: "Aceasta este una dintre cele mai mari <<lovituri>> diplomatice din toate timpurile. Numai acum trei săptămîni întreaga lume zicea că întîlnirea va fi anulată şi iată-ne în drum spre Moscova".

Luni 22 mai, la orele 16,00, după o noapte petrecută la Salzburg, am aterizat pe aeroportul Vnukovo din Moscova.

O ploaie uşoară cădea la sosirea noastră. Preşedintele Nikolai Podgornîi[2] m-a primit în mod oficial. Kosîghin[3] şi Gromîko[4] erau de asemenea prezenţi. Cu excepţia unui grup restrîns din spatele unei bariere care agită mici steguleţe de hîrtie, recepţia a fost rece. În timp ce maşinile noastre rulau cu cea mai mare viteză spre Kremlin, pe străzile largi şi pustii, am remarcat totuşi prezenţa unor mulţimi considerabile de oameni, pe străzile laterale, reţinute de barajele poliţieneşti.

Mie şi lui Pat ni se repartizase un etaj într-una din marile aripi ale Palatului Mare din interiorul Kremlin-ului. În timp ce făceam turul viitoarei noastre locuinţe, Kissinger mi-a spus că Brejnev mă aştepta la el în birou, pentru a-mi ura "bun venit".

Era acelaşi birou în care îl întîlnisem pentru prima oară, cu 13 ani în urmă, pe Hruşciov. Brejnev, asemeni predecesorului său, seamănă ca două picături de apă cu imaginea din fotografii: sprîncene groase, unite, care-i dominau fizionomia şi un surîs uşor sceptic pe buze. Eram sigur că nici unul din noi doi, care ne aflasem împreună 13 ani mai devreme în bucătăria expoziţiei americane, nu ne gîndisem vreodată că, într-o bună zi, vom avea parte de o întîlnire la nivel înalt, în calitate de şefi ai statelor noastre.

Ne-am strîns mîinile şi am vorbit stînd în picioare, în timp ce se servea ceaiul. Ne-a arătat o masă lungă, situată într-una din părţile încăperii, la care ne-am aşezat unul în faţa celuilalt, interpretul sovietic Viktor Suhodrev luînd loc în capul mesei. Se insistase asupra asistenţei unui interpret de la Departamentul de Stat dar am respins ideea ştiind că Suhodrev era un lingvist de prima mînă, care vorbea o engleză impecabilă şi gîndindu-mă în acelaşi timp că Brejnev ar fi vorbit mult mai liber şi mai destins ştiindu-se alături numai cu translatorul său.

Tonul lui Brejnev era cordial, dar cuvintele brutale. De la intrare mi-a declarat că nu i-a fost deloc uşor să menţină această întîlnire la nivel înalt, în urma recentelor noastre iniţiative din Vietnam. Numai importanţa primordială a ameliorării relaţiilor sovieto-americane şi a unui eventual acord asupra anumitor probleme ar fi făcut-o cu adevărat posibilă.

După ce a făcut această declaraţie preliminară, aproape obligatorie, s-a animat în mod sensibil, vorbind despre necesitatea avantajelor şi relaţiilor personale dintre noi. Mi-a spus că numele lui Franklin D. Roosevelt era foarte scump în memoria poporului sovietic care-şi amintea de el ca despre preşedintele care recunoscuse, în 1934, Uniunea Sovietică şi de asemenea ca despre şeful alianţei antihitleriste în timpul celui de-al II-lea război mondial.

I-am spus că studiasem istoria raporturilor Stalin-Roosevelt şi Stalin-Churchill. Constatasem că, în timpul războiului, diferendele care se iveau între subordonaţi erau de asemenea reglate "la vîrf".

— "Acesta este de altfel şi genul de raporturi pe care aş dori să le stabilesc cu secretarul general" - am declarat.

— "Aş fi foarte fericit de acest lucru şi, în ceea ce mă priveşte, vă stau în întregime la dispoziţie" - a replicat el cordial.

— "Dacă lăsăm toate hotărîrile în seama birocraţilor - am continuat eu - nu vom ajunge la nimic bun".

— "Nu vor face altceva decît să ne îngroape sub un morman de hîrtii". A rîs apoi destins, lovind masa cu palma deschisă. Se părea că era un început bun.

O jumătate de oră mai tîrziu, ne-am reunit pentru banchet în splendida Sală Granovit din secolul al XI-lea, în inima celei mai vechi părţi a Kremlinului. Parchetul lucea de ceară iar pereţii boltiţi erau acoperiţi cu imense picturi, asemănătoare icoanelor, colorate masiv în cărbune. Aşezaţi la masa principală, unul lîngă ce-

---

1) Întîlnire la nivel înalt (în l. engl.)

2) Preşedintele URSS

3) Primul ministru

4) Ministrul afacerilor externe al URSS

UTILITATEA UNEI SECRETARE

NIXON - MEMORII

lălalt, Brejnev şi cu mine ne aflam direct în faţa imaginii gigantice a Cinei cea de Taină. Brejnev mi-a spus:

"Este Politburo-ul (Biroul Politic - n.tr.) acelor vremuri".

— "Fapt care înseamnă - i-am răspuns cu tachinare la tachinare - că secretarul general şi popa au multe lucruri comune."

A rîs şi mi-a strîns mîna.

Ca de obicei, schimbarea fusului orar m-a împiedicat să dorm în acea primă noapte. Într-un tîrziu m-am sculat la ora 4,30 dimineaţa, mi-am pus o haină şi o pereche de pantaloni şi m- am hotărît să fac un tur prin grădinile Kremlinului. La latitudinea nordică a Moscovei, era deja lumină ca în plină zi. Puteam auzi bărcile traversînd rîul şi circulaţia camioanelor pe străzile vecine zidurilor din cărămidă roşie. M-am oprit o clipă pentru a vedea drapelul american fluturînd deasupra reşedinţei noastre, în mijlocul bisericilor şi turnurilor Kremlinului.

În cursul primei şedinţe plenare, de la ora 11,00 avută cu Podgor-nîi, Brejnev, Kosî-ghin, Gromîko şi Dobrînin [1], am hotărît să adopt tonul direct pe care mă hotărîsem să-l păstrez pe toată durata conferinţei.

"Aş dori să spun - am început - un lucru pe care prietenii mei sovietici sînt poate mult prea politicoşi pentru a îndrăzni să-l formuleze. Ştiu că reputaţia mea este aceea a unui anticomunist convins, din generaţia războiului rece".

— "Într-adevăr - a intervenit Kosîghin caustic - , am auzit deseori acest zvon".

— "Este adevărat - am continuat imperturbabil - că am o încredere profundă în sistemul nostru. Dar îi respect în egală măsură pe aceia care cred cu tărie în propriul lor sistem. Trebuie să existe un loc în lume pentru două mari naţiuni cu sisteme diferite, pentru ca ele să trăiască şi să conlucreze împreună. Nu putem ajunge la o sentimentalitate lacrimogenă sau să acoperim cu un văl superficial şi transparent diferendele care există la ora actuală între ele".

De partea cealaltă a mesei, toate capetele s-au înclinat a aprobare, dar am ghicit că de fapt ar fi preferat continuarea sentimentalismului lacrimogen care a caracterizat multă vreme politica noastră de apropiere faţă de Uniunea Sovietică.

După-amiază, Kissinger şi cu mine am avut o discuţie de două ceasuri pe problema SALT [2] cu Brejnev şi Andrei Aleksandrov, consilierul său pentru afacerile sovieto - americane. În ciuda nerăbdării pe care o manifesta la adresa detaliilor şi cifrelor, se vedea clar că Brejnev fusese pus la curent cu problema. Folosea un creion roşu cu care desena proiectele pe un bloc-notes, în timp ce discutam despre calendar şi despre tehnici de control şi de limitare.

Mi-am exprimat părerea că dispoziţii precise, permiţînd fiecărei părţi verificarea modului în care cealaltă îşi respectă angajamentele asumate ar fi de natură să dea încredere celor două părţi. Brejnev mi-a spus cu un aer ofensat:

"Dacă încercăm să ne tragem pe sfoară unul pe celălalt, atunci ce nevoie mai avem de o foaie de hîrtie? În ceea ce ne priveşte pe noi, jucăm pe faţă. Spiritul de suspiciune este inacceptabil".

1) Ambasadorul URSS la Washington

2) Tratatul de limitare a armamentelor nucleare strategice (l.engl.)

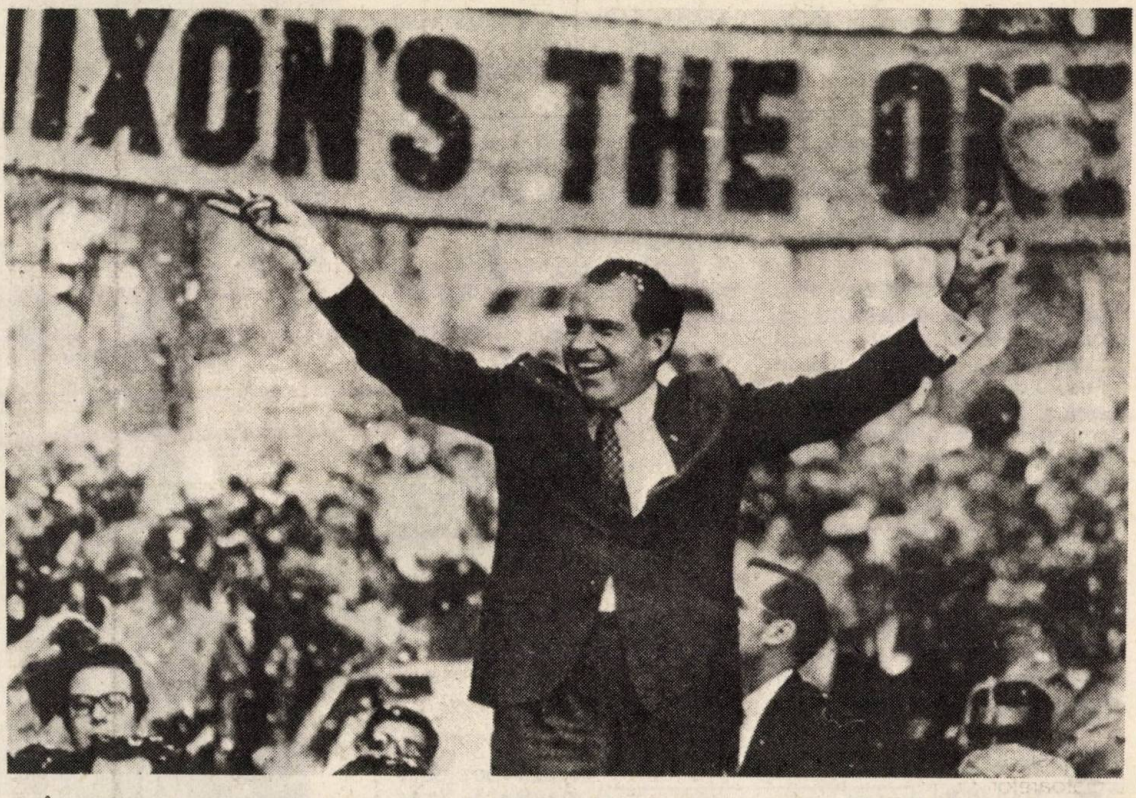

Campania prezidenţială la Philadelphia

În aceeaşi seară am avut o lungă conversaţie asupra problemei, importantă şi foarte controversată de altfel, a distanţei la care ar fi situat, noul sistem sovietic ABM [1] pornind de la Moscova. Deschizînd discuţia, Brejnev a micşorat cu dezinvoltură cu 300 km distanţa fixată cu cîteva zile înainte.

— "Referitor la ABM - a afirmat el - se pare că a fost deja reglată chestiunea. Pentru noi 1200 km este O.K.

— 1500 - am rectificat.

— Vreţi să spuneţi că aţi dori să le amplasăm în China?

Simula foarte bine exasperarea...

— Secretarul general va avea prilejul să constate - am adăugat răbdător - că nu fac parte din categoria oamenilor cărora le place să despice firul în patru".

— "Bun, atunci pentru că ţineţi atît de mult, să fie 1500 km, a cedat în cele din urmă Brejnev. Ne-aţi cerut să ne mişcăm spre est. Sîntem de acord. Ne-ar fi fost mai comod să acceptăm 1200 km dar treaba o să meargă cu 1500".

Era o tactică specifică negocierilor comuniste introducerea unei modificări idealiste, utopice, într-un capitol ale cărui detalii au făcut deja obiectul unui acord. Dar, în timp ce discutam asupra clauzelor precise ale propunerilor SALT, care, conform acordului realizat, trebuiau să rămînă în vigoare cinci ani, Brejnev m-a întrebat subit:

— "De ce numai cinci ani? De ce nu zece ani?"

Foarte calm, Kissinger a remarcat că sovieticii înşişi intenţionaseră la început să limiteze la 18 luni validitatea acordului.

— "Consider că încheierea acestui acord provizoriu va fi un mare succes pentru voi şi pentru toată lumea - am afirmat. Aş dori foarte mult să obţin permanent dar timpul meu este limitat - mai puţin de cinci ani. După aceea, mă voi duce să înot în Pacific, dacă nu mai devreme".

— "Să nu plecaţi mai devreme, dle preşedinte - a spus Brejnev. Surpriza este la rîndul ei una din tacticile favorite ale negocierilor comuniste. După şedinţa solemnă de miercuri după-amiază unde am semnat un acord de cooperare asupra explorării spaţiului cosmic, Brejnev şi cu mine am părăsit sala împreună. A început să-mi vorbească despre dineul care fusese organizat în seara aceea în cinstea mea, într-o Datcia [2] a guvernului, situată în afara Moscovei. Apropiindu-ne de capătul coridorului, m-a luat de braţ şi mi-a spus:

— "Ce-ar fi să mergem acum la ţară să vedeţi pe lumină locul dineului?"

M-a împins apoi într-un ascensor care ne-a dus la parter unde ne aştepta una din limuzine.

Am urcat şi pornisem deja în timp ce oamenii din serviciul de securitate şi ceilalţi se precipitau pentru a găsi maşini şi şoferi pentru a ne urma. Aleea centrală din Moscova este rezervată în exclusivitate oficialităţilor partidului astfel încît rulam liniştiţi, cu toată viteza.

Odată ajunşi la Datcia, Brejnev a sugerat o plimbare cu barca pe Moscova, adică exact cum procedase Hruşciov cu 13 ani mai devreme. Dar timpurile se schimbaseră, nu am mai urcat într-o barcă pneumatică cu motor, ci într-un mic hidroglisor. Pilotul era îndemînatic iar plimbarea a fost liniştită. Brejnev mi-a arătat la un moment dat că indicatorul de viteză arată 90 km la oră.

Am discutat despre modul de lucru al fiecăruia. Mi-a spus că nu folosea dictafonul. Mi-am

1) Rachete antibalistice

2) Vilă tradiţională rusească, la ţară sau la marginea oraşului, pentru odihna oamenilor politici sovietici

amintit că Churchil îmi spusese cîndva că ar fi preferat să dicteze scrisorile unei tinere femei frumoase. Brejnev şi ceilalţi au aprobat această remarcă. Secretarul general a adăugat, apoi, în glumă:

— "Cu atît mai mult o secretară vă poate fi utilă atunci cînd vă treziţi din somn în plină noapte, cu gîndul de a redacta o notă".

Toată lumea a rîs în hohote, destinsă.

PENTAGONUL ÎN STARE DE REBELIUNE

NIXON - MEMORII

Cu toţii ne-am întors la Datcia reconfortaţi, astfel încît Brejnev a sugerat să avem o discuţie înainte de dineu, prevăzut pentru ora 20,00.

De o parte a mesei ne aflam Kissinger, eu, Winston Lord şi John Negroponte de la Consiliul Naţional de Securitate, avîndu-i de cealaltă parte pe Brejnev, Kosîghin, Podgornîi şi Suhodrev. În timpul următoarelor trei ore sovieticii m-au bombardat cu reproşuri amare la adresa războiului din Vietnam. M-am gîndit pentru o clipă la dr. Jekyll şi mr. Hyde atunci cînd Brejnev, care cu puţin timp în urmă rîsese alături de mine şi mă bătuse prieteneşte pe umăr, a început să ţipe, coleric, că în loc să termin războiul într-un mod onorabil, încercam să mă folosec de China pentru a-i obliga pe sovietici să intervină în Vietnamul de Nord.

— "Este îndoielnic că toţi americanii sînt partizanii războiului din Vietnam - a continuat el. Nu cred că familiile tuturor militarilor ucişi, răniţi sau multilaţi şi rămaşi infirmi pentru tot restul vieţii aprobă acest război".

Cînd Brejnev a părut, la un moment dat, epuizat, Kosîghin a fost acela care a preluat ştafeta:

— "Dle preşedinte, mi se pare că dv supraestimaţi posibilitatea rezolvării, în condiţiile actuale, a problemei vietnameze pornind de la poziţii de forţă. Este posibil ca vietnamezii să ajungă la un punct critic şi acest lucru să-i incite la acceptarea ajutorului militar al unor trupe străine care să lupte de partea lor".

Jucau tare, foarte tare. M-au obligat prin urmare să le accept maniera de joc.

— "Această ameninţare nu mă înspăimîntă. Continuaţi, vă rog".

— "Să nu cumva să aveţi impresia că ceea ce spunem noi acum este o ameninţare - a replicat glacial Kosîghin. Este ceva mult mai serios decît o ameninţare, dle preşedinte. Este o analiză lucidă a ceea ce ar putea să se întîmple.

Se pare că Kosîghin s-a oprit un timp spre a-şi aduna forţele, pentru a-şi concentra dispreţul asupra preşedintelui Thieu, pe care l-a numit "un pretins preşedinte, ba mai mult, un mercenar". Cum continuam a nu arăta nici o reacţie sau gest la această tiradă, Kosîghin începu să-şi piardă vizibil sîngele rece.

— "Aveţi nevoie să-l păstraţi pe pretinsul preşedinte al Vietnamului de Sud, un individ pe care voi îl numiţi preşedinte dar care nu a fost ales de nimeni?" m-a întrebat el.

— "Cine l-a ales pe preşedintele Vietnamului de Nord?" l-am întrebat la rîndul meu.

— Întregul popor! a venit replica promptă.

— Continuaţi, vă rog!" i-am spus.

După ce a terminat Kosîghin, a fost rîndul lui Podgornîi. Dacă tonul acestuia era cordial, termenii utilizaţi erau la fel de duri. În timp ce Podgornîi şi Kosîghin mă martelau rînd pe rînd, Brejnev se plimba agitat de-a lungul şi de-a latul camerei.

După 20 de minute Podgornîi s-a oprit subit, iar Brejnev i-a şoptit cîteva cuvinte după care s-a aşternut liniştea. Era aproape ora 20,00. Am simţit că era ceasul ca, înaintea sfîrşitului conversaţiei, să le fac cunoscută poziţia mea exactă. Dovedisem cea mai mare răbdare în timp ce Vietnamul de Nord masa trupe pentru un atac care urma să aibă loc în luna martie, cu scopul de a compromite summit-ul. Dar atunci cînd Vietnamul de Nord a invadat Vietnamul de Sud, n-am avut altă alternativă decît aceea a unei intervenţii armate. Am explicat, în detaliu, acest lucru.

— "Secretarul general a spus adineauri că anumite persoane se întrebau dacă în ultima lună nu am reacţionat sub impulsul furiei. Dacă ar fi cazul, aş fi un om foarte periculos în poziţia pe care o ocup. Dar nu este cazul. Din contră, am luat aceste decizii cu toată obiectivitatea. Acţionez mereu aşa, ţinînd în permanenţă cont de consecinţele şi riscurile posibile. Poporul meu doreşte pacea. Şi eu doresc pacea, dar doresc în acelaşi timp ca liderii sovietici să ştie cu cîtă seriozitate privesc eu ameninţarea unei noi

În Salonul "Lincoln", cu H. Kissinger

documente

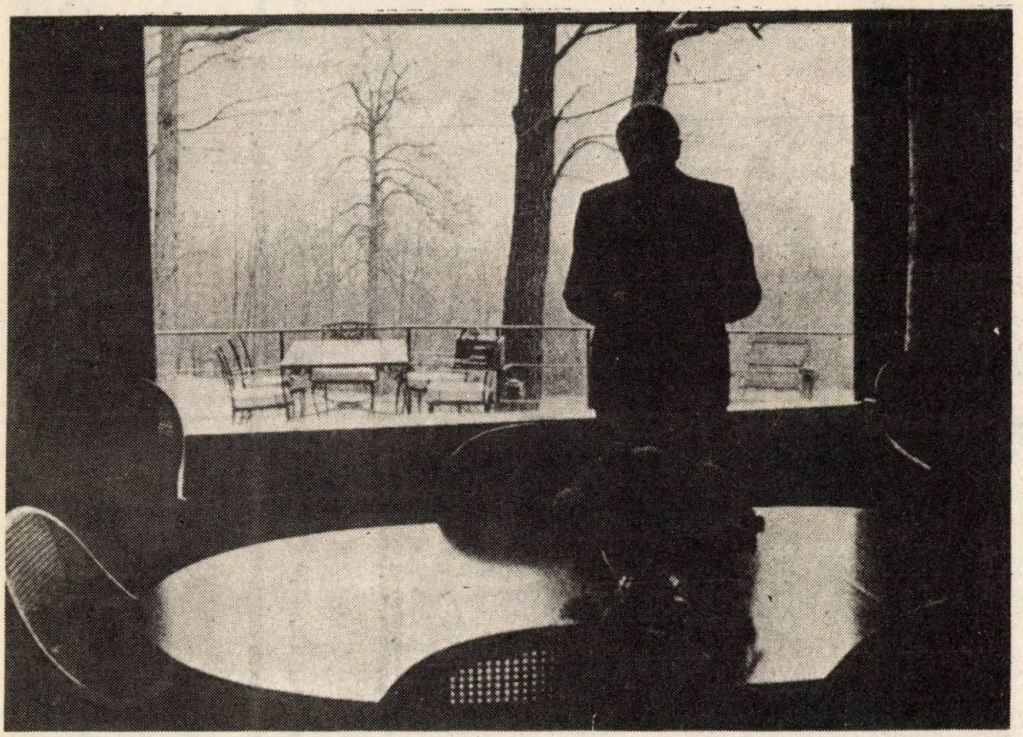

La Aspen Lodge. Camp David

escaladări războinice din partea vietnamezilor. Cîteva cuvinte ale unuia din marii noştri generali din Războiul de Secesiune, Sherman: "Războiul înseamnă infernul". Nimeni nu ştie acest lucru mai bine ca poporul sovietic. Şi de cînd a început această nouă ofensivă 30.000 de vietnamezi din Vietnamul de Sud, bărbaţi, femei, copii au fost ucişi de soldaţii Vietnamului de Nord, cu armele puse la dispoziţie cu generozitate de Uniunea Sovietică. Departe de mine ideea că liderii sovietici au dorit acest lucru. Ceea ce vreau să spun este că avem împreună acelaşi ţel. Şi nu dorim să impunem un sistem sau un guvern într-o ţară liberă şi stăpînă pe soarta ei".

Au ascultat cu atenţie vorbele mele, dar nimeni nu a încercat să-mi dea replica.

Urcînd la etaj unde ne aştepta un dineu somptuos am glumit pe seama lui Kissinger, care nu trebuia să se întreacă cu băutura, deoarece, după aceea urma să înceapă negocierile cu Gromîko. Cu toţii s-au amuzat pe seama lui îmbiindu-l să bea cînd vodcă, cînd coniac. S-a rîs, s-a glumit mult, s-au spus mici istorioare amuzante, ca şi cum şedinţa de jos nici măcar nu ar fi avut loc.

În timpul dineului, Kosîghin a remarcat că faptul de a fi capabil să poarte o conversaţie amicală şi destinsă după trei ore petrecute în schimburi de opinii şi vederi foarte dure, era un semn bun. I-am răspuns că eram datori să recunoaştem divergenţele existente între noi şi să le discutăm cinstit, pe faţă. M-a aprobat cu o viguroasă înclinare a capului după care a ridicat paharul pentru un nou toast.

Era deja miezul nopţii cînd am ajuns la Kremlin. Kissinger şi Gromîko au început imediat discuţiile în chestiunile cele mai delicate care reprezentau încă un obstacol în calea încheierii unui acord SALT.

DUPĂ BALET, NEGOCIERILE S-AU RELUAT

NIXON - MEMORII

Era aproape ora 1,00 dimineaţa şi mă aflam în grija dr-ului Riland care îmi trata spatele, cînd Kissinger a venit să-mi spună că sovieticii continuau să-şi menţină poziţiile, care pentru noi erau inacceptabile. Probabil, sperau că presiunile politice din interior în favoarea încheierii unui acord SALT mă vor obliga să le accept condiţiile. Mă gîndisem serios a această eventualitate înainte de a părăsi Washingtonul şi eram cît se poate de hotărît să nu le accept bluff-ul.

Kissinger mai avea însă şi alte veşti noi. Pentagonul se afla aproape în stare de rebeliune deschisă iar şefii statelor majore reveniseră asupra poziţiei adoptate, referitoare la acordurile SALT. Nu era cazul ca Kissinger să-mi amintească că dacă Pentagonul refuza să sprijine acordul SALT pe care eu îl aduceam de la Moscova, consecinţele politice ar fi fără îndoială dezas-truoase.

— "La dracu cu consecinţele politice! i-am spus, răstit. Vom încheia un acord cu condiţiile stabilite de noi, fără să ţinem cont de consecinţele posibile dacă Pentagonul refuză să coopereze.

Eram hotărît să nu mă las dezechilibrat de Pentagon în partea dreaptă sau de sovietici în partea stîngă şi să mă menţin în poziţia pe care o consideram optimă pentru interesele ţării mele.

L-am încurajat pe Kissinger.

— "Fă tot posibilul şi aminteşte-ţi că, în ceea ce ne priveşte, nu sîntem obligaţi să-l încheiem în această săptămînă".

Kissinger a petrecut mai multe ore din acea noapte încercînd să stabilească un acord acceptabil. Discuţiile s-au terminat la ivirea zorilor, iar el nu reuşise să obţină o ieşire din impas.

În seara următoare am luat parte la o reprezentaţie cu spectacolul Lacul lebedelor la Bolşoi Teatr. Mă aflam între Kosîghin şi Podgornîi, Pat fiind aşezată la dreapta lui Kosîghin. Conform regulilor protocolului, prezenţa lui Brejnev nu era neapărat necesară, aşa că am profitat de această ocazie pentru a vedea cum se comportă colegii lui atunci cînd este absent.

În pauza dintre al doilea şi al treilea act, o femeie aflată în sală s-a ridicat în picioare şi, întorcîndu-se spre loja noastră, a strigat: "Trăiască Vietnamul!" A

fost imediat expulzată. Mai tîrziu am aflat că era soţia unui ziarist italian care lucra la un ziar procomunist. După actul următor Kosîghin mi-a spus că dacă vom părăsi Vietnamul, prestigiul nostru nu va avea decît de cîştigat şi nu va fi ştirbit ca acela al francezilor, după înfrîngerile de la Dien Bien Phu şi din Algeria. A fost singura aluzie serioasă rostită în cursul serii.

După balet Kissinger a reluat convorbirile cu Gromîko. A doua zi mi-a spus că au ajuns la capătul negocierilor. Şedinţa se terminase însă fără ca ei să fi ajuns la un acord.

Puţin timp mai tîrziu, în timp ce ne aflam amîndoi în apartamentul meu, Dobrînin a intrat spunîndu-ne că Politburo-ul tocmai avusese o şedinţă specială separată unde se hotărîse acceptarea ultimelor noastre propuneri.

La dineul pe care l-am oferit în acea seară la reşedinţa ambasadorului SUA, ambianţa a fost excelentă, Brejnev fiind cel mai expansiv dintre noi toţi. Felul de mîncare principal a fost o omletă norvegiană. Cînd aceasta a fost adusă pentru a fi servită, Brejnev a exclamat:

— "Ia priviţi! Americanii ăştia sînt adevăraţi magicieni. Au şi găsit mijlocul să dea foc unei bucăţi de gheaţă!"

A doua zi, în jurul orei 11,00, la Kremlin, eu şi cu Brejnev semnam tratatul ABM[1] şi acordul provizoriu ofensiv, care stabileau o îngheţare provizorie asupra numărului de ICBM-uri[2] şi de rachete lansate de submarine, pe care fiecare parte avea voie să le deţină pînă la negocierea unui acord definitiv. Pat m-a întrebat dacă putea asista la această ceremonie istorică. Deoarece nici o altă doamnă nu era prezentă, i-am sugerat să aştepte la intrarea oficialităţilor, eventual să se strecoare printre cei aflaţi acolo şi să privească de după vreo coloană. Exact aşa a şi procedat şi a putut asista nestingherită la semnare.

Ziua următoare am zburat spre Leningrad, unde am vizitat cimitirul Piskariev. Sute de mii de victime ale asediului nazist[3] se aflau îngropate aici. Eram în întîrziere, aşa încît însoţitorul nostru ne-a sfătuit să lăsăm baltă vizitarea micului muzeu care se afla aici. Tînăra fată care ne servea drept ghid a părut în mod vizibil contrariată atunci cînd a aflat că nu vom putea face vizita completă. Bineînţeles, eu personal doream să vizitez muzeul şi exact aşa i-am şi spus. Am fost prin urmare foarte emoţionat atunci cînd ea mi-a arătat jurnalul Taniei, o fetiţă de 12 ani, îngropată în cimitir. Mi-a tradus pasajele referitoare la sfîrşitul tuturor membrilor familiei Taniei, care au murit unul după altul. Ultima frază, şi cea mai tristă, suna astfel: "Toţi au murit. Nu a mai rămas în viaţa decît Tania, şi nici ea pentru multă vreme".

La plecare a trebuit să semnez în caietul vizitatorilor. Am adăugat următoarele rînduri: "Taniei şi tuturor eroilor Leningradului. Sper ca toate acestea să nu se mai întîmple niciodată".

Reîntorşi la Moscova, am asistat a doua zi, duminică, la un serviciu religios care a avut loc la singura biserică baptistă din Moscova, aparţinînd Consiliului Federal al Baptiştilor Creştini după Evanghelie. Cîntecul era simplu, frumos intonat, m-a făcut să mă gîndesc la primii creştini. Am fost surprins să văd atîţia tineri. Ulterior, mi s-a spus că numeroşi enoriaşi vîrstnici au fost constrînşi să nu vină, fiind ameninţaţi cu expulzarea de agenţii KGB-ului.

Tot restul zilei mi l-am petrecut cu pregătirea alocuţiunii mele televizate, adresată poporului sovietic. Ca şi în 1959, am fost convins că se ivea o ocazie importantă să prezint poporului rus punctul de vedere american asupra problemelor internaţionale, peste orice posibilitate de cenzură a guvernului sovietic.

În discurs, am expus pericolul cursei necontrolate a înarmărilor, subliniind sincera dorinţă de pace a americanilor. La sfîrşit, am descris experienţa din ziua precedentă de la cimitirul din Leningrad, declarînd:

"Conlucrînd la construirea unei lumi paşnice să ne gîndim la Tania şi la restul Taniilor, la fraţii şi surorile lor. Să facem tot ce ne stă în putinţă pentru a garanta ca de acum înainte nici un copil să nu mai sufere tot ce a suferit Tania, iar copiii, atît ai voştri cît şi ai noştri, toţi copiii lumii să-şi poată trăi viaţa liniştiţi, în linişte, pace şi prietenie".

După emisiune, Brejnev mi-a spus că discursul meu l-a emoţionat pînă la lacrimi.

În Biroul Oval cu consilierii săi. Henry Kissinger, John Ehrlichman, Bob Haldeman

1) Tratatul de reducere a rachetelor antibalistice ABM - Antibalistic

2) ICBM - rachete balistice intercontinentale (Intercontinental balistic mi)

3) Blocada Leningradului de nazişti a durat aproape 900 de zile (1941-1944)

ÎN AȘTEPTAREA CELEI DE A DOUA REUNIUNI

NIXON - MEMORII

Marea surpriză a acestei întîlniri la vîrf a apărut în cursul penultimei mele întîlniri cu Brejnev. Trebuia să-l vizitez la biroul lui, lucru care se presupunea a fi o vizită de curtoazie, de o jumătate de oră. Cînd colo, am petrecut împreună două ceasuri, vorbind despre Vietnam. Dar, spre deosebire de discuţia avută la Datcia, acum era calm şi serios.

După cîteva fente şi hărţuieli reciproce, m-a întrebat direct:

— "Aţi fi de acord ca unul din înalţii funcţionari ai noştri să meargă în Republica Democrată Vietnam în interesul păcii?"

I-am răspuns că o vizită de acest gen ar putea reprezenta o contribuţie importantă la sfîrşitul ostilităţilor iar în ceea ce mă priveşte voi suspenda bombardamentele pe toată durata sejurului acestuia la Hanoi.

La despărţire, i-am declarat în prag.

— "Ai cuvîntul meu de onoare că, atît în public cît şi în particular, nu voi lua nici o măsură care să atingă interesele URSS. Dar dv va trebui să aveţi deplină încredere în ceea ce vă spun eu personal, direct, fără intermediari, şi nu în ceea ce vă spun alţii, care pretind că vorbesc în numele meu. Căci, după cum sînt convins că ştiţi şi dv, există în lume forţe şi indivizi cărora nu le convine o ameliorare a relaţiilor sovieto-americane!

Strîngerea de mînă cu Leonid Brejnev, după semnarea acordurilor SALT la 26 mai 1972, la Kremlin

Rezultatul major al întîlnirii la vîrf a fost fără îndoială acordul referitor la limitarea armelor strategice. Tratatul ABM a oprit ceea ce ar fi devenit inevitabil o cursă pentru armamentul defensiv în care miliarde şi miliarde de dolari ar fi fost cheltuiţi pentru construcţia a cît mai multor rachete anti-balistice de protecţie.

Un alt efect important al tratatului ABM era acela de a menţine permanent conceptul de negare, de îndoială, de inactivitate războinică prin frică reciprocă: prin abandonarea rachetelor defensive fiecare din părţi îşi oferea populaţia şi teritoriul drept ţintă lipsită de apărare unui atac cu rachete strategice. Fiecare parte avea prin urmare un interes vital să împiedice un război care nu poate fi altfel decît reciproc distrugător.

Cu tratatul ABM, acordul provizoriu asupra rachetelor strategice marca un prim pas spre controlul armamentului în epoca termonucleară. Acordul interimar îngheţa o cantitate uriaşă de rachete strategice, atît cele construite deja cît şi cele proiectate sau care începuseră a fi construite. Prin acest acord, SUA nu cedau nimic deoarece nu aveam prevăzut nici un program care să fie afectat de îngheţ. Sovieticii, din contră, aveau un program însemnat de desfăşurare de rachete, aflat în curs de realizare. Este imposibil de ştiut pînă unde ar fi mers cu această desfăşurare dacă nu ar fi intervenit acordul. Dar dacă această desfăşurare s-ar fi îndeplinit punct cu punct, am fi fost foarte dezavantajaţi, deoarece, pentru a menţine raportul de forţe existent, am fi fost constrînşi să întreprindem un program costisitor în construcţia de rachete. Acest acord rămînînd în vigoare ar putea permite celor două părţi să înceapă negocierea unui acord permanent asupra armelor ofensive, la adăpostul presiunilor cauzate de o cursă a înarmărilor. În afara acestor importante acorduri în domeniul controlului armamentului, s-a mai semnat un alt număr de acorduri, cuprinzînd stabilirea unei comisii mixte pentru a încuraja dezvoltarea comerţului, acorduri referitoare la lupta împotriva poluării, în domeniile medicinei şi sănătăţii publice, în special asupra cercetărilor în domeniile cancerului şi bolilor de inimă. În anexă la crearea unei comisii mixte pentru extinderea cooperării în mai multe domenii ale ştiinţei şi tehnicii, a fost semnat un acord asupra unei misiuni orbitale comune în spaţiu, care şi-a arătat roadele în 1975 odată cu întîlnirea spaţială Apollo-Soiuz.

În sfîrşit am semnat un document conţinînd 12 principii fundamentale ale relaţiilor mutuale (reciproce) între SUA şi URSS care era un cod al bunei conduite pe care cele două părţi se angajau să-l respecte cu stricteţe. Acest cod trata relaţiile bilaterale şi măsurile care urmau a fi luate pentru reducerea riscului unui război nuclear, pentru reducerea tensiunilor şi stărilor conflictuale,

în special cele de genul putînd implica marile puteri, în relaţiile acestora cu alte regiuni ale lumii.

Aceste acorduri la vîrf au fost începutul unui model de interrelaţii şi de cooperare într-un anumit număr de domenii diferite. Primul stadiu al destinderii a constat în implicarea intereselor sovieticilor de o asemenea manieră încît să le mărească miza în favoarea stabilităţii internaţionale şi a statu quo-ului. Nimeni nu se gîndea că aceste relaţii comerciale, ştiinţifice şi tehnice ar putea să împiedice ele însele confruntările şi războaiele, dar cel puţin ele ar fi figurat în bilanţul pierderilor sau victoriilor posibile, ori de cîte ori sovieticii ar fi fost tentaţi să intre pe panta aventurismului internaţional.

Datorită microfoanelor omniprezente, nu am dictat nimic pentru jurnalul personal în perioada sejurului în Uniunea Sovietică. Dar, în timpul voiajului, am luat notiţe abundent şi am dictat masiv în timpul week-endului de după întoarcerea în ţară.

Extrase din jurnal

"Orice persoană care ajunge în vîrful ierarhiei comuniste şi care se menţine trebuie să aibă mult talent politic şi foarte multă energie. Cei trei lideri sovietici le au din belşug, mai cu seamă Brejnev.

Fără îndoială, ruşii nu mai au complexul de inferioritate din vremea lui Hruşciov. Nu este nevoie să fanfaroneze pentru a afirma că nicăieri în lume nu este mai bine ca în Rusia Sovietică.

Am remarcat mari schimbări. Sînt foarte multe automobile pe străzi, iar oamenii sînt bine îmbrăcaţi.

Într-un stat totalitar, se face mare caz de contactele cu poporul, dar în realitate, sovieticii, la fel ca şi chinezii, înscenează contacte care par unui ochi neformat spontane. Am fost pur şi simplu stupefiat de prăpastia existentă între clasa conducătoare comunistă şi popor. Le-am vorbit şi le-am adresat semne personale, amicale, de mulţumire, chelnerilor, îngrijitorilor şi valeţilor, dar pentru conducătorii sovietici aceştia pur şi simplu nu existau.

Am avut ocazia să subliniez că această întîlnire la vîrf nu a fost un element fortuit. Situaţia mondială o cerea neapărat. Conferinţa noastră a fost bine pregătită şi trebuia să mergem înainte pentru a distruge, unul după altul, focarele de război existente în lume.

Şi, în sfîrşit, aveam acum de îndeplinit sarcina esenţială: punerea în aplicare a documentelor semnate".

AL DOILEA SUMMIT

WASHINGTON 1973

La începutul primăverii anului 1973, sovieticii păreau a fi angrenaţi din plin în procesul destinderii. Conform informaţiilor de care dispuneau, Brejnev făcuse o foarte severă "curăţenie" în POLITBURO, pentru a se debarasa de recalcitranţii care se opuneau destinderii. În februarie (1973) mi-a scris o scrisoare în care îmi comunica că abia aştepta o a doua întîlnire la vîrf, spunîndu-mi că era nerăbdător să semneze un tratat privind neproliferarea armelor nucleare şi să aibă discuţii utile asupra situaţiei din Orientul Mijlociu, să pună la punct un nou acord SALT, să semneze acorduri economice şi comerciale şi acorduri de cooperare ştiinţifică, tehnică, sanitară şi asupra folosirii în mod paşnic a energiei nucleare, să discute relaţiile dintre cele două Germanii şi să abordeze problemele securităţii europene şi echilibrul de forţe la scară mondială. Progrese considerabile fuseseră deja înregistrate pe baza acordurilor de cooperare economică şi din celelalte domenii nemilitare, încheiate la Moscova în 1972. Perspectivele unui SUMMIT fructuos păreau optime.

"VEDEŢI, AM FĂCUT DEJA PROGRESE"

NIXON - MEMORII

Avionul lui Brejnev a aterizat la baza ANDREWS în dupaamiaza zilei de 16 iunie. Ne-am hotărît amîndoi să nu începem pînă luni conferinţa oficială. Eu am plecat în Florida pentru a-mi petrece sfîrşitul de săptămînă. La puţin timp după sosirea lui la Camp Devid l-am sunat de la Key Byscaine. El urma să petreacă două zile la Camp Devid pentru a se odihni şi a se adapta la noul fus orar. La telefon vocea lui era amicală şi cît se poate de firească. I-am urat "bun venit" în S.U.A. Înainte ca Dobrînin, care se afla pe un alt fir, în calitate de interpret, să poată traduce, Brejnev a zis de 3-4 ori "Thank You".

L-am sfătuit să se odihnească deoarece ştiam din proprie experienţă că îţi trebuie o bucată de vreme să te adaptezi la noul fus orar. Mi-a mulţumit călduros pentru faptul de a-i fi pus la dispoziţie un loc atît de liniştit şi confortabil cum e Camp Devid. Regretă că soţia nu l-a putut însoţi. I-am spus că în ceea ce ne priveşte pe Pat şi pe mine, vom fi foarte bucuroşi ca peste doi ani, la al patrulea Summit, să-i primim în America pe amîndoi. Prin urmare atmosfera de început al celui de-al doilea Summit era mai mult decît favorabilă.

Sovieticii care erau perfect la curent cu afacerea Watergate n-au încercat să-mi ascundă că nu înţelegeau mare lucru din treaba aceasta. Dobrînin i-a spus de altfel lui Kissinger că era absolut deconcertat de modul americanilor de a reacţiona în această afacere. Nici o altă ţară - arăta el - nu şi-ar fi permis să despice firul în patru în public.

Puţin timp înainte de ora 11,00, luni dimineaţă, maşina lui

Brejnev şi-a făcut apariţia la curba care ducea la porticul sudic al Casei Albe. Alocuţiunea mea de primire a fost cît se poate de călduroasă. "În acest moment speranţele lumii întregi depind de noi şi de discuţiile pe care le vom avea". Răspunsul lui a fost la fel de cordial: "Eu şi colegii mei, care au venit cu mine, sîntem pregătiţi să lucrăm cu energie pentru a face astfel încît conversaţiile noastre să justifice speranţele popoarelor noastre şi să servească interesele unui viitor paşnic al omenirii".

După aceste scurte discursuri am traversat pajiştea înmuiată de ploaie pentru a trece în revistă garda de onoare. Trecusem deja prin faţa primului rînd de militari şi eram pe punctul să facem acelaşi lucru prin faţa celui de-al doilea, cînd Brejnev nu şi-a mai putut reţine vivacitatea şi jovialitatea. A făcut semne cu mîna spectatorilor care aplaudau şi agitau drapele americane şi sovietice. S-a deplasat spre ei, a strîns mîna multora din ei şi le-a zîmbit, atunci cînd i- am şoptit discret că ceremonia nu se terminase. Revenind la porticul sudic, şi-a pus braţul pe umărul meu şi mi-a spus:

— "Vedeţi, am făcut deja progrese".

Prima noastră întîlnire de lucru din Biroul Oval a fost secretă. La fel şi în 1972, a asistat numai Viktor Sunodrev, interpretul lui Brejnev. Brejnev a început prin a mă asigura că vorbea în numele întregului Politburo. I-am răspuns că, în ciuda dificultăţilor interne, vorbesc în numele majorităţii americanilor. M-a aprobat cu o viguroasă înclinare a capului.

Am trecut apoi în revistă programul general şi agenda zilelor următoare. S-a animat pe măsură ce vorbeam. De mai multe ori m-a luat de braţ şi l-a strîns pentru a insista asupra problemei pe care o enunţa. Mi-am amintit atunci ultima oară cînd această diplomaţie "tactilă" a fost folosită în aceeaşi încăpere de către Lyndon B.Jonnson.

Brejnev a devenit serios explicînd optica sa asupra raporturilor dintre cele două ţări:

— "Ştim că în ceea ce priveşte puterea şi influenţa, nu există decît două naţiuni în lume care contează cu adevărat: Uniunea Sovietică şi Statele Unite. Oricare ar fi hotărîrile luate de noi, celelalte naţiuni sînt obligate să se conformeze, fie că doresc acest lucru sau nu".

Deşi nu a menţionat China, este clar că urmărea să demonstreze prin acest Summit că relaţiile SUA-URSS sînt predominante raporturilor SUA-CHINA şi că, dacă va trebui să alegem între cele două, vor prevala neîndoielnic cele cu URSS.

I-am răspuns că, recunoscînd realitatea superiorităţii noastre, în calitate de superputeri nucleare, avem amîndoi aliaţii noştri.

— "Sînt naţiuni mîndre - i-am spus - şi nu va trebui nicodată să acţionăm de o manieră care să pară că le neglijează interesele".

La ora 12,30 întrevederea noastră particulară a luat sfîrşit, iar restul participanţilor şi-au făcut intrarea. Brejnev a enunţat un vechi proverb rusesc, pe care l-a repetat ulterior de mai multe ori, în cursul vizitei:

— "Viaţa este întotdeauna cel mai bun profesor. Viaţa ne-a adus la concluzia că va trebui să stabilim raporturi mai bune între ţările noastre".

Mi-am amintit de 1959, cînd mă aflam în aceeaşi încăpere cu ocazia primei întîlniri Eisenhower-Hruşciov. Ultimul ştia că vorbea de pe o poziţie de inferioritate şi se gîndea că va trebui să ia o atitudine agresivă şi de fanfaronadă. De atunci, a fost stabilit un echilibru de forţe relativ, mai ales după ce a fost astupată lacuna din domeniul decisiv: dezvoltarea posibilităţilor nucleare. Brejnev îşi putea permite să vorbească mai calm. În 1973, avansul căpătat de SUA era cît se poate de sensibil, dar asta nu-l impiedica pe Brejnev să glumească, să rîdă şi să treacă de la tonul grav la cel cordial, fiind convins de faptul că avea totuşi în mînă cărţi foarte valoroase.

În seara aceea a avut loc un fastuos dineu oficial la Casa Albă. El şi cu mine i-am primit pe oaspeţi în Camera Albastră. Era în mod vizibil impresionat şi oarecum surprins de marele număr al personalităţilor politice şi din lumea afacerilor care aveau vederi politice opuse lui, dar care se reuniseră sub acoperişul reşedinţei preşedintelui pentru a-l întîlni pe liderul sovietic. Acest lucru mi-a dat de înţeles în ce măsură ruşii sînt izolaţi de restul lumii din punct de vedere istoric, geografic şi al ideologiei comuniste. Brejnev m-a întrebat de mai multe ori:

— "Sînt cu toţii partizanii noii iniţiative americano- sovietice?" Prin toastul meu, i-am răspuns.

— "Nu numai în aceasta încăpere, dar în toată ţara, oricare ar fi organizaţia căreia îi aparţin, enorma majoritate a americanilor sprijină principiul prieteniei americano-sovietice!"

Aspect din timpul celui de al doilea Summit. Cu Brejnev în biroul de la etajul II la casa lui Richard Nixon de la San Clemente - iunie 1973

UN "LINCOLN" ŞI UN ŞOFER DE CLASĂ: BREJNEV

NIXON - MEMORII

Primele contacte cu Brejnev mi-au oferit puţine surprize. El şi-a exprimat decepţia în legătură cu faptul că noi nu am fost în măsură să acordăm ţării sale clauza naţiunii celei mai favorizate dar a înţeles că greşeala provenea de la Congres, dincolo de puterile mele. Sovieticii nu erau dispuşi să admită limitări la producţia lor de rachete cu focoase multiple; acesta a fost de altfel motivul pentru care el a refuzat categoric extinderea acordului SALT în cursul prezentului Summit. Cu toate acestea a cedat, e drept cu foarte mult regret, la insistenţele mele acceptînd să fixeze sfîrşitul anului 1974 în loc de 1975 data limită a încheierii unui acord SALT permanent.

În afara ceremoniilor oficiale, comportamentul lui Brejnev a rămas foarte animat. Dovedeşte o plăcere reală în faţa atenţiilor al căror obiect este şi, actor cu experienţă, ştie să ocupe centrul scenei. După o ceremonie de semnare, a băut în cinstea acelui eveniment cu o atît de mare energie încît a vărsat şampanie pe vestă, după care şi-a ascuns imediat faţa în batistă spre a-şi ascunde zăpăceala. La o altă semnare, a mimat o cursă alături de mine, pentru a vedea cine va termina primul de semnat respectivele documente.

Marţi seara am făcut o plimbare la bordul lui "Sequoia", apoi am plecat cu elicopterul la Camp David pentru a continua discuţiile. I-am făcut cadou o bluză avînd pe o parte sigiliul prezidenţial iar pe cealaltă figurînd "Leonid I. Brejnev". A fost încîntat şi a purtat-o deseori în timpul sejurului, inclusiv în faţa fotografilor de presă. I-am remis de asemenea cadoul oficial care să-i amintească de-a pururi vizita sa în America: un automobil Lincoln albastru închis, oferit de firma constructoare. Era capitonat cu catifea neagră iar pe tabloul de bord era gravat textul: "Cu cele mai bune urări şi complimente". Brejnev, colecţionar de maşini de lux, nu şi-a disimulat satisfacţia. A vrut să o încerce pe loc. S-a aşezat la volan cu entuziasm şi mi-a făcut semn să mă aşez lîngă el. Şeful Serviciului de Securitate a pălit văzînd maşina demarînd în trombă pe una din micile străzi strîmte care înconjoară Camp David. Brejnev era obişnuit să conducă neavînd vreun obstacol în faţă pe bulevardele centrale din marile artere ale Moscovei şi pur şi simplu nu mi-aş fi putut imagina ce s-ar fi întîmplat dacă un jeep al Serviciului de Securitate sau al Marinei ar fi ţîşnit subit în faţa noastră, la o curbă, pe această stradă strîmtă cu un singur sens.

Pe drum am întîlnit în faţa noastră o pantă foarte rapidă, cu semnalul indicator: "Încetiniţi! Viraj periculos". Chiar atunci cînd conduc mica mea maşină pe terenul de golf, sînt obligat să frînez pentru a evita ieşirea din drum la curba care se găseşte în partea de jos a pantei. Brejnev avea mai mult de 80 km/h în momentul în care ne-am apropiat de coborîre. I-am atins braţul, implorîndu-l.

— "Încetiniţi! Încetiniţi!" Bineînţeles că nu a ţinut seama de rugămintea mea. Odată ajunşi jos, a blocat frîna cu violenţă pentru a lua virajul. După plimbare, a declarat:

— "Este o maşină foarte bună. Se comportă bine la drum."

— "Dar dv sînteţi un excelent şofer. Niciodată n-aş fi reuşit să iau virajul cu viteza pe care aţi avut-o..."

— "Diplomaţia nu este întotdeauna un lucru la îndemîna oricui."

Întrevederile noastre de la Camp David au constat în şedinţe lungi avînd ca teme: SALT, securitatea europeană, reducerea reciprocă şi echilibrată a forţelor, referitor la ţările din NATO şi Pactul de la Varşovia.

Subiectul cel mai dificil şi cel mai important pe care l-am negociat în cursul Summit-ului nr.2 s-a referit la proiectul de acord pentru prevenirea războiului nuclear. După contractele preliminare, Brejnev a insistat, cu hotărîre, ca noi să acceptăm un tratat de renunţare la folosirea armelor nucleare. Dar Kissinger şi cu mine înţelesesem deja că ruşii urmăreau de fapt să ne împiedice să folosim armele nucleare în apărarea aliaţilor noştri sau a intereselor noastre vitale sau, cel puţin, să ezităm mult timp înainte de a o face. De fapt, ne gîndeam că unul din motivele esenţiale ale lui Brejnev în aplicarea acestui proiect de tratat era acela că ne bănuia de faptul că noi am fi pe punctul de a încheia un acord militar cu Pekin-ul. În concepţia lui, o renunţare la folosirea armelor nucleare ar fi compromis utilitatea sprijinului nostru acordat chinezilor în cazul unui conflict sovieto-chinez. Dar un tratat, aşa cum îl dorea el, ar fi avut un efect dezastruos asupra aliaţilor noştri din NATO în Europa şi în ţări ca Israel sau Japonia care erau dependente de protecţia noastră nucleară în faţa ameninţării unui atac sovietic.

În mai 1973, Kissinger redactase o formulă care satisfăcea parţial propunerea sovietică, fără a-i sacrifica pe aliaţii noştri sau alte naţiuni care ar fi făcut apel la noi dacă ar fi constituit obiectul unui atac al sovieticilor. În locul unei renunţări la armele nucleare în caz de război, Kissinger propunea mai degrabă ca atît noi cît şi ruşii să renunţăm la folosirea forţei, nu numai în relaţiile bilaterale ci şi în relaţiile noastre cu statele terţe şi să iniţiem consultări în situaţia în care pericolul folosirii armelor nucleare ar fi iminent. Ştiam că această formulă nu-l putea satisface pe Brejnev, deoarece nu împiedica o evoluţie a raporturilor noastre cu Pekin-ul. Oricum însă era ceva mai mult decît nimic şi el a acceptat-o. Acordul a fost semnat în ziua de vineri 22 iunie, în Camera de Est a Casei Albe.

În după-amiaza aceleiaşi zile am zburat spre California. Trecînd pe deasupra Grand Canyon-ului, avionul Air Force One descrise o curbă la joasă altitudine pentru a-i permite oaspetelui nostru să vadă admirabilul joc de lumini şi umbre de pe pereţii canionului. "Am văzut deja o mulţime de imagini ale acestui loc din filmele artistice americane sau în Western-uri" - a spus Brejnev.

— "Da i-am răspuns eu - în special în cele cu John Wayne..."

Dintr-o dată a sărit de pe scaun, şi-a alungit umerii, şi-a dus mîinile la şold şi a scos două pistoale imaginare din două tocuri la fel de imaginare.

Pe parcursul scurtului traseu de la El Toro la San Clemente, străbătut cu elicopterul, l-am plasat pe Brejnev la geam pentru a vedea peisajul şi reţeaua de autostrăzi. Am avut sentimentul că a fost impresionat de cantitatea de maşini de pe şosea şi de marele număr de locuinţe individuale. I-am spus că anumite case din cele aflate pe malul mării sînt proprietatea unor oameni bogaţi dar cea mai mare parte aparţin oamenilor de rînd care lucrează în uzine şi la birouri.

(va urma)

Selecţia textului şi traducerea
Andrei CĂPUŞAN

Documente

PARIS

Doi pe-un balansoar

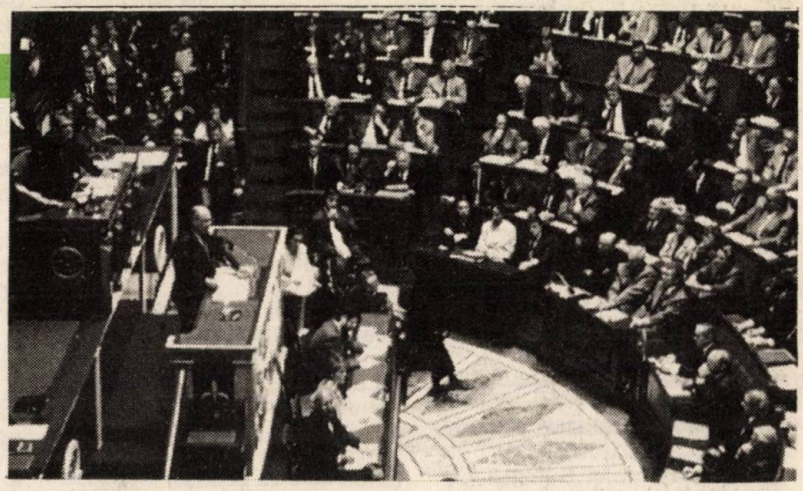

Pentru o ţară din prima linie cum este Franţa, alegerile legislative nu pot reprezenta numai un eveniment politic la nivel naţional, ştiut fiind că de rezultatul lor poate depinde şi cursul politicii mondiale. Cînd afirmăm aceasta, avem în vedere realizarea Europei Unite, relaţiile Comunităţii Europene cu SUA, procesul democratizării fostelor ţări comuniste, situaţia din unele ţări africane, evoluţia situaţiei din Orientul Mijlociu etc. În toate Franţa este profund implicată.

Campania electorală actuală se anunţa, dacă nu liniştită - pentru că o campanie electorală nu poate fi liniştită, ea presupunînd critici, prezentări de programe, lovituri şi contralovituri (nu rareori sub centură) - atunci, cel puţin, normală. Şi cu un rezultat prevăzut, pînă acum, de toate sondajele de opinie: o victorie clară a partidelor de dreapta, creditate cu aproximativ patruzeci la sută din voturi, adică vreo 400 de parlamentari din cei 555 posibili.

Totuşi, ce a dat culoare acestei campanii, animînd-o? În primul rînd, frămîntările din cadrul Partidului Socialist, aflat la putere şi criticile la care este supus. Şi cînd spunem "frămîntări" şi "critici" ne gîndim atît la dimensiunile din interior, cît şi la scandalurile care îi 'au în vizor pe membrii marcanţi ai partidului. În al doilea rînd, situaţia pre şi, mai ales, post-electorală a opoziţiei şi a preşedinţiei. Dar să le luăm pe rînd.

Momentul "Rocard"

La mijlocul lunii februarie, fostul prim-ministru Michel Rocard, candidat la prezidenţialele din 1995 din partea socialiştilor, a pronunţat un aspru rechizitoriu împotriva propriului său partid, cerînd, nici mai mult, nici mai puţin, dizolvarea PS şi apoi reconstruirea, pe ruinele acestuia, a unei "vaste mişcări moderne", care să-i includă pe socialişti, comuniştii renovatori, centrişti şi ecologişti. Rocard a criticat "societatea închisă, legată de ritualurile sale" pe care o reprezintă PS, "discursul său monolitic", care nu suportă "nici dezacorduri, nici devieri". În plus, el l-a atacat pe preşedintele Mitterrand, cu care are relaţii furtunoase de peste 20 de ani, şi l-a exclus din acţiunea pe care o preconizează: "sarcina sa nu este aceea de a proceda la refacerea peisajului politic".

Prin duritatea criticilor sale, fostul premier şi-a asumat riscuri considerabile. Atacul frontal la adresa propriului partid îi putea demobiliza pe militanţii angajaţi într-o campanie dificilă şi aduce, la închiderea urnelor, reproşul de a fi contribuit la înfrîngere. Strategia de deschidere şi modernitate era o dezavuare declarată a liniei campaniei electorale decisă de conducerea PS şi care se baza pe confruntarea dreapta-stînga. Dar pentru Rocard, "dacă rezultatele aşteptate se confirmă, aceasta nu va însemna victoria dreptei, ci eşecul Partidului Socialist".

Reacţiile au fost diferite. Unii, ca Bernard Kouchner sau Jacques Delors, l-au aprobat, alţii ca Laurent Fabius şi chiar Bérégovoy, i-au reproşat că "a creat dificultăţi la legislative". Oricum, iniţiativa lui Rocard, lansată împotriva "aroganţei" dreptei şi a "disperării" stîngii, i-a impulsionat pe socialişti, care au trecut la contraatac pe toate fronturile, în primul rînd împotriva afacerilor politico- financiare care au discreditat partidul. Astfel, Pierre Mauroy a denunţat "maccarthismul antisocialist", iar Roland Dumas abuzurile justiţiei. "Ar fi timpul să se pună capăt acţiunilor judecătorilor politici, care denigrează puterea". Aluzie la scandalul sîngelui contaminat, în care sînt implicaţi Laurent Fabius, secretar general al PS, şi el fost prim-ministru, şi o parte din membrii guvernului său. Paradoxal, mai moderat în critici s-a dovedit chiar Michel Rocard. El s-a arătat mîhnit de neîndemînarea de care a dat dovadă premierul Bérégovoy cînd a acceptat un împrumut fără dobîndă de un milion de franci din partea unui industriaş, socotit o persoană "puţin recomandabilă". Dar "neîndemînare nu înseamnă lipsă de onestitate", a precizat Rocard, amintind, în acelaşi timp, ironic, că despre "finanţarea" vacanţelor ultraluxoase ale lui Jacques Chirac de către un anonim din sultanatul Oman s-a vorbit mai puţin.

Bineînţeles, "momentul Rocard" a fost urmat de speculaţii. Analiştii politici şi-au pus întrebarea dacă fostul prim- ministru a dorit într-adevăr să realizeze o revoluţie sau doar să "clatine" poziţiile rivalilor politici. Probabil că şi una şi alta. Cert este că demersul său părea a se bucura de sprijinul a 45 la sută din francezi, precum şi a forţelor de centru. Chiar şi la dreapta eşichierului politic propunerile sale începuseră să fie respectate şi chiar limitate. François Léotard, politician ce vizează postul de prim-ministru, a declarat că ar dori să vadă un "bing bang" şi în tabăra opoziţiei. Alţii însă au văzut în atitudinea lui Rocard doar o manevră în lupta pentru putere. "Verzii" şi "Génération Ecologie", cele două partide pe care socialiştii şi le-ar fi dorit aliate, i-au salutat, în principiu, propunerile, dar l-au acuzat că le-a furat ideea, diminuîndu-le astfel şi succesul. În acest sens, Brice Lalonde, liderul partidului "Génération Ecologie", a afirmat că Rocard ar face mai bine dacă s-ar alătura partidului său în loc să încerce să-l înghită.

Se poate concluziona, spunînd că, totuşi, rezultatul favorabil al demersului lui Rocard a fost nesemnificativ, colacul de salvare preconizat nevenind. A venit însă unul, dar acesta s-a dovedit a fi "peste pupăză".

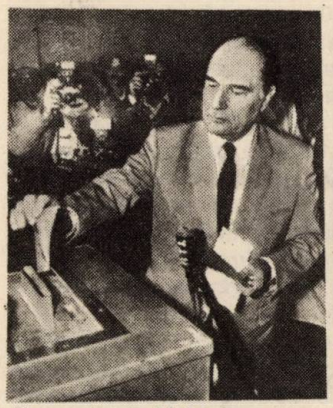

Preşedintele Mitterrand: Un vot fără mister

Jacques Chirac nu este dispus să facă concesii

Un fost preşedinte şi un eventual prim-ministru: Valéry Giscard d'Estaing

Michel Rocard sau dorinţa de schimbare

Alt scandal, alte acuzaţii

Edwy Plenel, ziarist la "Le Monde", ancheta mai demult o afacere privind terorismul - denumită a "irlandezilor de la Vincennes" - pe care celula antiteroristă a preşedinţiei Republicii o prezentase drept "importante arestări întreprinse în cercurile terorismului internaţional". Cotidianul "Libération" a dezvăluit faptul că telefonul ziaristului a fost pus sub supraveghere şi convorbirile acestuia, interceptate. De ce, încă nu se ştie. Evident, au urmat luările de poziţii, amplificate şi de momentul electoral, toate avînd drept ţintă - justificată, dacă faptele sînt adevărate - guvernul socialist şi preşedinţia. Cei vizaţi nu au negat interceptările, ci existenţa unei aprobări oficiale în acest sens - nimeni nu se aştepta la o recunoaştere totală - dar nu au reuşit să-şi probeze nevinovăţia. "Urechile Palatului au funcţionat deci nestînjenite, în afara normelor de drept şi a democraţiei (...) Este intolerabil ca un stat de drept ca Franţa să poată folosi asemenea metode, demne de regimuri nu prea democratice". Necombătute, astfel de afirmaţii i-au pus din nou în dificultate pe socialişti.

Numirea ministrului apărării, Pierre Joxe, la preşedinţia Curţii de Conturi - acţiune considerată de unii disperată, de alţii pripită - a provocat protestele vehemente ale opoziţiei. Pierre Mehaignerie, preşedintele Partidului Centrist, a relevat că "numirea unui militant socialist, fost trezorier al PS, într-un post care controlează cheltuielile statului demonstrează că preşedintele Mitterrand se pregăteşte pentru o coabitare agresivă". Liberalul François Léotard a subliniat, la rîndul lui, că "atragerea de acoliţi şi prieteni" devine unicul program al socialiştilor la cîteva zile înainte de alegeri.

Protestele opoziţiei au fost cu atît mai virulente, cu cît, de la începutul anului, au fost sau vor fi anunţate peste 30 de numiri de ambasadori. "Niciodată, şi îmi cîntăresc cuvintele, nici un stat nu a fost subjugat unui partid politic cum este cazul în prezent", a declarat Jacques Chirac, preşedintele Adunării pentru Republică (RPR/neogaullist), iar războinicul Jacques Pasqua a adăugat că "ultimele săptămîni sînt folosite pentru ocuparea tuturor posturilor importante, astfel încît în final să avem mîinile legate". În toate cercurile se afirmă că Palatul Elysée, avînd experienţa coabitării 1986-1988, a pus la punct o reţea care permite preşedintelui să aibă acces la toate sursele de informaţii, îndeosebi în materie de apărare şi politică externă. Cu alte cuvinte, François Mitterrand se pregăteşte...

Ţinta vie

Nu greşim dacă îl numim astfel. Unii dintre colegii de partid îl critică sau, cazul lui Michel Rocard şi nu numai, se distanţează de el. Opoziţia, normal, îi vrea capul. Adică demisia. Sau retragerea, nuanţele neavînd nici o importanţă. Lună după lună, popularitatea i-a scăzut, ajungînd pînă la 26 la sută, record pentru cei 12 ani de cînd se află la putere. În ciuda acestui recul, preşedintele s-a lansat cu entuziasm în lupta electorală, apărîndu-şi realizările şi încercînd să transmită mesajul că reprezintă încă o forţă de care trebuie să se ţină seama. Din punctul său de vedere, el a definit regulile unei probabile coabitări cu dreapta, punînd-o în gardă împotriva asumării unei prea mari libertăţi. Totodată, Mitterrand a afirmat în repetate rînduri că nu va demisiona înainte de alegerile prezidenţiale din 1995, aşa cum îi cere opoziţia, şi că va şti să apere "cuceririle sociale" (problemă care, însă, nu s-a bucurat de prea multe precizări, fiind tratată cu ambiguitate), chiar dacă guvernele sale succesive nu au reuşit să lichideze şomajul (în treacăt fie spus, l-au dublat - circa trei milioane de şomeri). Dar, a ţinut să precizeze preşedintele, de data aceasta pe bună dreptate, şomajul nu este un rău exclusiv al francezilor şi nici al socialismului.

Încercările lui François Mitterrand de a-şi apăra şi, dacă se putea, de a-şi salva partidul nu au putut însă face uitate numeroasele scandaluri şi nereuşitele economice. Cu atît mai mult cînd apar critici şi din interior. Atacurile lui Michel Rocard l-au luat prin surprindere, obligîndu-l să deschidă un nou front, tocmai acolo unde se aştepta mai puţin. Sau deloc. El a încercat să tempereze afirmaţiile violente ale fostului său prim-ministru: "Partidul Socialist trebuie să lichideze mai întîi propriile sale contradicţii şi divizări, să-şi regăsească propria linie, să rămînă fidel originilor sale şi numai după aceea pot fi examinate propunerile făcute de Michel Rocard". Efectul însă a fost invers decît cel scontat. O asemenea aserţiune nu-i putea aduce preşedintelui nici măcar o victorie morală. Ocupat prea mult cu opoziţia, Mitterrand a uitat că atunci cînd motorul nu mai merge, el trebuie reparat, sau chiar înlocuit, pentru ca maşina să funcţioneze din nou. Poate că o schimbare de optică sau, cel puţin, o situare deasupra scandalurilor şi luptelor interne din partid ar fi fost mai de folos, diminuînd înfrîngerea. Un număr mai mare de socialişti în parlament ar fi făcut mai suportabilă o guvernare cu dreapta. Dar Mitterrand a rămas încrezător, cu toate că situaţia de fapt îl contrazicea. "Pentru moment nu trebuie să cedăm. Oamenii nu au trecut deschis de la stînga la dreapta. Ei nu sînt pe deplin atraşi de ceea ce se denumeşte reînnoirea dreptei (...) Partidul Socialist nu are vocaţia de a rămîne la 18 sau 20 la

Sondaj de opinie

	Procente	Nr. parlamentari
Partidul Socialist şi Mişcarea radicalilor de stînga	20,5%	89-109
Adunarea pentru Republică şi Uniunea pentru Democraţie Franceză	42,0%	409-449
Ecologiştii	14,5%	0-5
Frontul Naţional	10,5%	0-3
Partidul Comunist	9,5%	18-28

sută din voturi. Cred, de altfel, că va obţine un procentaj mai mare decît acesta".

Opoziţia

Deşi sondajele de opinie au dat-o drept cîştigătoare cértă, opoziţia de dreapta şi-a etalat pe faţă dezbinările. Cele două mari partide, Adunarea pentru Republică (RPR) şi Uniunea pentru Democraţie Franceză (UFD) erau şi sînt la unison în a-l avertiza pe preşedintele Mitterrand de riscurile unei împotriviri faţă de aplicarea programului lor, dar divergente în perspectiva alegerilor prezidenţiale, prevăzute, în principiu, pentru 1995. RPR se pronunţă pentru devansarea alegerilor prezidenţiale. Aceasta datorită succesului politic al lui Jacques Chirac, reales preşedinte al partidului la Conferinţa Naţională, cînd RPR a dorit - şi a reuşit - să facă o demonstraţie de forţă şi de unitate în jurul liderului ei. Demonstraţia de unitate era cu atît mai necesară, cu cît anul trecut, cu prilejul referendumului privind ratificarea Tratatului de la Maastricht partidul era divizat între adepţii şi adversarii integrării europene.

Discursul lui Chirac la Conferinţa Naţională a fost foarte tranşant, ca al unui om care avea deja experienţa unei coabitări cu preşedintele Mitterrand, şi nu a lăsat nici un loc de compromis: "Nu vom accepta nici un fel de îngrădiri, nici nu se pune problema de aşa ceva. Dacă francezii aprobă programul nostru, dacă ei ne vor oferi majoritatea şi dacă François Mitterrand va ignora acest lucru, istoria îl va judeca".

UDF nu doreşte devansarea prezidenţialelor, ci menţinerea datei fixate, în speranţa că, pînă atunci, liderul ei, Valéry Giscard d'Estaing, va recupera distanţa care îl separă de rivalul lui. Cum? Foarte posibil prin reuşitele pe care le-ar avea ca prim-ministru, funcţie de care unele voci din culise afirmă că ar fi de un liberalism caracterizat drept temperat, care în doi ani poate aduce succese. Dar şi voturi.

Pe eşichierul politic francez se aflau şi alte partide, evident cu şanse aproape nule spre a accede la putere, dar cu rol în sprijinirea unei părţi sau a alteia. Ecologiştii, prin cele două partide - "Verzii" şi "Génération Ecologie" - au refuzat cu încăpăţînare orice fel de alianţe, dar forţa lor s-a dovedit insuficientă. Singuri au mers şi comuniştii lui Georges Marchais, alianţa lor cu socialiştii rămînînd o amintire. La polul opus, Frontul Naţional al lui Jean-Marie Le Pen, căruia nimeni nu i-a propus alianţe, şi chiar dacă i-ar fi propus, n-ar fi acceptat, el nerenunţînd la doctrina sa ultra-naţionalistă, aflată în contradicţie flagrantă cu a celorlalte partide.

Coabitare sau război? Este o întrebare la care numai viitorul ne va putea răspunde. Oricum, va fi o luptă, atîta timp cît nici una din părţi nu va fi dispusă să facă concesii. Preşedintele şi-a anunţat clar intenţia de a nu accepta un prim-ministru care s-a dovedit "anti-european" şi de a apăra cu orice preţ "cuceririle socialismului". Opoziţia, care nu-şi aminteşte cu plăcere de experienţa anterioară, nu vede ca mod de rezolvare a crizei decît înlăturarea lui Mitterrand, fie prin referendum, fie probîndu-i incapacitatea sau reaua-credinţă în colaborarea cu un guvern pe care nu-l doreşte. Lucru greu de realizat, cunoscută fiind înverşunarea cu care preşedintele ştie să- şi apere prerogativele.

În aceste condiţii, singura alternativă a opoziţiei este aceea de a găsi un program pentru cei doi ani de putere bicefală, exploatînd la maximum mijloacele de acţiune pe care Constituţia le acordă primului ministru. Noua majoritate va trebui să-şi asume responsabilitatea şi să preia guvernarea. Oricît de mică ar fi aria de manevră, succesele ar reprezenta o marjă de siguranţă considerabilă pentru viitorul scrutin prezidenţial.

Nu trebuie neglijat nici aspectul diplomatic. Un executiv care să provoace în permanenţă Palatul Elysée n-ar face decît să strîrnească reacţii nefavorabile şi chiar să întoarcă roata. În politică, mai mult decît în orice alt domeniu, victoria se plăteşte scump.

Dinu BUCŞAN

Premiul copilului al fotografiei de presă internaţională pe 1993 a fost decernat acestei imagini în care un copil somalez aleargă sub tirul puşcaşilor, spre un convoi de ajutoare. Premiul a fost acordat fotografului francez Joel Robine (Agenţia France Press), de către un juriu internaţional, întrunit la Amsterdam, la 13 martie 1993

BONN

"Pactul de solidaritate" cu opoziția

Despre "pactul de solidaritate" pe care intenționa să-l obțină Helmut Kohl se vorbea de mai multă vreme, numeroși observatori considerînd că realizarea sa ar avea, dincolo de rațiunile economice, o motivație politică, reprezentînd un pas spre o eventuală "mare coaliție" cu principala forță din opoziție la nivel federal, Partidul Social-Democrat. De altfel, în urma dezbaterilor bugetare din Bundestag, din decembrie trecut, a reținut atenția un discurs al cancelarului care, potrivit presei germane, a "bulversat cadrul tradițional" al discuțiilor circumscrise unei asemenea tematici, doborînd caracterul unei "veritabile declarații guvernamentale" semnificative pentru intențiile de viitor. Era, mai ales, vizibil - scria ziarul "Süddeutsche Zeitung" - că șeful cabinetului de la Bonn dorește să deschidă calea unei "coabitări calculate" între guvernul de coaliție UCD/UCS-PLD de la Bonn și PSD, respectiv a unei faze de cooperare pentru soluționarea unui voluminos dosar de probleme, imposibil de rezolvat, indiferent de modalitățile de abordare, fără implicarea opoziției. N-a fost numai un semnal cu sens unic, pentru Partidul Social-Democrat lăsînd tot mai frecvent să se înțeleagă că dificultățile actuale, de ordin economico-social, mai ales, derivate în principal din costisitoarea restructurare a landurilor răsăritene (din fosta RDG) nu pot fi nici măcar gestionate în afara unei cooperări a tuturor factorilor responsabili din societate. Devenise limpede că numirea lui Björn Engholm în fruntea social-democraților însemna și o schimbare în tactica partidului, încheindu-se, după cum nota același ziar, mai sus-menționat, capitolul "Cine este responsabil de evoluțiile nefavorabile de după unificare", pe care-și punea semnătura Oscar Lafontaine, și deschizîndu-se un capitol, intitulat "Cum se poate remedia situația", redactat de noul lider al PSD.

Atît pentru forțele guvernamentale de la Bonn, cît și pentru cele din opoziție situația, cel puțin în plan politic, se decantase: cel ce dorește să guverneze mîine trebuie să fie conștient de faptul că nu va avea nici o șansă de a o face cu succes, după alegerile generale din 1994 dacă nu-și aduce contribuția în 1993 la depășirea greutăților cu care se confruntă statul unificat. Pe de altă parte, cancelarul Kohl face, din nou, dovada resurselor pe care le are, ca om de stat, și pe care împotriva tuturor profețiilor sumbre, date fiind aglomerarea dificultăților și eșecurile partidului său într-o serie de alegeri regionale, știe să le folosească la momentul oportun. El acționează, într-o situație tensionată, nu ca responsabilul unui partid, devenit șef de guvern, și, în consecință, limitîndu-se la transpunerea în fapt a programului acestuia, ci în virtutea de cancelar al Germaniei, cu responsabilități globale. Helmut Kohl este conștient că tocmai reușita în exercitarea plenară a acestei prerogative este de natură să-i sporească, din nou, popularitatea, audiența la electorat și, evident, șansele de a fi reales cancelar la viitorul scrutin federal.

Ceea ce se credea a putea fi realizat încă înainte de Crăciun, s-a vădit a nu fi, însă, așa de simplu. Tatonările, discuțiile prealabile și negocierile, în sine, au durat, dar în final cancelarul a reușit să apropie puncte de vedere stricte, de multe ori, la apreciabilă distanță. La sfîrșitul săptămînii trecute, el a putut anunța, în cursul unei conferințe de presă că "pactul de solidaritate" a fost încheiat. În fapt, este vorba de un plan de lungă durată pentru achitarea costurilor unificării și finanțarea redresării economice în landurile răsăritene, convenit de Helmut Kohl cu șefii guvernelor din cele 16 landuri germane, în cea mai mare parte membri ai opoziției social-democrate. Un element important al acestui complex acord îl constituie reintroducerea unei suprataxe de 7,5% la impozit pe venit, cancelarul fiind de părere că măsura va permite rezolvarea problemelor ridicate de restructurarea în teritoriul răsăritean al țării. Ca o concesie făcută social-democraților, guvernul a abandonat planul de reducere a asistenței sociale conceput inițial pentru diminuarea cheltuielilor publice. A rămas, în discuție, totuși - după cum relevă agențiile internaționale de presă - alegerea momentului aplicării acestei suprataxe, Helmut Kohl dorind-o în vigoare din 1995. Deoarece, susținea șeful guvernului, dacă acest lucru s-ar întîmpla mai devreme, economia, aflată în recesiune, ar suferi daune imense. Social-democrații se pronunță, însă, pentru ca ea să fie introdusă imediat, dar să se aplice doar pentru cei cu venituri mari.

Dincolo de stabilirea momentului de introducere a suprataxei de 7,5%, "pactul de solidaritate" a fost semnat, pornindu-se, reciproc, de la premisa că "pacea socială", tradițională pentru vest-germani înaintea unificării, nu a fost niciodată atît de importantă ca în actualele condiții și că ea poate fi asigurată prin cooperarea "tuturor părților" pentru surmontarea dificultăților apărute. Avantajele sau, dimpotrivă, limitele unei asemenea acțiuni politice vor fi, fără îndoială, relevate prin impactul său practic.

Vasile CRIȘU

AFRICA DE SUD

compromis istoric

Liderii politici

Frederik W. de Klerk

56 de ani. Președinte al Partidului Național din 1989 și Președintele statului. Dorește guvernarea până în 1994 cu un consiliu executiv

Nelson Mandela

74 de ani. Președintele Congresului Național African din 1991, dorește în 1999 alegeri la care să participe toate partidele politice.

Andries P. Treurnicht

72 de ani. Șeful Partidului Conservator din 1982. Se pronunță pentru apartheid și respinge orice discuție cu Congresul Național African.

Mangosuthu Buthelezi

64 de ani, întemeietorul organizației Zulu - Inkatha. Este împotriva alegerilor și adeptul unui referendum național.

Cyril Ramaphosa

40 de ani. Secretar general al Congresului Național African. Este inițiatorul actualului compromis între negri și albi

Lupta pentru supremație în Africa de Sud a costat peste 10.000 de vieți omenești în rîndul negrilor în ultimii 5 ani. Masacrul femeilor și copiilor din 1992 în orașul Boipatong a reprezentat punctul culminant al acestor vărsări de sînge. Partidul Național și Congresul Național African încearcă un compromis: guvern de uniune națională ce urmează a fi votat în 1994 și alegeri libere în 1999.

Datoria noastră este să evităm acele stări de lucruri, ca în fosta Iugoslavie

Nelson Mandela

Scurt istoric

1652	• Sosirea primilor olandezi prin Capul Bunei Speranțe
1795	• Sosirea primilor englezi
1831-1837	• Burii pătrund în interiorul țării
1834	• Introducerea sclaviei
1879	• Războiul Angliei împotriva zulușilor
1899-1902	• Războiul englezilor împotriva burilor
1910	• Provinciile Transvaal, Oranje și Natal formează Uniunea Sudafricană
1948	• Începutul apartheid-ului, victoria Partidului Național
1964	• Închisoare pe viață pentru Mandela
1976	• Stare excepțională, demonstrații înecate în sînge în Soweto
1990	• Eliberarea lui Mandela
1991	• Abolirea apartheid-ului
1992	• Vărsări de sînge în Boipatong, grevă generală

pagină realizată de Marian OPREA și Odette HANGANU

1000+1

Campionul mondial al"greilor", boxerul american Riddick Bowe şi managerul acestuia, Rock Newman, au fost primiţi de Papa Ioan Paul al II-lea. Cu această ocazie, Newman i-a oferit Suveranului Pontif mănuşile cu care Bowe l-a învins pe Evander Holyfield

O grevă a şoferilor perturbă bunul mers al lucrurilor oriunde în lume. Au simţit-o şi parizienii pe pielea lor, ei fiind obligaţi să ia cu asalt metrourile. Care, după cum se vede, au făcut cu greu faţă cererilor

Familie

La venerabila vîrstă de 82 de ani, ghanezul Aboagay Kaoteng nu se poate plînge de singurătate. Şi nici de lipsă de griji. Pentru că nu e uşor să întreţii 37 de neveste, 177 de copii (dintre care 18 perechi de gemeni), 60 de nepoţi, 45 de strănepoţi şi 5 stră-strănepoţi. Medic de profesie, Kaoteng explică numărul mare de descendenţi prin faptul că, ori de cîte ori face dragoste cu o femeie, aceasta rămîne însărcinată. În acelaşi timp el declară că nu are nici un fel de probleme pentru a-şi conduce numeroasa familie, toate cele 37 de neveste convieţuind sub acelaşi acoperiş.

Superman...

... ar putea învia curînd Cel puţin aşa susţine publicaţia new-yorkeză "News Day", care mai precizează că îndrăgitul erou va apărea sub patru chipuri distincte: spaniol, asiatic, alb şi negru. Fiecare va avea aventurile lui proprii şi va beneficia de un volum separat. Dacă toate detaliile editoriale vor fi puse la punct, Superman, "ucis" anul trecut de maleficul personaj Doomsday, îşi va încînta din nou admiratorii începînd din luna aprilie.

Consecinţe

Recesiunea economică a dus şi în Australia la scăderea nivelului de trai. Dar criza economică pare a fi afectat nu numai stilul de viaţă al australianului de rînd, ci şi potenţialul său sexual. Conform unui studiu efectuat de specialişti 400 000 de australieni sînt impotenţi, cauza principală care influenţează negativ capacitatea sexuală reprezentînd-o stresul produs de o posibilă pierdere a locului de muncă.

Teorie

National Geographic Society a prezentat la Televiziunea americană un documentar despre civilizaţia maya, în care se infirmă toate teoriile de pînă acum despre dispariţia acestei civilizaţii. Ultimele descoperiri arheologice au condus la concluzia că populaţia maya, departe de a fi pacifistă, era, dimpotrivă, foarte războinică şi este posibil ca distrugerea întregii civilizaţii să fi fost cauzată de un război intern. Dovezile sînt socotite, totuşi, insuficiente, astfel că cercetările vor continua.

Iniţiativă

900 de medici austrieci au decis să se implice activ în lupta împotriva SIDA. Acţiunea lor va consta în acordarea de consultaţii pentru folosirea mijloacelor de prevenire a contaminării cu virusul HIV în diferitele ocazii care se ivesc. Ea vine ca o reacţie la propunerea ministrului sănătăţii, Michael Ausserwinkler, de a se distribui prezervative în şcoli, propunere vehement criticată de cercurile conservatoare. În Austria s-au înregistrat anul trecut 865 cazuri de SIDA, din care 527 mortale.

Iată într-adevăr o afacere bună! Un turist american a cumpărat dintr-o piaţă de vechituri din Bristol tabloul din imagine, intitulat "Ruby Throats with Apple Blossoms" pentru numai trei dolari. Acum aşteaptă să-l vîndă la o licitaţie la "Christie's" la adevărata lui valoare, adică la 30000 dolari. Tabloul a fost pictat de naturalistul britanic Martin Johnson Heade în 1864, în timpul unei călătorii în Brazilia

Olympia

Celebra sală de spectacole din Paris va fi declarată monument istoric naţional. Aceasta este hotărîrea pe care a luat-o de curînd ministrul francez al culturii, Jacques Lang, şi care vizează evitarea distrugerii sălii. În acest scop, a fost pus la punct un plan complex de renovări. În cei 100 ani de existenţă, pe care îi va aniversa anul acesta, "Olympia" a găzduit concertele unor nume celebre, precum

Maurice Chevalier, Edith Piaf, Jacques Brel, Bob Dylan, The Beatles ş.a.

Mărturisire

Actriţa Zsa Zsa Gabor, acum în vîrstă de 73 ani, a confirmat că, în urmă cu mulţi ani, a fost violată de Frank Sinatra. Evenimentul s-a produs în seara în care ea îşi sărbătorea divorţul de actorul britanic George Sanders. "Am fost rece ca un sloi de gheaţă, ceea ce nu trebuie să surprindă, avînd totuşi în vedere ceea ce m-a obligat să fac", a declarat Zsa Zsa Gabor. Totuşi, ea a ţinut să precizeze că îşi aminteşte cu plăcere de seara aceea şi că a rămas prietenă cu Sinatra.

Descoperire

O conferinţă radiofonică ţinută în Argentina în 1935, articole de presă şi alte texte inedite aparţinînd scriitorului spaniol Miguel de Unamuno au fost descoperite recent în casa-muzeu a acestuia din Salamanca. Cel mai important este "Manualul de donquijotism", o încercare de revizuire a celor trei mari opere, "Despre sentimentul tragic al vieţii", "Viaţa lui don Quijote şi Sancho" şi Agonia creştinismului". Noile texte completează documentele descoperite în 1990 şi 1991 şi sînt rezultatul catalogării sistematice a fondului existent în locuinţa lui Unamuno. După cum se desfăşoară lucrurile, nu sînt excluse şi alte surprize.

Lillian Gish, un adevărat "secol de istorie" a filmului, a încetat din viaţă la vîrsta de 99 de ani. A debutat în 1912 sub conducerea lui D.W. Griffith, care i-a pus în valoare calităţile în numeroase opere - momente de referinţă cinematografice - precum: "Intoleranţă", "Naşterea unei naţiuni", "Inimile lumii", "Muguri zdrobiţi" etc. A apărut pentru ultima dată pe ecran în 1967, după care s-a consacrat activităţii teatrale

Demascare

Poliţia portugheză a arestat o femeie care, timp de 17 ani, s-a dat drept general şi, deghizată ca atare, a participat la numeroase întruniri ale elitei din Portugalia. "Generalul" era acompaniat permanent de soţie, care s-a dovedit a fi, de fapt, prietena intimă a impostoarei. Totul ar fi rămas la stadiul de farsă, dacă falsul militar nu s-ar fi dedat la o serie de escrocherii financiare. Natural, acestea nu puteau scăpa atenţiei poliţiei, a cărei intervenţie a pus capăt întregii poveşti.

Sancţiune

E dificil, la 71 de ani, să alegi între două pasiuni. Mai ales cînd acestea se numesc sport şi femei. Un aruncător de suliţă din Germania, participant constant la concursurile atletice de veterani, a încercat să împace şi capra şi varza. Dorind să-şi mărească virilitatea, el s-a dopat cu proviron, un steroid anabolizant. Dar la controlul anti-doping, el a fost descoperit pozitiv şi suspendat pentru patru ani. Perioadă în care se va putea dedica, însă, cu tot sufletul (şi mai ales trupul) celeilalte mari pasiuni.

Proprietate

Tînărul Jose Palma Perez a cerut la notariat dreptul de proprietate asupra sistemului solar şi a Căii Lactee. El şi-a motivat solicitarea prin dorinţa de a proteja echilibrul ecologic al cosmosului, pus în pericol de activităţile spaţiale americane şi ruseşti. Din păcate pentru Perez, el nu a putut obţine Luna, aflată deja în proprietatea unui compatriot. Totuşi, el se poate considera proprietar, deoarece legile chiliene nu interzic deţinerea unui asemenea "domeniu" şi, în această calitate, va putea pretinde ca guvernele american şi rus să-i ceară autorizaţie pentru orice zbor în spaţiu.

Antene

Antenele parabolice mici au început să invadeze acoperişurile locuinţelor din Chi-

Tripla campioană olimpică de natatie Krisztina Egerszegi îşi pune amprentele pe o componentă a "Peretelui starurilor sportive ungare", aflat în construcţie într-un restaurant din Budapesta. Tot aici se mai află şi amprentele celebrilor campioni Zoltan Magyar (gimnastică) şi Laszlo Papp (box)

Britanicul Ronald Smith îşi prezintă o parte din cele 300 de ceşti fabricate pentru marcarea divorţului de anul trecut al fiicei reginei Elisabeta, prinţesa Anne. Preţul unei ceşti a fost de 31,5 dolari

Creaţia de modă este o "industrie" care nu dă niciodată faliment, iar o paradă a modei înseamnă întotdeauna un spectacol, indiferent de locul ei de desfăşurare. Iată ultimul model din colecţia "Gianfranco Ferre" pe străzile din Milano

na, permiţînd unui număr din ce în ce mai mare de chinezi să urmărească emisiunile posturilor străine. În ciuda interdicţiei autorităţilor de la Pekin, peste 40 000 de antene au fost instalate în ultimii doi ani. Oficial, ele servesc la recepţionarea emisiunilor televiziunii chineze, dar, în realitate, sînt reglate pentru Star TV, o reţea prin satelit din Hong Kong, prin intermediul căreia se poate urmări, printre altele, postul BBC.

Tolosho

Acesta este numele unui mic diavol de 90 cm, care trăieşte în Africa de Sud. Cel puţin aceasta este credinţa băştinaşilor, care îi atribuie piticului puteri malefice; el este capabil să farmece femeile doar atingîndu-le, să transforme un om într-un şarpe sau elefant etc. De frica lui Tolosho, oamenii dorm în paturi foarte înalte, pentru ca diavolul să nu poate ajunge la ei.

Migraţie

Cîrduri de "pelicani" se deplasează lunar din Albania în Italia. Nu este însă vorba de frumoasele păsări, ci de tinere între 14-28 de ani. Acestea sînt invitate de militarii italieni care, în cadrul operaţiunii "Pelican", distribuie ajutoare alimentare în satele albaneze. Cum în timpul dictaturii comuniste orice relaţii cu străinii erau interzise, ceea ce se întîmplă acum este absolut firesc. Şi, în definitiv, în Europa nu se intră numai prin Turcia.

Departe de a fi izolaţi, vrăjitorii au şi ei organizaţiile lor. Ba chiar mai mult. De curînd, într-un parc din capitala Mexicului, a avut loc deschiderea celei de-a XVI-a Conferinţe anuale a vrăjitorilor şi vrăjitoarelor

Popoarele din fosta URSS şi-au cîştigat nu numai dreptul la libertate, ci şi pe acela la originalitate. Nu de mult, în Letonia a fost organizat un concurs de strigăte. Nu ştim dacă acesta este învingătorul dar, în orice caz, se vede că şi-a dat toată silinţa

Celebrare

În anul 1699, printr-un edict regal, stomatologia îşi făcea intrarea printre "artele tămăduitoare". În 1892 a fost recunoscută necesitatea existenţei unui învăţămînt de specialitate autonom. Pentru celebrarea evenimentului, la Paris a fost organizată o expoziţie cuprinzînd desene, picturi, sculpturi dedicate "artei dentare". N-au lipsit nici instrumentele stomatologice, de la începuturi şi pînă astăzi.

Remediu

Un recent congres de cardiologie desfăşurat în SUA a ajuns la concluzia că, pentru a evita infarctul, cel mai bine este să se consume peşte şi să se elimine orice fel de grăsimi. Consumul de lipide este unul din principalii "acuzaţi" pentru crizele cardiace. Nu ştim cît de întemeiat ştiinţific este remediul propus, dar, dacă specialiştii au dreptate, există posibilitatea ca numărul infarcturilor să se diminueze serios în unele ţări.

Franz Kern din Augsburg are o mare pasiune: cu migală şi răbdare, el construieşte diferite obiecte din chibrituri. Ultima lui creaţie (în imagine) este faimoasa locomotivă "Adler"

Rubrică realizată de Dinu BUCŞAN

1000+1

COREEA DE SUD

Panmunjom. Casa Libertăţii

Iarna la Panmunjom

Peninsula Coreea a fost şi, din păcate, rămîne un teatru al războiului rece. Divizarea ideologică, prezenţa militară străină masivă, cele două regimuri autoritare şi obediente marilor puteri care le-au susţinut, interesele strategice diametral opuse au făcut ca istoria să intre, acolo, într-un cerc vicios. Tragedia care desparte acelaşi popor în două state duşmane - căci nu se poate spune altfel - este o consecinţă a războiului rece, iar perpetuarea divizării înseamnă continuarea confruntării.

Semnalele de relaxare şi tranziţia spre democraţie înregistrate, în anii din urmă, în Coreea de Sud nu au un corespondent şi în Coreea de Nord. Dimpotrivă, prăbuşirea sistemului socialist şi dispariţia bipolarităţii mondiale îi determină pe conducătorii comunişti de la Phenian să adopte linia dură şi izolarea, cramponîndu-se de aceleaşi reţete falimentare bine cunoscute.

Nu peste multă vreme, în iulie, se vor împlini patru decenii de la negocierea şi semnarea la Panmunjom a armistiţiului care a pus capăt războiului inter-coreean din anii 1950-1953. Numele lui avea să intre definitiv în istoria poporului coreean şi să rămînă ca un simbol al divizării. Ca loc de întîlniri periodice între autorităţile Nordului şi Sudului, micul sat de pe paralela 38 a devenit subiect de propagandă, bineînţeles din perspective total diferite, căpătînd o vocaţie internaţională.

De la Seul la Panmunjom nu sînt decît 56 de kilometri, spre graniţa din nord. Durează mult ieşirea din capitală, apoi totul se petrece rapid. Pe şosea maşinile militare se înmulţesc,dar nu sînt decît vehicule utilitare. Ca toţi soldaţii din lume, şi cei coreeni par plictisiţi de serviciul pe care sînt obligaţi să îl facă. Ochii lor migdalaţi nu- ţi permit să le cîntăreşti vigilenţa. Dar unde sînt americanii? Tocmai aici să nu-i găseşti? Afară e început de iarnă, cu un soare alb şi rece. Copacii sînt desfrunziţi şi iarba îngălbenită. Printre coline, pămîntul brun e pregătit cu migală pentru primăvară. Peisajul nu are nimic spectaculos, nici măcar neobişnuit. Ba da, culturile de gin-seng. Pe terase sisific săpate, "rădăcina vieţii" este cultivată după tradiţii ancestrale.

Dar se pare că am ajuns la graniţă. Mai multe monumente cinstesc memoria soldaţilor sud-coreeni, americani şi de alte 15 naţionalităţi, căzuţi în faţa invaziei trupelor nord-coreene şi a voluntarilor chinezi, care încercaseră să ducă o campanie de reunificare a ţării prin forţă. Privesc circumspect prin "valurile" de sîrmă ghimpată, apoi de pe platforma unui pavilion. În faţă se deschide o vale superbă, traversată de un vechi pod metalic. Nu, nu este "Podul fără întoarcere", despre care citisem deja, şi nici Coreea de Nord. Aici începe abia Zona Demilitarizată (DMZ), o fîşie însumînd cîte doi kilometri de-o parte şi de alta a Liniei de Demarcaţie Militară (MDL), trasată de Naţiunile Unite, şi totodată Zona Comună de Securitate (JSA), care nu înseamnă decît un tampon defensiv necesar între cele două state coreene. Din cînd în cînd, vîntul aduce frînturi ale unui cîntec cu ritm de marş, apoi dintr-un slogan repetat maşinal. Totul parcă vine din neant. Lumina, sunetele, frigul dimineţii, ideile preconcepute îţi creează o senzaţie ciudată. E imposibil să-ţi mai imaginezi ce va fi dincolo. Între timp, un lung şir de autocare, microbuze şi autoturisme se formează, aşteptînd să treacă podul spre JSA. Propaganda îşi are rostul ei şi dă roade. Societatea naţională de turism organizează excursii ieftine, de o zi, pentru oricine doreşte să viziteze acel loc. Cei mai interesaţi sînt turiştii chinezi. Poate din curtoazie, poate din raţiuni de protocol, dar poate şi pentru că veneam dintr-o fostă ţară socialistă şi nu cu mulţi ani în urmă ar fi trebuit să mă aflu în partea cealaltă a Panmunjomului, în JSA trebuie să fiu însoţit de un maior american, sosit special de la Seul. Am ratat întîlnirea şi din acel moment aveam nevoie de autorizaţie militară ca să-mi continui drumul. Noroc că o maşină mare, neagră şi guvernamentală se poate strecura şi cu explicaţii mai sumare. Destul de nedumerite, santinelele de la pod mi-au dat în cele din urmă onorul, permiţîndu-mi accesul în JSA. Pe nişte şosele înguste ca aleile unui parc, maşina ne duce,

pe mine şi pe însoţitorul meu din ministerul de externe - un coreean tăcut, cumsecade şi foarte îndatoritor, care vede şi el pentru prima dată aceste locuri - spre Ballinger Hall, punctul de unde se pleacă în turul propriu-zis.

Dar iată-i pe americani! Batalionul 1 din Regimentul 506 Infanterie "Curr Ahee". Albi şi negri se amestecă printre coreenii galbeni autohtoni. Sînt prietenoşi şi simpatici, mai ales că au împrumutat mişcările fragmentate ale celor din urmă. Poartă pantofi de lac şi pufoaice albastre cu guler din blană albă. O ţinută de invidiat, care nu aduce deloc cu haina militară. Poate doar boneta purtată şmechereşte să-i trădeze.

Coordonarea este foarte strictă. Din loc în loc, un soldat american şi unul sud-coreean, în tandem, controlează tot. În tur nu se poate pleca decît din oră în oră şi escortat de o maşină blindată. Ne găsim şi cu maiorul american, care mai are şi alţi oaspeţi. Sînt tineri locotenenţi care urmează să preia comanda în bazele din Coreea de Sud. E timp suficient să participăm la o scurtă prezentare istorică şi militară. Prezentatorul, un sergent american, este realmente o figură. Chipul lui apare şi pe pliantele turistice. Nu-i pasă de nimeni, nici de grade, nici de funcţii. Ştie totul pe dinafară, vorbeşte şi gesticulează în faţa hărţilor, absolut mecanic. Oferă date, cifre, nume cu o repeziciune care le face aproape imposibil de memorat. După ce facem cîteva fotografii cu scopul de a imortaliza pentru posteritate "alianţa româno-americano-sud-coreeană", mergem la Sanctuary Club, sau mai bine zis la popotă. Mîncăm un bulgoggi tradiţional cu orez, varză murată kimchi, condimentată cu multă boia de ardei iute, şi bem bere.

În sfîrşit, a sosit ceasul plecării în tur. Un microbuz cam vechi ne hurducăie, pe aceleaşi alei înguste, spre DMZ şi Coreea de Nord. Sergentul prezentator turuie imposibil, deşi motorul îl transformă într-un mim. Ajungem la Casa Libertăţii, o construcţie în stil coreean, cu un foişor de forma unei pagode unde oprim. De aici se poate vedea în Nord. Vis-à-vis, peste graniţă, se află o clădire similară ca destinaţie, dar masivă ca un buncăr. Un ofiţer nord-coreean, cu manta şi şapcă "à la sovietique" ne urmăreşte prin binoclu. Maiorul ne atrage atenţia să nu facem nici un fel de semne. Putem face fotografii însă. Am înţeles că asta îi înfurie rău pe cei de dincolo. Cîntecele patriotice pot fi ascultate bine acum, iar sloganurile sînt desluşite: "Coreea de Sud este o colonie americană", "Coreeni! Nu vă prezentaţi la vot! Nu este decît o manevră imperialistă!", "Sîntem pentru un guvern federal de unificare" ş.a.m.d. Soldaţii americani înjură că nu pot să doarmă, pentru că ele nu conţenesc nici noaptea.

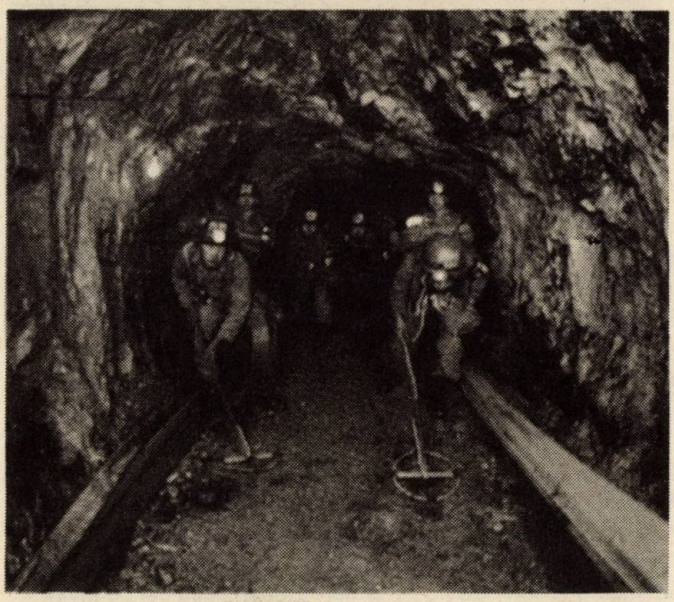

Podul fără întoarcere

Tunelul nr. 3, cel mai larg

Între cele două construcţii au fost păstrate barăcile Comandamentului Naţiunilor Unite (UNC), în care au avut loc tratativele de pace în 1952-1953. Şi în interior totul este intact, masa verde, scaunele, microfoanele, steguleţele delegaţiilor, aşezate chiar pe graniţă, astfel încît fiecare parte a stat la ea acasă. Astăzi, barăcile se închid şi se deschid pe rînd, coreeni şi prietenii lor, fie din Nord sau din Sud, putînd face, ocolind masa, cîţiva paşi dintr-un stat în celălalt. Soldaţii care păzesc aici poartă căşti şi mănuşi albe, iar atît timp cît turiştii se află în zonă stau într-o poziţie neclintită şi încordată, cu pumnii strînşi şi genunchii flexaţi. Te înfioară, pur şi simplu. Asta deoarece s-au întîmplat cîteva "defecţiuni", cînd soldaţi sau ofiţeri sovietici şi chinezi, nord-coreeni niciodată, au încercat să scape spre lumea liberă.

Următoarea oprire o facem pe o colină de unde poate fi văzut singurul punct de trecere a frontierei, "Podul fără întoarcere", şi cele două pichete de graniţă. Înfruntarea rece atinge aici apogeul. Două steaguri uriaşe, de 160 pe 30 de metri, cele mai mari din lume, sînt arborate de-o parte şi de alta. Cîntecele patriotice răsună strident din Nord, iar din Sud vine răspunsul cu colinde de Crăciun. Pe coastele dealurilor au fost scrise, în manieră hollywoodiană, aceleaşi sloganuri şi îndemnuri. Tae Sung Dong sau satul Libertatea, o mică aşezare umană, a rămas pierdut în această "ţară a nimănui" care este zona demilitarizată acum. Simetric, nord-coreenii au înălţat un orăşel cu numele Gi Jong Dong, ceea ce s-ar traduce prin satul Propaganda. El este nelocuit. După cîte spun soldaţii americani care au misiunea să-l urmărească, aceleaşi 25 de persoane vin din cînd în cînd, de ani de zile. Ce văd şi ce aud e deja prea mult, chiar şi pentru unul ca mine venit dintr-o ţară în care multe erau copiate de acolo. Bine că a venit vremea să plecăm.

Pe drum am aflat cîte ceva despre cea mai spectaculoasă acţiune a nord-coreenilor din anii '70, săparea tunelelor de agresiune pe sub graniţă. Au fost descoperite în noiembrie 1974, martie 1975 şi octombrie 1978 opere de geniu care ar fi permis scurgerea unor trupe la nivel de o divizie pe parcursul unei singure ore, permiţînd un atac-surpriză, chiar deasupra Seul-ului. Am revenit după circa o oră la Ballinger Hall, unde am primit în dar un set de cărţi poştale. Eram literalmente şocat. Abia spre hotel aveam să-mi dau seama că cerul se închisese cu nori groşi şi că era mult mai frig decît de dimineaţă. Dar acesta nu avea nimic cu războiul rece.

Cristian MOANŢĂ

Misiune secretă

Cum l-a adoptat America pe STALIN

Cînd anul trecut revista noastră şi-a propus abordarea unei tematici viu dezbătute în mediile politice de la noi, cea a imaginii statelor, inclusiv a ţării noastre, publicînd, în consecinţă, o serie de articole şi luări de poziţie care, avînd în vedere scrisorile primite la redacţie, au trezit aprecieri în rîndul multor cititori, am găsit, în documentarea personală, un interesant articol cu acest subiect. Este vorba despre un episod al relaţiilor sovieto-americane, în care necesităţi conjuncturale, dictate de un război necruţător, au primat. Atunci în SUA s-a simţit nevoia creării unei alte imagini, decît cea impusă pînă atunci, despre URSS şi, îndeosebi, despre Stalin. Cum s-a procedat? Articolul lui Iuri Komov apărut în "V mire knig", la sfîrşitul lui 1989 (reluat apoi în noiembrie, acelaşi an, de revista "Sputnik", din care redăm largi extrase) răspunde la această întrebare.

În America, teama faţă de ruşi a apărut odată cu anul 1917. Cetăţenii ei au fost îngroziţi întîi de revoluţie, apoi de războiul civil. S-au arătat, de asemenea, şocaţi de amploarea evenimentelor, de furia luptei lipsite de compromis în care erau antrenaţi milioane de oameni, inclusiv tinerii americani ce se aflau, în perioada intervenţiei, la Murmansk, în Nord, şi în Extremul Orient.

Apoi ... Ei bine, apoi evenimentele s-au succedat, unul mai teribil ca celălalt: colectivizare forţată, foametea, represiunile, procesele politice. Faptele reale erau îngroşate de episoade sîngeroase inventate. Se năştea un mit din jumătăţi de adevăr şi jumătăţi de minciună, totul amestecat cu o considerabilă doză de fantezie. Existau, însă, în acest mit şi secvenţe aparţinînd unei certe activităţi - recunoaşterea diplomatică a Uniunii Sovietice de către SUA în 1933, stabilirea legăturilor culturale şi economice. Specialişti americani lucrau în URSS, ingineri sovietici îşi efectuau stagiul în Statele Unite. A fost edificat, chiar, un "pod aerian" între cele două ţări. Totuşi, nu doar aceste fapte modelau opinia publică.

Cînd, în august 1939, Stalin şi Hitler au încheiat pactul de neagresiune, iar, o lună mai tîrziu, un tratat de prietenie şi cu privire la frontierele dintre URSS şi Germania, pentru cei care încercau simpatie şi interes faţă de ruşi situaţia a devenit de neînţeles: cum, adică, vor merge mînă în mînă comisarii poporului şi instrumentele puterii fasciste? Înfrîngerea rapidă provocată de germani Poloniei. alipirea Ucrainei occidentale şi a Bielorusiei de vest la Uniunea Sovietică au sporit neliniştile. Chiar şi după agresiunea Germaniei asupra URSS, se credea că ar fi posibil ca Stalin să se înţeleagă, din nou, cu Hitler şi, într-o anumită etapă, să-şi unească eforturile împotriva restului lumii. În prezent se vede cît de absurdă era o astfel de supoziţie. Dar, atunci, administraţia de la Washington considera că manevra ar reprezenta o ameninţare reală.

La două zile după invadarea URSS de către nazişti, preşedintele Roosevelt declara că Statele Unite sînt gata să acorde Rusiei întregul ajutor de care sînt capabile. Este, pe de altă parte, adevărat că, odată cu afirmaţia Casei Albe, ziarul "New York Times" publica o aserţiune a senatorului Truman: "Dacă vedem că Germania cîştigă, trebuie să ajutăm Rusia, dacă cel ce învinge este Rusia, trebuie să sprijinim Germania, astfel încît să se distrugă între ele cît mai mult posibil, deşi, nu doresc, în nici o circumstanţă, victoria lui Hitler". Totuşi, cei din anturajul lui Roosevelt care se ocupau serios şi competent de problemele raporturilor cu URSS apreciau că, avîndu-se în vedere "sistemul de conducere personală a statului", existent în URSS, se impunea transmiterea unor semnale de atenţie particulară faţă de Stalin. Acesta trebuia asigurat că Statele Unite sînt aliatul pentru care Stalin reprezintă unica persoană de care se ţine seama, că el este un lider politic căruia nu i se poate aduce nici un reproş. În plus, era necesar ca americanii înşişi să creadă, cu aceeaşi fermitate manifestată de cetăţenii sovietici, în imaginea "conducătorului fără prihană al popoarelor", pe care oamenii îl urmează orbeşte. Este motivul pentru care cercurile oficiale, deşi înţelegeau că o alianţă între cele două puteri nu va putea fi, probabil, permanentă, apreciau drept posibilă, totuşi, acceptarea provizorie a versiunilor staliniste cu privire la evenimentele anilor '30.

Cartea lui Joseph E. Davies (1876-1958), intitulată "Misiune la Moscova", a apărut, astfel, la momentul potrivit - spre sfîrşitul lui 1941. (Trebuie arătat că în arhivele lui Davies s-au găsit documente în care acesta afirmă că ideea pregătirii manuscrisului destinat publicării provenea de la însuşi preşedintele SUA, el nefiind decît un executant). Lucrarea menţionată se bazează pe materiale şi impresiile culese de autor în cursul unor acţiuni foarte importante.

În august 1936, Davies, cunoscut în cercurile partidului democrat, a fost convocat la Casa Albă. Preşedintele i-a cerut să meargă, în calitate de ambasador, la Moscova, pentru a analiza atent situaţia creată, a elucida îndeosebi problemele referitoare la capacitatea de apărare a URSS şi la politica sa externă. Urma ca, după aceea, să fie transferat în Germania: SUA

erau interesate, de asemenea, de planurile lui Hitler.

Davies s-a aflat în Uniunea Sovietică din ianuarie 1937 pînă în primăvara lui 1938. Anticomunist convins, dar om politic lucid, el a putut aprecia dimensiunile construcţiei economice din URSS şi voinţa de cooperare cu SUA a guvernului sovietic. Şi-a dat seama că politica de încredere reciprocă ar putea contribui la menţinerea păcii. A încercat, în consecinţă, schiţarea în cartea sa a unei imagini ideale a "aliatului incomod", cum era denumită URSS în presa americană. Deoarece, cu toate că alianţa militară dintre Uniunea Sovietică şi SUA împotriva fascismului devenise realitate, majoritatea americanilor nutreau neîncredere faţă de URSS.

Davies nu a pregătit singur cartea. Neavînd talent literar, a recurs la ajutorul unor scriitori "fantomă". J.F. Carter a "periat" documentele şi corespondenţa oficială, astfel încît să nu rămînă decît ceea ce prezenta într-o lumină favorabilă fie, personal, pe ambasador, fie Uniunea Sovietică. Spencer Williams şi Stanley Richardson, ziarişti ce şi-au desfăşurat activitatea la Moscova în anii '30, au redactat manuscrisul. Totul a fost făcut cu pretenţia autenticităţii absolute. Girul primit oficial de la Departamentul de Stat a permis chiar ca numeroase documente să poată avea imprimat numărul de înregistrare, pe fiecare pagină a cărţii sînt făcute, cu exactitate, trimiteri la sursă: presă, curier personal, note de serviciu. Trebuia să se transmită cititorului convingerea că tot ceea ce scrie ambasadorul a văzut cu propriii ochi, că este vorba de impresiile directe, personale:

"... Se deschide o uşă şi Stalin intră în cameră, neînsoţit de nimeni. Nu-mi venea să cred. Nici un diplomat nu-l mai întîlnise singur. De fapt, el evită întrevederile... M-a salutat cordial, surîzînd, dînd dovadă de maniere simple şi, în acelaşi timp, maiestuoase. Lasă impresia unui om puternic, posedînd forţa concentrării, înţelept. Ochii săi căprui iradiază căldură şi bunătate. Unui copil i-ar face plăcere să i se aşeze pe genunchi, un cîine s-ar bucura să se gudure la picioarele sale. Este dificil să asamblezi într-un tot sentimentul pe care îl trezeşte... şi evenimentele ce au loc aici, şi care conduc la persecuţii, la execuţii în rîndul cadrelor superioare ale Armatei Roşii etc. Prietenii lui spun - şi ambasadorul Troianevski mi-a confirmat - că este vorba de măsuri necesare pentru a se asigura apărarea împotriva Germaniei şi că, într-o zi, întreaga lume va afla toate acestea şi va înţelege..."

Se afirma ceea ce se afla pe buzele tuturor la Moscova: "Astfel, nu mai există îndoieli, vinovăţia este stabilită de chiar avocaţii acuzatului (Buharin-n.r.)... Şi nu se va găsi nici un observator străin care, urmărind desfăşurarea procesului, să nu remarce că, oricît de incredibil ar părea, majoritatea celor din boxă au participat la complotul vizînd eliminarea lui Stalin". Iar Stalin, în ceea ce îl priveşte, trebuia să acţioneze cu hotărîre împotriva fascismului indiferent de forma sa de manifestare, inclusiv împotriva "forţelor de opoziţie" din cadrul statului, a duşmanilor din interior, membri ai "coloanei a cincea". Aceasta era singura explicaţie ce se putea da în legătură cu acţiunile aliatului. Un sondaj realizat în octombrie 1942 de Institutul Gallup arată că cititorii consideră drept principal merit al autorului cărţii "Misiune la Moscova" autenticitatea informaţiilor privind procesul celor ce au complotat împotriva lui Stalin.

"Cartea constituie un eveniment, ea este pentru toate epocile", va scrie pe exemplarul personal preşedintele Franklin Roosevelt. Casa de edituri "Simon and Schuster" va tipări volumul în 700 000 exemplare, "New York Times Magazine" şi "Times" vor publica capitole întregi din carte; vor fi difuzate, pe tot teritoriul SUA, 1,5 milioane de copii în ediţii de buzunar.

S-a hotărît, de asemenea, ca best-seller-ul să fie transpus pe ecran. Potrivit mai multor mărturii, Roosevelt ar fi zis, literalmente, următoarele: "Trebuie să arătăm mamelor şi taţilor americani că fiii lor mor luptînd alături de ruşi pentru o cauză comună, că această cauză este justă şi că ruşii sînt adevăraţi aliaţi."

Filmul încă există, deşi este puţin probabil să-l fi vizionat cineva în ultimele patru decenii, cu excepţia specialiştilor. Est posibil să fi rămas o copie şi în Uniunea Sovietică: achiziţionat pentru suma simbolică de 25 000 dolari, a fost difuzat în URSS. Aşa cum afirmă unii diplomaţi străini acreditaţi, la vremea respectivă, în URSS, "Misiune la Moscova" era un film uşor naiv, stîrnind zîmbetul ruşilor. Totuşi a fost destul de bine primit. Chiar şi printre sceptici din administraţia preşedintelui, acţiunea a reuşit pe deplin.

Traducere şi adaptare
Vasile CRIŞU

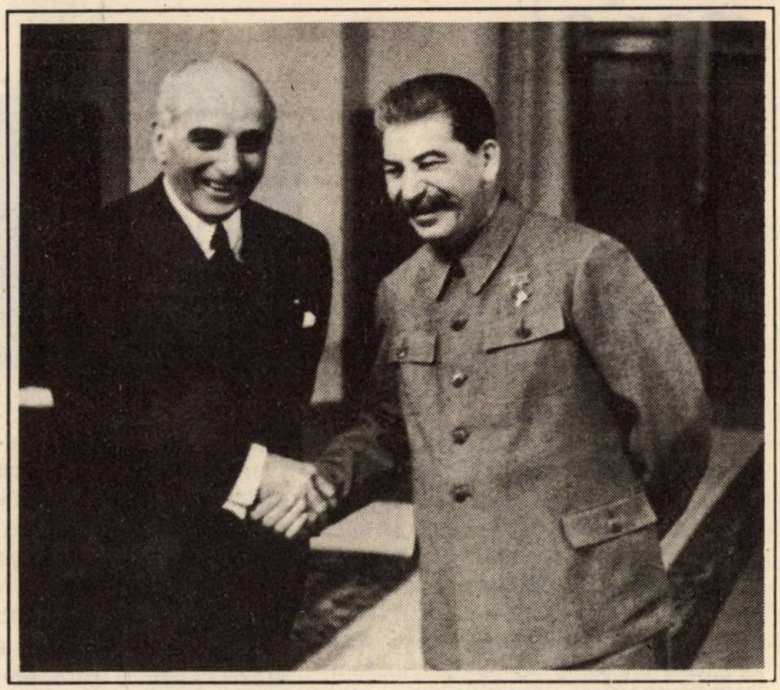

I.V. Stalin şi Joseph E. Davies, în cursul unei recepţii oferite la Kremlin, în 1943

special

Orologiul se oprise la amiază

Naufragiul lui Gorbaciov

(urmare din numărul trecut)

În studioul pe care, în limbajul intern din Kremlin, îl numeau camera "patru" fremăta o mulţime de operatori, fotografi şi cel puţin trei companii de televiziune. Gorbaciov a intrat în cameră la ora şapte fără cinci şi salutîndu-se, nu fără dificultăţi, pe parcurs cu comentatorii cunoscuţi, a trecut la masa cu microfonul, puternic luminată. În mînă avea mapa cu textul alocuţiunii şi decretul privind depunerea împuternicirilor sale în funcţia de Comandant Suprem.

Preşedintele a aşezat textul decretului în faţa sa şi, adresîndu-se mie şi lui Egor Iakolev, care îndeplineam rolul de dirijori în haosul care ne înconjura, ne întrebă neaşteptat: "Dar cînd să-l semnez, înainte sau după declaraţie?" Părerile noastre au fost diferite, fiecare cu argumentele sale. În timp ce noi discutam, Gorbaciov mi-a cerut stiloul şi l-a încercat pe o foaie de hîrtie curată. "Ar fi mai bun unul mai moale", zice el. De după umărul meu i-a întins stiloul său preşedintele CNN care era prezent la înregistrare. Stiloul lui l-a satisfăcut pe preşedinte şi acesta, fără a mai acorda atenţie argumentelor noastre, a pus în faţă textul decretului, l-a semnat cu o mişcare largă şi l-a împins la o parte. Aşa s-a produs, pe neobservate, pentru ochii altora, abdicarea lui nucleară.

Cele trei minute rămase pînă la ora şapte au fost dăruite fotografilor şi la şapte fix Gorbaciov şi-a apropiat textul declaraţiei şi a spus: "Dragi compatrioţi! Concetăţeni!" La început, vocea lui a sunat nefiresc, ca un vuiet. Dar, pe măsură ce citea, a devenit vizibil că preşedintele, indiscutabil emoţionat, se linişteşte, simţind că vorbele pronunţate de el sunau convingător şi demn.

După ce a strîns mîna cîtorva ziarişti, Gorbaciov a ieşit din camera "patru" şi s-a îndreptat spre cabinetul său, unde îl aştepta deja mareşalul Sapoşnikov şi unde trebuia să vină, aşa cum promisese, Preşedintele Rusiei, pentrù a prelua cifrul nuclear. Ceremonia transferării "butonului" se pregătea să o filmeze echipa companiei ABC, de data aceasta cu acordul lui Elţîn. Dar atît pe oaspeţi, cît şi pe Gorbaciov însuşi îi aştepta o veste neprevăzută. Aşa cum a rezultat ulterior, nemulţumit de conţinutul cuvîntării, Elţîn a considerat-o un atac politic la adresa conducerii Rusiei şi a declarat că refuză să vină în cabinetul fostului, de acum, preşedinte unional. Propunerea lui: întîlnirea să aibă loc pe un teritoriu neutru, în sala Ecaterina din Marele Palat al Kremlinului.

De data aceasta, reacţionează Gorbaciov: el refuză propunerea lui Elţîn şi declară că îi va transmite toate cele necesare prin Sapoşnikov.

Cînd, a doua zi, a venit în Kremlin pentru a se întîlni cu ziariştii japonezi, i s-a spus că biroul său este ocupat. Întîlnirea a trebuit să fie mutată în cabinetul lui Revenko. După cum s-a aflat ulterior, conducătorului secretariatului i s-a telefonat de dimineaţă devreme pentru a i se spune că, la ora opt şi jumătate, Boris Nicolaievici Elţîn intenţionează să vină în cabinetul său în Kremlin. Placa de pe peretele din coridor cu înscrisul "Preşedintele URSS M.S.Gorbaciov" fusese înlăturată noaptea.

...După decembrie, eu nu am mai fost nici în acest coridor, nici, se înţelege, în salonul de primire şi în fostul cabinet al lui Gorbaciov. Ultima dată cînd am intrat la preşedinte, l-am rugat să-mi dea un autograf pe cartea sa "Puciul din august". A învîrtit-o în mîini gîndindu-se, apoi a scris repede ceva. I-am mulţumit şi, ieşind din cabinet, am deschis fila cu titlul. Pe ea era scris, printre altele: "Principalele evenimente sînt încă în faţa noastră. Orologiul istoriei arată amiaza".

Am ridicat maşinal ochii. Cu uimire am văzut că orologiul din salonul de primire arăta, într-adevăr, ora douăsprezece. Dar apoi, am înţeles că el deja nu mai mergea...

(sfîrşit)

Traducere şi adaptare de Vasile ŞANDRU

COPIII STRĂZII

Mircea Boiangiu - Sfîntu Gheorghe. Fenomenul la care vă referiţi există - la cote ridicate - şi în cele mai democratice ţări. Astfel, Statul New York va cheltui în acest an 5,3 milioane dolari pentru cei 20 000 de copii ai străzilor. În fiecare an, un milion de minori din Statele Unite îşi părăsesc familia. Cei mai mulţi au vîrsta între 12 şi 18 ani. 40 la sută dintre ei sînt negri, 30 la sută hispanici, 25 la sută albi şi 5 la sută asiatici. Aceşti copii newyorkezi sînt victime ale sărăciei. Spre deosebire de cei din Los Angeles, copiii străzii din New York sînt rareori grupaţi în bande. 5 la sută dintre ei sînt seropozitivi. Printre cei fără adăpost, adolescenţii reprezintă categoria care cunoaşte cea mai mare expansiune. Un lucrător în domeniul social a afirmat că autorităţile nu au înţeles fenomenul şi că, total dezamăgită, această generaţie, convinsă că nu are nici un viitor, va deveni marea problemă a societăţii americane.

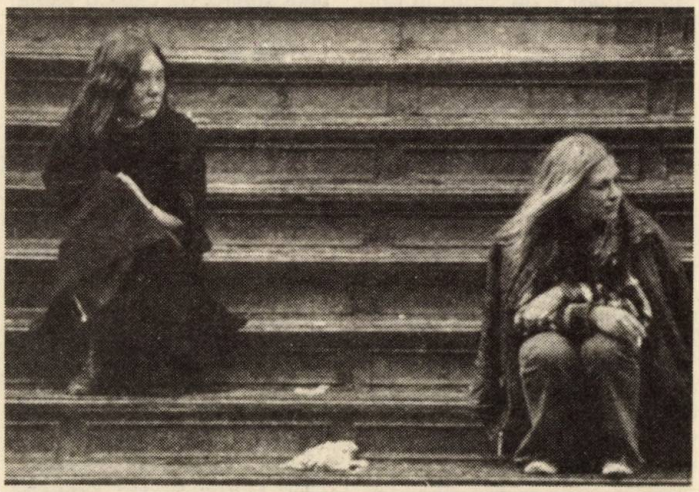

UNIVERSUL CORUPŢIEI

Constanţa Ştefan - Bucureşti. Pentru o mai bună înţelegere a fenomenului corupţiei în Italia, vă prezentăm o hartă reprodusă după PANORAMA a principalelor anchete în curs în această ţară. Numărul persoanelor arestate sau aflate în anchetă creşte de la zi la zi. O arestare de ultimă oră este cea a lui Silvano Larini, om de încredere a lui Bettino Craxi, acuzat de a fi "perceptorul" milanez al mitei destinate PSI.

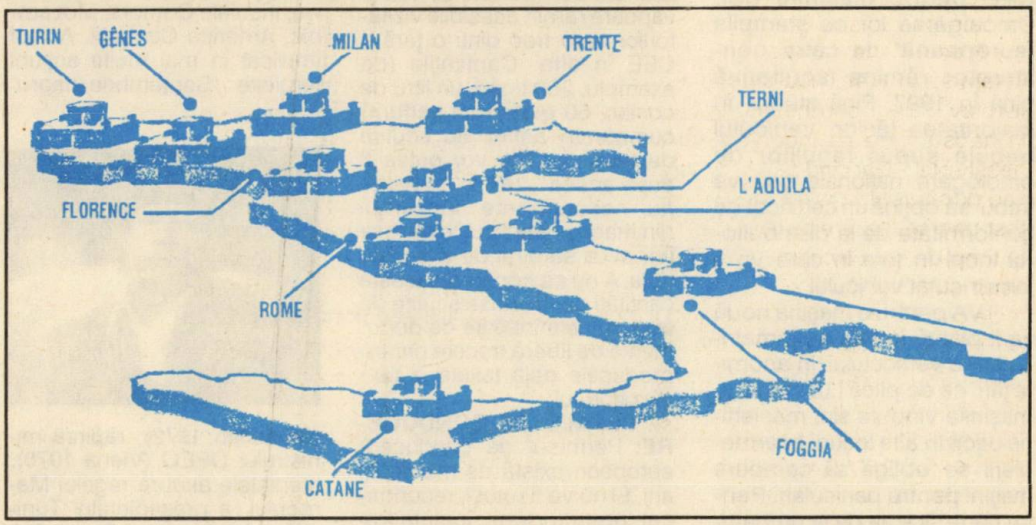

La **Genova** au fost arestaţi 8 tehnicieni şi funcţionari din transporturile publice. Doi directori de întreprinderi au fost arestaţi la Asti şi la Caltanissetta. În **Milano** au fost arestate 90 de persoane, dintre care 49 oameni politici, 7 funcţionari, 34 directori de întreprinderi. Ex-preşedintele provinciei autonome **Trente** a fost arestat. La **Terni** au fost arestaţi 9 oameni politici, iar la **L'Aquila** 11 oameni politici şi un director. La **Foggia** au fost arestaţi 4 oameni politici şi se află sub anchetă preşedintele clubului de fotbal din Bari, preşedintele conducătorilor de întreprinderi din Bari şi 12 parlamentari. În **Catania** se află sub detenţie preventivă 19 oameni politici şi directori de întreprinderi. Un parlamentar face obiectul unei anchete. La **Roma** s-au efectuat 48 arestări, dintre care 11 oameni politici, 11 înalţi funcţionari, 5 directori de întreprinderi şi 21 de funcţionari şi administratori. 86 de persoane fac obiectul unei anchete. La **Florenţa** au fost arestaţi 3 oameni politici şi un director. Un om politic face obiectul unei anchete. În **Torino** se desfăşoară 8 anchete în care sînt implicate 81 de persoane, dintre care 54 de medici. Menţionăm că au mai fost deschise anchete în alte 19 oraşe ale Peninsulei.

Doru Trocan - Balş. Bineînţeles, odată cu crearea Pieţei unice europene, cei 340 milioane de consumatori europeni vor putea face cumpărături în orice ţară a CEE, fără restricţii. Am extras pentru dv. datele care vă interesează dintr-un mic îndreptar pentru viaţa practică în ţările Pieţei unice, publicat la începutul acestui an.

CUMPĂRĂTURI: Se pot face cumpărături în fiecare din statele membre, fără limită de volum sau valoare. Pentru particulari, TVA urmează a fi achitată în ţara cumpărătorului, fără formalităţi la frontieră. Dar serviciile după vînzare într-o altă ţară decît cea în care s-au făcut cumpărăturile depind de voinţa reţelelor de desfacere a produselor în acea ţară. Cantităţile de ţigări şi băuturi care pot fi cumpărate rămîn limitate.

ALIMENTAŢIE: "Cei 12" nu au reuşit încă să se înţeleagă în legătură cu aditivele şi cu îndulcitorii alimentari, nici în legătură cu normele de igienă alimentară, cu o etichetare completă şi informativă a tuturor produselor alimentare sau cu procentul acceptabil de iradiere a alimentelor.

ANIMALE: Certificatul veterinar de vaccinare, recunoscut de toţi, rămîne obligatoriu pentru animalele de casă. Căţeii, pisicile şi alte animale de casă vor fi ţinute o perioadă în carantină, la intrarea lor pe teritoriul Marii Britanii şi al Irlandei. Danemarca, unde aceleaşi reguli stricte nu au fost abolite, nu le mai aplică practic.

ASIGURĂRI: Teoretic, este posibil să se încheie o asigurare (automobil, furt, incendii, deprecierea apelor, responsabilitate civilă) pe lîngă o companie dintr-un alt stat membru. Tarifele pot varia de la unu la zece (distanţa între tarifele greceşti şi irlandeze). Piaţa unică va fi jalonată cu legislaţii naţionale care reglementează aplicarea garanţiilor.

AUTOMOBILE: Teoretic, ele pot fi cumpărate oriunde. Toate modelele sînt construite conform aceloraşi norme comune (securitate, mediu înconjurător). Farurile albe sînt obligatorii în toate ţările CEE pentru maşinile noi. Omologarea lor cu ştampila "europeană" de către constructor rămîne facultativă pînă în 1997. Pînă atunci, în majoritatea ţărilor, vehiculul trebuie supus regulilor de omologare naţionale sau va trebui să obţină un certificat de conformitate de la distribuitorul local în ţara în care va fi înmatriculat vehiculul.

TVA pentru o maşină nouă va fi plătită în ţara de înmatriculare a vehiculului. În anumite ţări, ca de pildă Luxemburg, maşinile vîndute sînt mai ieftine decît în alte locuri. Intermediarii se obligă să cumpere maşini pentru particulari. Pentru cumpărarea de la un particular a unei maşini de ocazie, adică mai veche de trei luni şi cu 3 000 km la bord, TVA va fi plătibilă în ţara vînzătorului. În Luxemburg nu există TVA pentru maşinile de ocazie.

COLETE POŞTALE: Eticheta menţionînd natura conţinutului şi valoarea coletului nu mai este necesară.

TRANSFERAREA BUNURILOR PESTE GRANIŢE: Mobilele şi bunurile personale vor putea trece frontiera fără formalităţi, cu ocazia unei mutări sau a stabilirii unei reşedinţe secundare, cu unele restricţii în cazul maşinilor, caravanelor şi bărcilor.

FRONTIERE: La frontierele interne dintre "cei 12", poliţia de frontieră va controla, în continuare, actele vizitatorilor (acte de identitate, permis de şedere, vize), cîtă vreme "cei 12" nu vor fi de acord în privinţa unei politici comune privind imigrarea.

La frontierele interne nu vor mai exista vameşi care să controleze mărfurile transportate. Vămile volante vor putea însă controla, în afara frontierelor, mai ales transporturilor de arme, explozibil sau droguri. Anglia interzice introducerea pornografiei, pe teritoriul său. Olanda tolerează consumul de haşiş. Poliţia va continua să-i urmărească pe consumatori în trenurile venind din Amsterdam.

SCUTIRI DE TAXE: Pînă în 1999, magazinele scutite de taxe din aeroporturi, porturi şi vapoare rămîn acesibile vizitatorilor care trec dintr-o ţară a CEE în alta. Cantităţile (de exemplu, 200 ţigări, un litru de coniac, 50 grame de parfum) cumpărate astfel, cu scutire de taxe, şi care vor putea fi duse acasă rămîn, provizoriu, neschimbate. Vînzătorii din magazinele scutite de taxe vor avea sarcina de a le controla. A nu se confunda aceste cantităţi de produse scutite de taxe cu cele însoţite de documente de liberă trecere pentru produsele deja taxate în ţara vînzătorului.

PERMIS DE CONDUCERE: Permisul de conducere european există de mai mulţi ani. El nu va fi totuşi, recunoscut pretutindeni, înainte de 1996. Cu ocazia unei mutări va trebui schimbat şi permisul.

DREPT DE ŞEDERE: Toţi cetăţenii CEE au dreptul să se stabilească în ţara pentru care optează. Ei trebuie, totuşi, să-şi declare prezenţa autorităţilor, în răstimp de trei luni, şi să certifice că dispun de resurse suficiente.

TELEFON: Numerele de telefon pentru comunicaţiile cu străinătatea şi numerele serviciilor de urgenţă rămîn total diferite de la o ţară la alta.

CĂLĂTORII: Vizitatorii care vin dintr-o altă ţară a CEE pot transporta 800 de ţigări, 90 litri de vin, 110 l de bere, 20 l de băuturi aperitive (cu mai puţin de 22° alcool) şi 10 l de spirtoase (alcool peste 22°) de persoană şi de călătorie, dacă au plătit TVA la vînzător.

Este permis importul unor cantităţi mai mari, cu condiţia de a putea dovedi, în cazul unui control de către o vamă volantă, că sînt destinate consumului personal - nunţi, aniversări sau alte sărbători în perspectivă. Această derogare nu are caracter retroactiv pentru sărbătorile din 1992.

Ioan Ungureanu - Tulcea. Moammer Al Kadhafi nu şi-a îndeplinit visul panarab. Încercările sale de creare a unei uniuni cu Siria şi Egiptul din 1971, de unire cu Egiptul în 1972 şi 1973, sau cu Tunisia în 1974, au eşuat. El a susţinut financiar mişcările de eliberare şi grupările de stînga din Tunisia, Egipt, Sahara Occidentală, Irlanda, Eritreea, Ciad, Maroc, Sudan, Zimbabwe, Insulele Comore, Mozambic, America Centrală. A fost implicat în mai multe acţiuni teroriste "Septembrie negru"

(München 1972), răpirea ministrului OPEC (Viena 1975), atentatele asupra regelui Marocului, a preşedintelui Tunisiei, a lui Anwar el Sadat etc. În iulie 1985, Libia a rupt relaţiile diplomatice cu Irakul şi s-a orientat spre o alianţă strategică cu Iranul, încheind şi un pact de cooperare militară cu Sudanul. În 1986, tensionarea raporturilor libiano-americane cunoaşte un moment de vîrf, repetat în ianuarie 1989, cînd avioanele de război americane au doborît două jet-uri libiene. SUA îşi previn aliaţii asupra pericolului pe care l-ar reprezenta liderul libian. La conferinţa la nivel înalt a statelor arabe, desfăşurată în mai 1989 la Casablanca - Moammer Al Kadhafi a fost privit ca un iniţiator de negocieri. El a propus înfiinţarea, la graniţa dintre Franţa şi Germania, sau în Alaska, a unui stat al evreilor. Kadhafi s-a născut în septembrie 1942 la Sirte într-o familie aparţinînd unui trib de beduini, din ţinutul Misurata. Numai el, ca fiu unic, a învăţat carte la Sebha, Misurata şi Fezzan. A urmat apoi Universitatea din Benghasi unde a studiat istoria, iar în 1964 devine student al Academiei Militare şi întemeiază Organizaţia Ofiţerilor Liberi. La întoarcerea din Anglia (unde a urmat cursurile Academiei militare din Besconfield) a fost avansat la gradul de colonel, apoi conducător al Consiliului Revoluţionar de comandă, comandant suprem al forţelor armate, şef al guvernului. Deţine timp de mai mulţi ani funcţia de preşedinte al Jamahiriei Arabe Socialiste, militînd pentru cauza unităţii arabe, a expansiunii Islamului peste întreaga lume.

Viscolul secolului

Florea Tănăsoaica - Ploieşti. Cele mai grave intemperii cunoscute de America în acest secol, care au afectat Coasta de est a Statelor Unite la mijlocul lunii martie, au dus la declararea stării de urgenţă în 12 state. Aeroporturile din New York, Washington Baltimore, Boston şi din alte oraşe importante au fost închise. În unele momente vîntul a bătut cu viteza de 160 km pe oră. Specialiştii afirmă că viscolul a rivalizat în putere cu uraganele de vară care se produc pe fondul unei presiuni atmosferice extrem de scăzute. Furtuna a lovit aproape întreaga treime estică a Statelor Unite, apoi s-a deplasat spre nord. Meteorologii au anticipat inundaţii de amploare şi un proces rapid de eroziune a plajelor. Fenomenul a avut loc la "aniversarea" unuia din cele mai grave viscole cunoscute în această zonă, respectiv cel din 12-14 martie 1988 care a provocat moartea a circa 400 de persoane. În ianuarie 1966, un fenomen natural asemănător a ucis 165 de oameni. Furtuna din acest an denumită "a secolului" a provocat moartea a 102 americani.

Rubrică realizată de Maria VASCHI

IMPORTANT

la dispoziţia tuturor celor interesaţi

De la cea mai autorizată sursă

- Direcţia Consulară a Ministerului Afacerilor Externe -

Editura "LUMEA"

propune călătorilor români în străinătate o lucrare deosebit de utilă

GHIDUL CĂLĂTORULUI ROMÂN ÎN STRĂINĂTATE

- EDIŢIA 1993 -

Din cuprins:

problematica specifică tratată pe ţări

recomandări cu caracter general, izvorîte din situaţii concrete

regimul de vize cu România

reglementări privind trecerea frontierei

reglementări vamale privind persoanele fizice

cum ar fi posibilă stabilirea domiciliului cetăţenilor străini în altă ţară

ce este de făcut în situaţia îmbolnăvirii sau decesului unui călător român pe teritoriul unei ţări străine

Pentru informaţii suplimentare, în Ghid sînt prezentate adresele şi telefoanele misiunilor diplomatice ale României în străinătate şi ale statelor respective în România, precum şi reglementări interne în domeniul paşapoartelor şi călătoriilor în străinătate, în privinţa regimului vamal şi regimului valutar

Preţul unui exemplar este de 490 lei. Cei interesaţi pot face comanda, contra cost, şi direct la redacţia "Lumea", printr-o scrisoare în care să indice adresa exactă. Plata se face la primire.

LUMEA

Revistă editată de
IANUS INF s.r.l.
Director: Marian Oprea
şi
EDITURA LUMEA s.a.
Director: Ion Cârje

Redactor şef:
Mircea Bărbulescu

Secretar general de redacţie:
Ilie Olteanu

Redactori:
Alexandru Antonescu, Mihaela Brumă, Constantin Bucşan, Vasile Crişu, Mirela Iamandi, Ileana Iordache, Ion Madoşa, Cristian Moanţă, Maria Vaschi

Secretariat de redacţie:
Dan Constantinescu, Aurel Tărziu, Speranţa Neagu

Documentare:
Ioana Mariela Bărbulescu, Ana Maria Tatovici

Corecturã:
Eliza Iliescu, Mariana Paraschiv

Secretariat tehnic:
Rodica Suzan Crişu, Tudorina Mavlea, Simina Tomoilă

Administrator publicaţii:
Brînduşa Liliana Anghel

Redacţia şi administraţia:
Bucureşti, Piaţa Presei Libere nr.1, sector 1, cod poştal 71341, C.P. 29-33.
Telefon: 618.53.55, 618.50.81, 615.45.71
Fax: 312.48.93
Cititorii din străinătate se pot abona prin societatea IANUS / LUMEA, costul unui abonament anual fiind de 115 dolari SUA sau echivalentul în valută liber convertibilă.
Sumele se depun în contul 47.21.0.1.6.0234.0. BCR Sector 1 Bucureşti.

Grafica:
Victor Ciobanu, Radu Dobre

Tehnoredactare computerizată
ianus S.R.L.
Lucian Lupu, Adrian Mitu, Dan Nedea

TIPOGRAFIA ROMÂNIA AZI S.A.

Un zbor fără probleme vă asigură numai Compania noastră aviatică „ROMAVIA“

Doriți o cursă charter? Apelați la Compania aviatică „ROMAVIA“, care vă va răspunde prompt la solicitarea dumneavoastră.

FAX: (400) 614.22.87.
TELEX: 11183 ROMAV
AFTN: LABSRMVN
SITA: BBUDEVQ.

Interesele dumneavoastră financiare vor fi cu adevărat satisfăcute dacă veți apela la serviciile Companiei aviatice „ROMAVIA“, pentru zboruri în țară și în străinătate.

ROMAVIA AEROPORT BĂNEASA
Sos. București – Ploiești nr.40
sector 1
București
Tel.: 312.77.37.

ROMAVIA

Compania aviatică "Romavia" vă pune la dispoziție aeronave pentru transport de persoane, marfă și poștă în condiții de siguranță și confort.

Lei 50

LUMEA

MUZEUL PRESEI SEVER BOCU
JIMBOLIA
NR. D. 555

Captiv în
"Ţara Libertăţii"

Nr. 6-7, 30 MARTIE - 5 APRILIE 1993

RUSIA
în eruptie

SINDROMUL
A
argentina

CARLOS
un as al TERORII

Rusia. Mai lași tu, mai dau eu

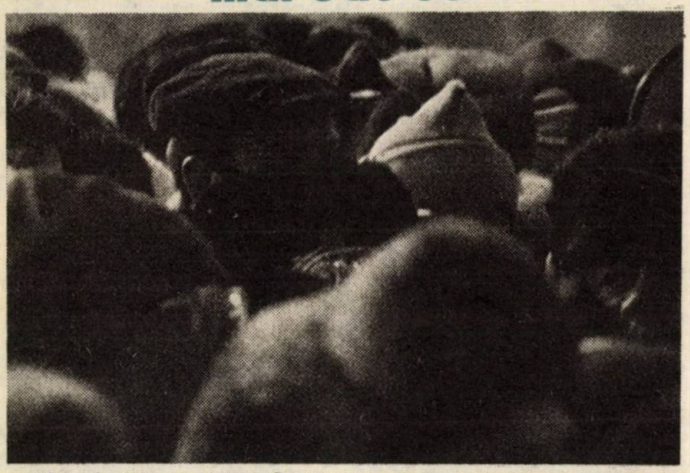

Pus în faţa deciziilor Curţii Constituţionale şi a ameninţărilor cu demiterea, pe care Congresul Deputaţilor Poporului, convocat pentru vineri 26 martie, ar putea-o transpune în faptă, Boris Elţîn a renunţat la instituirea regimului prezidenţial special. Nu a renunţat însă la planul privind organizarea plebiscitului în 25 aprilie pentru care el a pregătit trei întrebări despre: încrederea în preşedintele ţării, proiectul noii Constituţii şi un proiect de lege cu pr. .e la alegerile legislative. Şi este normal ca Elţîn să nu renunţe la referendum întrucît el se bucură încă de sprijinul a 65 la sută din populaţie. (În imagine, forţe ale miliţiei speciale făcînd faţă cu greu demonstranţilor pro- Elţîn.)

Preşedintele parlamentului, Ruslan Hasbulatov, nu cedează deloc; el vrea să meargă pînă la capăt. (Pe larg, în rubrica "Lumea în evenimente")

Bosnia și Herțegovina Scor 2 - 1

Negocierile de pace asupra fostei Iugoslavii au înregistrat un progres important. Croaţii bosniaci reprezentaţi la New York de liderul lor Mate Boban şi musulmanii din Bosnia prin liderul lor Alia Izetbegovici au semnat la 26 martie planul de pace şi harta cu împărţirea teritorială a Bosniei-Herţegovina în 10 regiuni autonome.

Radovan Karadjici, liderul sîrbilor bosniaci, a apreciat că hărţile propuse sînt inacceptabile deoarece îi condamnă pe sîrbi la sărăcie.

Lordul Owen (în imagine) copreşedinte din partea CEE al Conferinţei Internaţionale asupra fostei Iugoslavii, unul din artizanii planului de pace, a declarat că poziţiile părţilor beligerante nu pot fi apropiate numai prin tratative, ci se impun mai multe presiuni diplomatice, economice şi poate chiar militare. O relatare pe acest subiect, în paginile revistei.

Franța. Singurătatea președintelui

Înfrîngerea zdrobitoare suferită de Partidul Socialist Francez în primul scrutin al legislativelor pune deja sub semnul întrebării posibilitatea continuării mandatului prezidenţial pînă în 1995 de către preşedintele socialist, François Mitterrand.

Electoratul francez a votat în proporţie covîrşitoare împotriva Partidului Socialist şi a altor formaţiuni politice ale majorităţii prezidenţiale, pronunţîndu-se în favoarea dreptei parlamentare, care va beneficia de o majoritate substanţială - potrivit estimărilor, 460-470 de deputaţi. (În imagine - Edouard Balladur, membru al RPR, un virtual primministru, împreună cu alegătorii).

Dreapta parlamentară, în special RPR şi UDF, va domina ansamblul vieţii politice a ţării, iar, după prăbuşirea stîngii (potrivit rezultatelor primului tur de scrutin), Franţa se îndreaptă spre o situaţie în cadrul căreia, în afara preşedintelui François Mitterrand, al cărui mandat expiră în 1995, opoziţia parlamentară nu va mai avea, practic, nici un cuvînt care să conteze. Asupra acestui aspect au atras atenţia, în declaraţiile lor, aproape toţi liderii stîngii, susţinînd că nu poate exista democraţie fără opoziţie semnificativă.

Preşedintele Mitterrand se va trezi singur în faţa opoziţiei, Senatul, guvernul, Adunarea Naţională, adunările locale şi regionale, toate dominate de dreapta, îi vor fi ostile. Acest fapt pune sub semnul întrebării mersul "coabitării" între preşedintele socialist şi dreapta guvernamentală şi parlamentară. (Relatare pe larg la rubrica "Lumea în evenimente")

Următoarea escală: Roma

Vizita ministrului de externe Teodor Meleşcanu în Italia se înscrie în seria de contacte diplomatice ale României cu ţările membre ale Comunităţii Europene. "Sperăm ca vizita să se înscrie în nota pozitivă în care s-au desfăşurat şi precedentele vizite. Am credinţa că discuţiile vor fi sincere şi deschise, iar în cadrul lor să fim adevăraţi parteneri avînd în vedere statutul României de membru asociat la comunităţile europene" - a declarat şeful diplomaţiei româneşti înainte de plecare.

La Roma dl Teodor Meleşcanu a fost primit de preşedintele Italiei, Oscar Luigi Scalfaro, de preşedintele senatului, Giovanni Spadolini, şi a avut convorbiri cu ministrul italian de externe, Emilio Colombo, şi cu ministrul trezoreriei, Perro Barucci.

În cursul întrevederilor au fost abordate raporturile dintre cele două ţări şi situaţia din Europa centrală, insistîndu-se asupra celor două conflicte din zona în care se află ţara noastră, respectiv cel iugoslav şi cel din Rusia. Ministrul român de externe a ţinut să mulţumească Italiei pentru sprijinul pe care l-a dat României în vederea integrării ei în diferite organisme europene.

În programul vizitei a mai figurat, de asemenea, o primire la Vatican, la Papa Ioan Paul al II-lea şi întîlniri cu ministrul de externe şi primul ministru al Vaticanului.

Belgia. Anul şi guvernul

Belgia este confruntată cu o nouă criză politică. Exact la un an de zile de la formarea guvernului (al II-lea în 13 ani), în martie 1992, de către social-creştinul flamand Jean-Luc Dehaene (în imagine), acesta şi-a prezentat demisia, care intervine în condiţiile în care ţara este angajată într-o reformă a instituţiilor, iar în luna iulie trebuie să preia preşedinţia CEE.

Motivul demisiei constă în faptul că cele patru partide, care susţin guvernul de coaliţie, nu au ajuns la o înţelegere asupra modului în care să se facă reduceri bugetare de 110 miliarde franci belgieni (3,2 miliarde dolari).

Situaţia bugetară, considerată drept una din priorităţile guvernului Dehaene în urmă cu un an, a fost cea care a făcut să se clatine coaliţia guvernamentală, doi dintre principalii membri ai ei, Partidul Socialist Francofon şi Social-Creştin Flamand (CVP - partidul lui Dehaene) opunîndu-se unora dintre măsurile de economii preconizate.

Regele Baudouin al Belgiei şi-a început consultările cu reprezentanţii principalelor partide şi cu personalităţi ale vieţii politice a ţării în vederea soluţionării crizei.

Bucureşti. Preşedinţii între ei

Preşedintele Bulgariei, Jelio Jelev (în imagine), a făcut la sfîrşitul săptămînii trecute, sîmbătă 27 martie, o vizită oficială la Bucureşti pentru convorbiri cu omologul său român Ion Iliescu. Discuţiile au abordat, în primul rînd, situaţia din fosta Iugoslavie, din perspectiva statelor balcanice, cei doi preşedinţi pronunţîndu-se în legătură cu poziţia ţărilor din zonă în privinţa integrării fostelor republici iugoslave într-un spaţiu balcanic lărgit şi asupra iniţiativei româneşti de convocare a unei conferinţe regionale în acest scop. (Vom reveni în numărul următor).

Slovacia. "Artă" contra "Sport"

Congresul Mişcării pentru o Slovacie Democratică (HZDS), de la sfîrşitul acestei săptămîni, se va desfăşura pe fondul unei crize politice, accentuate în ultima vreme în ţară după demiterea ministrului de externe Milan Knazko, singurul demnitar care s-a opus în mod deschis premierului Meciar.

La baza crizei care afectează atît guvernul, cît şi partidul de guvernămînt se află opoziţia în creştere faţă de regimul autocrat al lui Meciar, cuplat cu o putere absolută deţinută de HZDS.

La scurtă vreme după demiterea ministrului de externe, au demisionat, în semn de protest faţă de acest act, încă două personalităţi, şi anume Rudolf Filkus, cea mai importantă personalitate din partidul de guvernămînt după Meciar, şi Ludovit Cernak, ministrul economiei.

În cercurile politice de la Bratislava se vorbeşte destul de intens despre o scindare a partidului de guvernămînt, analiştii politici socotind că tandemul Filkus-Knazko va putea să-i creeze mari dificultăţi premierului slovac, a cărui popularitate s-a prăbuşit, în timp ce a crescut cea a rivalilor săi.

Knazko reprezintă o grupare din cadrul HZDS care se opune metodelor populiste ale primului ministru, pledînd în favoarea unei politici mai flexibile, care să garanteze tranziţia la o economie de piaţă şi la un sistem democratic solid.

Euforia naţionalistă stîrnită de Meciar în faza iniţială de creare a statului slovac s-a potolit rapid în faţa crizei economice profunde, inclusiv pierderea a 300.000 de locuri de muncă în industria militară, în prezent paralizată. Acum, Meciar este învinuit de totalitarism, superficialitate şi violenţă, afirmîndu-se că metodele lui "amintesc de perioada comunistă".

Partidele de opoziţie au anunţat deja că sprijină echipa Filkus-Znazko şi i-au invitat pe cei doi să se desprindă de HZDS şi să li se alăture.

Meciar (fost actor) şi Knazko (fost boxer şi lider comunist) sînt fondatori ai Mişcării pentru o Slovacie Democratică. În disputa dintre cei doi, opinia publică şi presa au ţinut partea lui Knazko, care a fost unul din liderii "Revoluţiei de catifea" de la Bratislava, de data aceasta opţiunile înclinînd către "artă" şi nu către "sport".

SUA. Armistiţiu, în aşteptarea unui acord

Înainte de sfîrşitul războiului rece, Statele Unite îşi exprimau adesea în şoaptă nemulţumirile în legătură cu practicile comerciale ale Europei şi Japoniei, pentru a menţine unitatea aliaţilor împotriva puterii militare a fos-tei Uniunii Sovietice. Acum, cînd totul s-a schimbat, SUA şi partenerii lor comerciali vor avea nevoie de cîtva timp pentru a stabili parametrii noilor lor relaţii.

Între Comunitatea Europeană şi Statele Unite există unele litigii în privinţa ajutoarelor acordate de CE diferitelor sectoare de activitate: agricultură, siderurgie, construcţii aeronautice (Airbus), automobile. Ultimul se referă la regimul preferenţial acordat de CE întreprinderilor ei în repartizarea pieţelor publice. Americanii, care îşi protejează şi ei firmele, au ameninţat să îşi închidă pieţele pentru societăţile CE, dacă nu se renunţă la acest regim preferenţial. O asemenea decizie ar aduce un prejudiciu de 50 milioane de dolari pe an întreprinderilor din CE numai în sectoarele telecomunicaţiilor, transporturilor şi energiei şi 500 milioane de dolari dacă se extinde şi la pieţele private.

De asemenea, Statele Unite s-au plîns sistematic că, deşi au un rol important pe piaţa mondială şi sînt principa-

Lumea în top

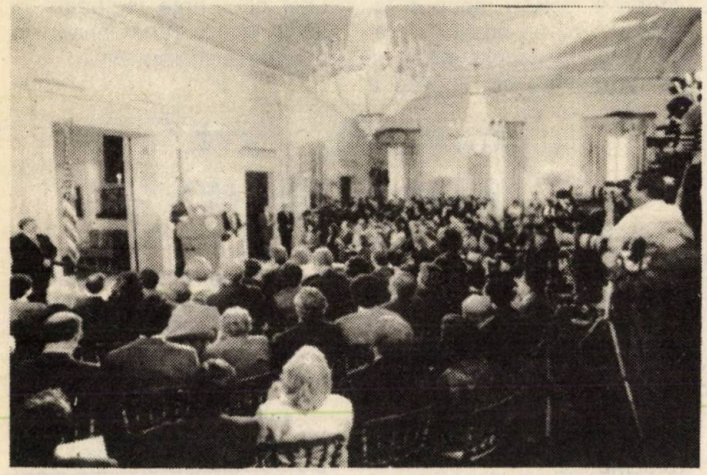

lui exportator în Japonia, ele nu au acces pe piaţa japoneză de microprocesoare. În aceste condiţii, a apărut pericolul declanşării unui potenţial război comercial între Statele Unite, pe de-o parte, şi Europa şi Japonia, pe de alta, pericol dezamorsat în timpul vizitei de două zile, efectuată de preşedintele CE, Jacques Delors (în imagine) la Washington.

"Armistiţiul" dintre cele două părţi a fost anunţat într-o declaraţie comună a reprezentantului pentru comerţ al SUA, Mickey Kantor, şi a lui Jacques Delors. Preşedintele CE a subliniat faptul că acest acord are drept rezultat doar o amînare a sancţiunilor americane, nu anularea lor, Washingtonul acceptînd să nu recurgă la represalii împotriva Europei, în aşteptarea rezultatelor convorbirilor la nivel înalt dintre cele două părţi, prevăzute pentru Bruxelles, la 29 martie.

Polonia. Dacă voi nu mă vreţi, eu vă vreau!

După ce Seimul polonez a respins programul de privatizare prezentat de către guvern, premierul Hanna Suchocka (în imagine) a anunţat că nu intenţionează să renunţe la eforturile de a-l impune aprobării şi nici nu are de gînd să anunţe, într-un viitor apropiat, demisia echipei sale.

Drept pentru care, întrunit într-o şedinţă de urgenţă, la cererea partidelor din coaliţia guvernamentală, executivul polonez a hotărît ca, imediat după analizarea proiectului de amendamente la programul de privatizare, acesta să fie înaintat spre reexaminare parlamentului. (Pe larg în rubrica "Lumea în evenimente")

Israel. "Pacea va veni din cer"

Acestea au fost cuvintele cu care preşedintele Knessetului (parlamentul israelian) şi-a însoţit anunţarea rezultatului votului pentru desemnarea celui de-al şaptelea preşedinte al ţării în persoana lui Ezer Weizman, (candidat al Partidului Muncii, laburist de guvernămînt) afirmînd că "de acum încolo Orientul Mijlociu va fi condus de piloţi". Şi asta pentru că preşedintele sirian Assad este pilot, preşedintele egiptean Mubarak a fost pilot şi regele Hussein al Iordaniei tot pilot, iar Ezer Weizman (născut în 1924) a fost pilot în Royal Air Force (aviaţia britanică), în timpul celui de-al doilea război mondial şi comandant al aviaţiei israeliene în perioada războiului arabo-israelian din 1967.

Cunoscut drept pacifist, Weizman (în imagine), în calitate de ministru al apărării în cabinetul Menahem Begin, a participat activ la realizarea acordului de pace de la Camp David dintre Israel şi Egipt din 1978. El este în favoarea retragerii israeliene din teritoriile ocupate, a dialogului cu OEP şi pentru crearea unui stat palestinian şi şi-a exprimat speranţa că, prin mijloacele activităţii eficiente a guvernului, va reuşi să joace un rol în evoluţia procesului de pace în Orientul Mijlociu.

Algeria. "Nu terorismului islamist!"

Sub această lozincă s-au desfăşurat în mai multe oraşe ale ţării numeroase manifestaţii, la cea din capitală luînd parte între 100 000 şi 200 000 de persoane. (În imagine, prima demonstraţie autorizată de la instituirea stării de urgenţă, în februarie 1992).

Anterior, presa lansase numeroase apeluri de participare, pentru ca oamenii "să-şi afirme răspicat refuzul împotriva violenţei, terorismului şi a urii". Recent, mai multe personalităţi ale societăţii civile, cunoscute pentru angajarea lor în favoarea democraţiei, au căzut victime unor atentate. "Poporul este cu voi", au scandat manifestanţii, trecînd prin faţa sediului Securităţii Generale a Algeriei, spre mirarea poliţiştilor, care asistau pentru prima dată la un astfel de "spectacol" favorabil lor. Conform declaraţiei lui Said Sadi, secretar general al Adunării pentru Cultură şi Democraţie (RCD), numeroase afişe au fost plasate, în ultimele zile, în anumite moschei ale FIS (Frontul Islamic al Salvării) anunţînd atentate împotriva cortegiului. Din fericire, nu s-a întîmplat nimic.

Organizatorii au ales un itinerar simbolic, între Piaţa Martirilor, la sud de Casbah, fieful islamist, şi Piaţa 1 Mai, mergînd paralel cu portul. Este acelaşi drum pe care îl alesese FIS înainte de dizolvarea sa, în martie 1992. Pancartele purtate de demonstranţi au evitat să pună direct în cauză pe islamişti, limitîndu-se să condamne "terorismul" şi "barbaria". Ceea ce, de fapt, dovedeşte dilema în care se găsesc unele forţe politice. "Acest marş nu este suficient, dar este important, deoarece demonstrează că terorismul nu mai este o problemă între serviciile de securitate şi teroriştii, ci între aceştia din urmă şi întreaga societate", a subliniat unul dintre organizatori.

Rubrică realizată de Ileana IORDACHE

LUMEA

Nr. 6-7 (1525-1526) • 30 martie - 5 aprilie 1993
I.S.S.N. 1220-4366

Lumea în top. Ileana Iordache
Rusia. Mai laşi tu, mai dau eu
Bosnia şi Herţegovina. Scor 2-1
Franţa. Singurătatea preşedintelui
Următoarea escală: Roma 2
Belgia. Anul şi guvernul
Bucureşti. Preşedinţii între ei
Slovacia. "Artă" contra "Sport"
S.U.A. Armistiţiu, în aşteptarea unui acord 3
Polonia. Dacă voi nu mă vreţi, eu vă vreau!
Israel. "Pacea va veni din cer"
Algeria. "Nu, terorismului islamist!" 4

Editorial
Fuziuni, dizolvări şi contracte de management. Mircea Bărbulescu 6

Dosar
Rusia în erupţie 7

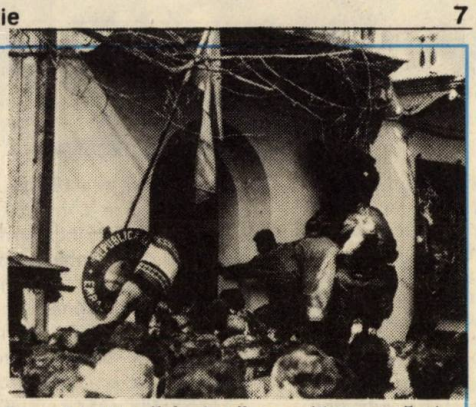

Grava criză constituţională care ameninţase la un moment dat să arunce Rusia într-un veritabil război civil s-a aplanat. Deocamdată. Un scenariu minuţios pus la punct sau raţiunea a izbutit să învingă pe ultima sută de metri? Nu vom afla prea curînd răspuns la această întrebare. În aşteptarea alegerilor legislative şi prezidenţiale, combatanţii au făcut un pas înapoi.

Războiul vorbelor 7
Pe baricadele constituţionale 8
Pro 8
Contra 9
Privind spre Moscova. Alexandru Antonescu 10

Lumea în evenimente
Vancouver. În aşteptarea summit-ului Clinton - Elţîn. Mirela Iamandi 11
Gyula. Deocamdată într-un cadru neoficial. Andrei Stătescu 12
Paris. Sfîrşitul administraţiei socialiste. Dinu Bucşan 12
Sarajevo. Conflictul iugoslav la răscruce. Ioana Bărbulescu 14
America la ora terorismului. Mirela Iamandi 15

Jocul de-a războiul nuclear
Scurtă istorie necesară
Diplomaţia riscantă la Phenian şi Seul. Cristian Moanţă 17

Opinii
Între clarificare şi coabitare. Henri Zalis 16

Lumea în mass-media
Televiziunea hotăreşte politica externă a S.U.A. 20

Special
Sindromul Argentina 22

Anunţul deschiderii graniţelor Argentinei pentru emigranţii din Europa de Est, inclusiv pentru cei din România, a provocat ceea ce s-ar putea numi 'sindromul Argentina". Atunci cînd mirajul s-a dovedit atît de ameţitor, încît solicitanţii români au sărit literalmente pe geam pentru a ateriza pe birourile ambasadei, putem vorbi într-adevăr de o boală.

Vînătorii (şi vînzătorii) de iluzii 23
Comunicat al Ministerului Afacerilor Externe 23
Carlos - un as al terorii 28
Un caz de criminalistică unic în istoria Germaniei. Ţiancali - moartea umană
Industria atomului speră într-un reviriment. Trei "duhuri rele"
dezamorsează spaima de un al patrulea. Vasile Crişu 38

1000 + 1. Alexandru Antonescu 25-27

Reportaj pe glob
Thailanda. Captiv în "Ţara Libertăţii". Cristian Moanţă 36

Documente
Richard Nixon : Memorii 40

Lumea în dialog. Maria Vaschi 45

Coperta I: Marian Oprea, Victor Ciobanu

Fuziuni, dizolvări și contracte de management

O săptămînă aparent liniştită, şi a fost să fie aşa dacă Legea Bugetului nu a mai fost pusă în discuţia Parlamentului, ne-a rezervat cîteva surprize. Prima dintre ele se referă la discuţiile şi deciziile adoptate la recenta reuniune de guvern, privind reglementarea fuziunii şi dizolvării societăţilor comerciale cu capital integral sau majoritar de stat. A doua, discuţiile şi deciziile adoptate în acelaşi context privind Consiliile Împuterniciţilor statului şi introducerea contractelor de management pentru "staff-ul" de conducere al aceloraşi întreprinderi. A treia, deplasarea fulger a premierului după şedinţă în mai multe zone problemă ale ţării, însoţit de membri marcanţi ai aparatului central guvernamental în fruntea cărora, ca de obicei, s-a aflat dl Viorel Hrebenciuc.

A fost mult mediatizata Moţiune de cenzură "motorul" care a reuşit să dinamizeze echipa guvernamentală criticată de multe ori pentru lentoare şi inerţie? Credem că nu sau dacă da, în foarte mică măsură. Mai degrabă recentele tratative purtate cu FMI, unde părţii române i s-a adus la cunoştinţă intenţia fermă a Fondului de a creşte exigenţele în ceea ce priveşte restructurarea la nivel microeconomic. Ce s-a întîmplat însă săptămîna trecută fusese anunţat de premier, cel puţin ca intenţie, încă de la discursul de învestitură, pronunţat anul trecut. Modernizarea metodelor de conducere şi completarea unor lacune ale legislaţiei economice cu consecinţe uneori dezastruoase asupra sectorului public au fost atunci teme favorite.

De ce abia acum, ne putem întreba? Motive sînt destule: iarna, cu grijile ei; abordarea cu prioritate a problemelor "organizatorice" (vezi schimbarea prefecţilor); perioada de clarificări "doctrinare"; dialogul deloc comod cu principalii finanţatori externi; încordarea politică internă ş.a. Relaxarea s-a produs după traversarea cu bine (de această dată) a momentului deloc delicat al amintitei moţiuni unde nu atît rezultatul votului, ci focul concentric al argumentaţiilor a contat. Guvernul Văcăroiu pare să fi înţeles că prima condiţie pentru a realiza ceva este să te decizi să acţionezi. Atacul s-a produs la nivelul unei verigi intermediare care nu a reuşit să-şi demonstreze pînă în prezent utilitatea. Este vorba de Consiliul Împuterniciţilor statului. Văzut ca substitut al adunării generale a acţionarilor în societăţile cu capital de stat, acesta a moştenit toate atribuţiile adunării (în conformitate cu Legea 31/1990). La aceste atribuţii s-au adăugat însă (vezi Legea 15) şi alte competenţe. Este suficient să spunem că CIS-urile decid asupra schimbării formelor de societate, asupra asocierilor, fuziunilor, dizolvărilor etc. Să fie în acelaşi timp şi arbitru şi jucător este cam mult. Soluţia cea mai uşoară pentru a nu greşi este să nu faci nimic, sau cît mai puţin. Dacă însă te decizi să greşeşti, ai, paradoxal, cale liberă. Nici un consiliu de administraţie nu se poate opune hotărîrii adunării generale a acţionarilor (reprezentată prin acelaşi CIS). Transferuri ilegale de patrimoniu (niciodată însă din sectorul privat în cel public), înstrăinări de active, concurenţă neloială, trafic de influenţă, mita sub formă de onorariu comercial au beneficiat din plin de contribuţia acestor CIS-uri. Soluţia "contractului de management" inspirată parcă din vestitele memorandum-uri ale FMI, cu criteriile impuse de performanţă (a se citi: te finanţez în continuare dacă la data X ai realizat indicatorul Y), agreată de premier, este fără îndoială preferabilă actualelor reglementări la nivel de întreprindere. Este drept, ne duce cu gîndul la legendarele cifre de plan şi indicatori tehnico-economici, dar sună frumos. Spre deosebire de aceasta, echipa de conducere este îndreptăţită acum să pretindă şi să obţină o parte din profit. Dar dacă profitul este inexistent, dacă întreprinderea nu are nici cea mai mică şansă să-l obţină, cîţi directori se vor înghesui să semneze contractele respective? Dacă tentaţia avantajelor postului (colaterale, bineînţeles) este mai mare decît partea iluzorie de profit? Atunci o măsură economică se va transforma într-o pură directivă administrativă, o formalitate în plus.

Dacă sînt sceptic în legătură cu această măsură, punerea în discuţie a reglementărilor privind fuziunea şi dizolvarea societăţilor comerciale cu capital majoritar sau integral de stat îmi sună mult mai "reformist". Pentru că "fuziunea" admite existenţa sectorului privat în formare, a asocierilor diverselor forme de proprietate, a compactării nucleelor de producţie, a integrării lor pe orizontală şi verticală (inclusiv la nivel de holding-uri). În ceea ce priveşte "dizolvarea" ea înseamnă hotărîrea de a transpune în practică instituţia falimentului, cu riscul trecerii la un şomaj de două cifre. Necesitatea unor reglementări speciale în ceea ce priveşte societăţile comerciale din sectorul public derivă şi din faptul că prevederile Legii 31/1990 nu pot fi aplicate "ad litteram" în acest caz. De exemplu, orice creditor al unei societăţi care doreşte să devină parte dintr-o fuziune poate face opoziţie pînă cînd revendicările nu îi sînt satisfăcute. Cum se va aplica acest principiu în condiţiile blocajului financiar? Apoi, nu există încă un mecanism, nemaivorbind de un organism care să controleze coloşii care pot apărea prin fuzionări în cascadă, urmărind obţinerea unei poziţii de monopol. Cum poate funcţiona piaţa liberă în aceste condiţii, cum sînt protejate interesele consumatorilor, a micilor producători?

"Dizolvările" ridică un set şi mai complex de probleme. Dincolo de complicaţiile juridice, financiare şi administrative inerente avem de-a face din nou cu creditorii. Cum le vor fi onorate cererile, chiar instituită starea de faliment? După ce procedură vor fi valorificate activele, patrimoniul? Ce se va întîmpla cu societatea respectivă dacă nu se găseşte un întreprinzător care să îşi asume riscul preluării ei? Deşi în nici un caz nu dorim acest lucru raportat la complexitatea numai a fenomenelor descrise, "dimensiunea umană" concretizată în disponibilizarea personalului în şomaj poate apăr ea ca o simplă "bagatelă". Ar fi însă trist dacă guvernanţii noştri ar gîndi aşa, deşi riscul este mare.

Gîndindu-mă la repetiţia generală efectuată de sindicate săptămînile trecute, concretizată deocamdată în mitinguri şi marşuri de protest, şi la ce va însemna luna mai, luna reducerii drastice a subvenţiilor, îndrăznesc să prevăd zile dificile actualului guvern. Atacul, chiar voalat, la adresa "mafiei industrial-financiar-bancare", concretizat şi în proiectele de hotărîri guvernamentale sau de acte legislative enunţate , apare în aceste condiţii, ca un act de curaj. Care la dl Nicolae Văcăroiu nu este puţin lucru.

Mircea BĂRBULESCU